popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Nisan 2006 Sayı 68 5,00 YTL

150 yıllık okul:
Notre Dame de Sion

Churchill'in şaibeli
başbakanlığı

Fuad Köprülü:
Tarihçiliği bilim
temeline oturtan isim

Tanzimat öncesi
Osmanlı bürokrasisi

Asansör ne zamandan
beri inip çıkıyor?

Müzik: Türkiye'nin
'Mozart'ta kaçırdığı
250. yıl fırsatı...

Tatavlalı kardeşlerin
Olimpiyat zaferi

212323 06/04
ISSN 1302-6577
DÜNYA
9 771302 657001

Casanova kimdir?

Çapkınlıkları ve maceraperestliğiyle ünlü...
Adı 'hovarda' sözcüğüyle eşanlamlı...
Doğumundan üç yüzyıl sonra hâlâ filmlere konu olabilen...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Çanakkale Savaşları'na farklı bakışlar

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Tarih değişmez; değişen, insanların tarihe bakış açısı, yani geçmiş bir olaya, ne zaman, nereden ve hangi belgelere dayanarak baktıklarıdır. Dolayısıyla değişen, tarih değil, bizim o tarihî olaya nasıl baktığımızdır. Sonuçta da, tabii ki, bu bakış açısından bir 'yorum' çıkacaktır...

İşte, Çanakkale Savaşları'na ilişkin olarak, bugüne kadar ortaya konulabilmiş belge, bilgi ve 'gerçekler' planında, bir değişiklik yok... Ama Çanakkale'nin 91. yılında, bir gazeteci gözüyle, Çanakkale Savaşları alanında, farklı bir atmosferin ipuçlarının yeşerdiğini, artık gündelik basında da görmek mümkün...

Çanakkale Savaşları alanında, farklı bir atmosferin ipuçlarının yeşerdiğini, artık gündelik basında da görmek mümkün...

Örneğin *Hürriyet* gazetesinde, 18 Mart günü, 'Sefa Kaplan' imzasıyla yayımlanan bir derleme haber, 'Gayrimüslim şehitlerimiz' başlığını taşıyordu: Haberde, Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanan 6 ciltlik 'Şehitlerimiz' kitabında, Çanakkale Savaşları sırasında yitirilen 105 gayrimüslim er ve subayın künyelerinin sıralandığı dile getiriliyor ve bunlardan bazılarının dökümü veriliyordu.

Haberde, bu konuda bugüne kadar yayımlanmış belgesel çalışmalardan birinde, Kemal Demirel'in "*Anafartalar'ın Beş Günü*" adlı senaryo çalışmasında (Tekin Yayınları, 2000, İstanbul) yer alan 'Tabip Yüzbaşı Dimitroyati'nin öyküsü de, örnek olarak aktarılıyordu...

Çanakkale konusundaki dikkat çekici çalışmalardan biri de, gazeteci Gürsel Göncü ile asker kökenli araştırmacı Şahin Aldoğan'ın şu sıralar MB Yayınevi tarafından bastırılan 'Çanakkale Savaşı / Siperin Ardı Vatan' adlı kitapları...

Gürsel Göncü'yü 90'lı yılların başından beri tanırım; 'Çanakkale Savaşları'na ilgisi, tutku sınırlarını zorlar... Bundan tam 10 yıl önce Çanakkale'deki muharebe alanlarını ziyarete başlayan Gürsel Göncü, hazırladıkları kitabın, "Çanakkale konusunda Türkiye'de yayımlanmış objektif ilk referans kitabı" olduğunu belirtiyor basında çıkan söyleşilerinde... Ardında da, şu can alıcı noktayı özenle vurguluyor:

"Kaynaklardan okuduklarımızın doğruluğunu anlamak için, arazi çalışması tek yol..."

Okuyup inceledikleri kaynakları arazide, arazinin topografyasında test ettiklerini anlatan Göncü, bugüne kadar bu tür çalışmalar yapılmadığı için, özellikle de son yıllarda, 'aksakallı dede hikâyeleri'nin, asılsız söylence ve hurafelerin ortalığı kapladığını dile getiriyor... *Ne yazık ki, bu tespitinde son derece haklı...* Ama hatanın neresinden dönülse, kârdır deyip, biz de Gürsel Göncü ve Şahin Aldoğan'ı çalışmalarından dolayı kutluyoruz.

Nice sayılarda her ay buluşmak dileğiyle. ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İçindekiler

Nisan 2006

KAPAK

54 Kimdir bu Casanova?

Bugüne kadar, sayıları 60'ı aşan 'Casanova' filmi yapıldı; şimdi de, 31 Mart'ta bir yeni 'Casanova' sinemalarda. Filmlerin her biri çok farklıydı; ama hepsinin esin kaynağı tek bir insandı. Biz de 'insan'ı araştırdık...

Mine Haksal

4 Editörden

6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin

8 Geçen Ay
Sebahat Bağbars

14 İnteraktif Kürsü

20 On Soruda: Osmanlı bürokrasisi
Erhan Afyoncu

26 Müzik: Aydın Büke ile 'Mozart' kitabı üzerine
Mustafa Tınç

34 Okul tarihçesi: Dame de Sion
Ülkem Özge Sevgilier

53 İnternet
Taner Güdükoğlu

60 Churchill nasıl başbakan oldu?
M. Tanju Akad

66 Portre: Fuad Köprülü
Fahameddin Başar

72 'Sivil' denizcilik müzemiz
Eser Tutel

78 Bilim Tarihi: İbn Sina'nın 'Kanun'u
Fatih Toptan

82 Teknoloji: Asansör
Fatih Toptan

86 Kırkambar: Münir Nureddin
Feza Kürkçüoğlu

90 Dergilerden
Lale Uçan

92 Kitap
Lütfü Tınç

96 Ajanda
Erkan Ildız

102 Televizyon
Olkan Özyurt

104 Bulmaca
Sedat Yaşayan

106 Ayın Fotoğrafı

DOSYA: SARIKAMIŞ HAREKÂTI

44 Allahüekber Dağları'nda neler oldu?

'Sarıkamış Harekâtı' şu günlerde bir belgesel film çalışmasıyla yeniden gündemde. Biz de bu nedenle, bir 'facia' olarak da anılan Sarıkamış olaylarına ve Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'ndaki Kafkasya Cephesi'ne, hem farklı açılardan bakmaya hem de Enver Paşa'dan Hasan İzzet Paşa'ya, Alman Genelkurmayı'ndan cephedeki Alman kurmay subaylarına, önemli tanıkların davranışlarına yer vermeye çalıştık.

popüler tarih

Yıl: 6 Sayı: 2006/68 Nisan 2006

Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT

İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT

Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT

Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ

Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS

Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ

Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR

Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • EDHEM ELDEM
VAHDETTİN ENGİN • ALPAY KABACALI
HAYDAR KAZGAN • ÖMER KOÇ
ORHAN KOLOĞLU • CÜNEYT KORYÜREK
İLBER ORTAYLI • SAMİ ÖNAL
METİN SÖZEN • ESER TUTEL

Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
MİRHAN BİLİR • ECE YILDIRIM
ERKAN ILDIZ

Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN

Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır

DÜNYA Yayıncılık

Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25

Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ HAZIRLAYAN: VAHDETTİN ENGİN

100 yıl önce

TEPEBAŞI TİYATRO VE BAHÇELERİ

Geçtiğimiz yıl Mösyö Stavro Papadopulo, Tepebaşı bahçelerinde iyileştirme çalışmaları başlatmıştı. Bu çalışmalar bu yıl da bütün hızıyla sürüyor. Çalışmalar sırasında kışlık tiyatro da unutulmadı. Tiyatronun koltukları yenilendi ve konforlu bir hale getirildi. Bu yıl da tiyatroda çok başarılı temsillerin verileceğinden şüphe edilmesin.

(Le Moniteur Oriental, 3 Nisan 1906)

RUMELİ VİLAYETLERİNDE TARIM

Hükümet Rumeli vilayetlerinde tarımsal üretimi artırma çalışmalarını devam ettiriyor. Rumeli vilayetleri genel müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa *[solda]* elli civarında biçer döver makinesini hasattan önce çiftçilere dağıttı. Çiftçiler bunların ödemesini taksitler halinde gerçekleştirecekler. Her yıl birçok hayvanın telef olmasına yol açan şarbon hastalığı ile mücadele için de, İstanbul'dan kâfi miktarda serum gönderildi. Bunlar da sürü sahiplerine dağıtılacak.

(Le Moniteur Oriental, 20 Nisan 1906)

TRAMVAY ŞİRKETİ

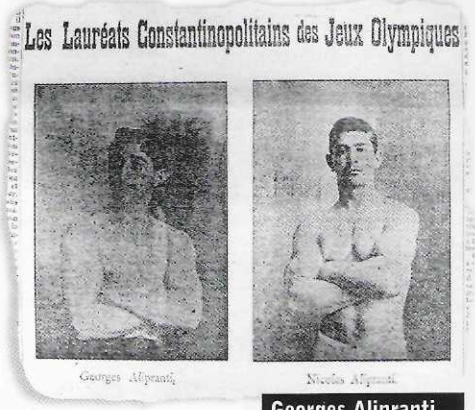
Tramvay Şirketi yetkilileri şehremanetine davet edilerek kendilerinden, mukavele gereği tramvayların geçtiği yollardaki kaldırımların düzenlenmesi istendi. Bu vesile ile, Galata caddesinde yolu daraltıp sık sık kazalar meydana gelmesine sebep olan meşhur binanın kaldırılması da icap etmektedir.

(Le Moniteur Oriental, 9 Nisan 1906)

100 yıl önce: Nisan 1906

Tatavlalı kardeşlerin Olimpiyat zaferi

Le Moniteur Oriental gazetesi, 11 Nisan 1906'dan itibaren, Atina'da yapılan Olimpiyat oyunlarına, ay boyunca yer verir.

Georges Alipranti ve Nicolas Alipranti kardeşlerin Atina Olimpiyatları'ndaki başarısının haberini gazete, sporcuların fotoğraflarıyla birlikte vermişti.

İstanbul'da Fransızca olarak yayımlanan Le Moniteur Oriental gazetesinde, önce 11 Nisan 1906'da şöyle bir haber çıkar:

"Önceki gün, Yunan elçisi Mösyö Gryparis'in daveti üzerine, İstanbul Olimpiyat Komitesi Başkanı ve elemeleri kazanarak olimpiyatlara gitmeye hak kazanan sporcular, Yunan Sefarethanesi'nde buluştular."

Gazete, Sefarethane'nin büyük salonunda sefire Madam Gryparis'in verdiği resepsiyonda, Mösyö Potin, Mösyö Delyannis, Mösyö ve Madam Zarifilerin yanı sıra komitenin diğer üyelerinin de hazır bulunduklarını bildiriyordu:

"Elçi, sporculara üstün başarı dileklerini iletti. Daha sonra Mösyö Piniatoro her sporcuya Atina Olimpiyat Komitesi'ne hitaben yazılmış tav-

Atina'da 1896 Olimpiyatları için inşa edilen büyük stadyumda ilk modern Olimpiyat Oyunları gerçekleştirilmiş ve 14 ülkeden 245 sporcunun katılımıyla oyunlar, 5 Nisan 1896 günü başlatılmıştı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

siye mektuplarını verdi. Her sporcuya ayrıca 70'er frank yolluk verildi. Ancak kâfilenin ne zaman yola çıkacağı henüz belirlenmedi..."

İmparatorluk döneminde Türkler, ilk modern olimpiyat oyunları sayılan 1896 Atina Oyunları'na katılmazlar; o sıralarda Türk-Yunan gerginliği had safhadadır. Paris'te yapılan 1900 Olimpiyatları'na da hiçbir Osmanlı tebaası katılmaz. 1904'te St. Louis'de (ABD) yapılan Olimpiyat Oyunları'na da pek az ülke katılır ve Osmanlı tebaasının katıldığı ilk oyunlar, 1906'da Atina'da yapılan 'Ara Olimpiyatı' olur. Oyunlar, 19 Nisan'da başlar.

1906 Atina Olimpiyatları'nda ipe tırmanma branşında 11.4 saniye ile birinci gelen Tatavlalı Georges Alipranti altın madalya alacaktı...

Le Moniteur Oriental gazetesi, 19 Nisan'dan sonraki nüshalarında, Atina Olimpiyatları'na geniş yer verir:

"Oyunlar için Gal Prensi ve Prensesi de Atina'ya geldiler. Olimpiyat stadında yüz bini aşkın seyirci toplanmıştı. Veliaht Prens Konstantin, Olimpiyat Komitesi Başkanı sıfatıyla, misafirlere kısa bir hoş geldin konuşması yaptı."

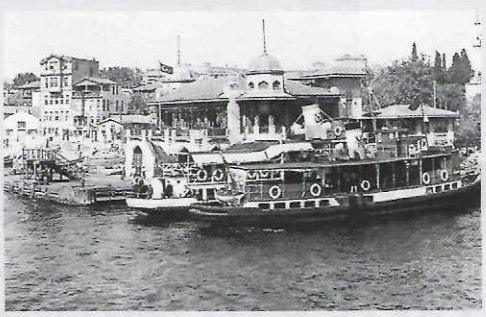
"Müsabakalara geçilmesi ile ilk yarışlar atıcılıkta yapıldı. 50 metre tabanca yarışında Yunanlı sporcu birinciliği kazanırken Fransız sporcu da ikinci oldu. Stadyumda yapılan jimnastik müsabakalarında ise, Norveç ve Danimarkalılar birincilikleri kazanırken, İtalyan ve Almanlar ikincilik derecelerini paylaştılar."

"Oyunları izlemek üzere Yunanistan'a gelen yabancıların sayısının 25 bini aştığı görülüyor. Maraton yarışına 18'i Yunanlı olmak üzere 73 atlet katılacak. Eskrimde Fransa'nın üstünlüğü vardı. Disk atmada Amerikalı diskçi Georgantas birinci oldu. Aynı branşta Yunanlı sporcu ikinciliği kazandı."

"Atina Olimpiyatları'na katılan iki İstanbullu sporcu da dereceye girdiler. Bunlar Tatavlalı Alipranti kardeşler idi. Tatavla (İstanbul'un Rum tebaasının yoğunlukla oturtuğu Kurtuluş semtinin ilk adı) sakinleri, bir süredir jimnastik kulübü oluşturarak bu spora büyük önem vermeye başlamışlardı. Bu sebeple Olimpiyatlar'a katılan jimnastikçilerden zafer haberi bekliyorlardı."

"Nitekim bu haberi almada gecikmediler. 47 sporcunun katıldığı beşli jimnastik müsabakalarında, sporcular teker teker elenerek yarışmadan çekildiler ve en sona, sadece Alipranti kardeşler kaldı. İkisi arasında devam eden müsabaka sonucu Georges (Yorgo) Alipranti, kardeşini geçerek birinciliği kazanırken kardeşi Nicolas (Niko) Alipranti de ikinci oldu."

"Tatavla sakinleri şimdi aralarından çıkan bu Olimpiyat şampiyonlarını coşkulu bir şekilde karşılamanın hazırlığı içindeler."

Haliç Şirketi

Otobüslerin rekabeti yüzünden Haliç Şirketi müşkül vaziyete düşmüş, Şirket 4 vapurunu bağlamağa ve 50 memura yol vermeye mecbur olmuştur. (...) Senelerden beri halk için hiçbir fedakârlıkta bulunmayan şirketin rakibi ortaya çıkınca, halk derhal ona rağbet göstermiştir.

(Milliyet, 1 Nisan 1931)

'Yumruk Kralı' İstanbul'da

Yumruk Kralı M. Tunney Istanbulda

Cihan Boks şampiyonu M. Tunney refikasile dün Suriyeden geldi

Boks Cihan Şampiyonu Amerikalı Mösyö Tunney refikasıyla beraber Toros Ekspresi ile Suriye'den şehrimize gelmiştir. Mösyö Tunney öğle yemeğini Amerikan Sefareti katipleri ile beraber Turkuvaz'da yemiş ve öğleden sonra Topkapı Sarayı'nı gezmiştir. Amerikalı boks şampiyonu Tunney, dilber ve pek zengin bir kız ile evlenerek boks hayatından çekilmiş ve uzun bir seyahate çıkmıştır.

(Milliyet, 8 Nisan 1931)

Milletvekili seçimleri

Memleketimizin her tarafında olduğu gibi, İstanbul ve mülhakatında da dün milletvekili seçimleri yapılmış, Cumhuriyet Halk Fırkası namzetleri ittifakla mebus intihap olunmuşlardır. Oylarını veren 1559 ikinci seçmen Halk Fırkası adaylarını ittifakla seçmiş müstakil adaylar bir oy dahi alamamışlardır.

(Milliyet, 25 Nisan 1931)

Milliyet

Intihabat memleketin her ta

Kimle kaza

Müstakil

İstanbul'da müstakil namzetler

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Sohbet toplantıları

Kapalıçarşı nasıl kurtulur?

Kapalıçarşı yılların verdiği yorgunluğu taşımakta zorlanınca, Kapalıçarşı Esnaflar Derneği, Eminönü Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü'nün desteklerini alarak, yeni projeler geliştirmeye başladı.

Ahmet Emre Bilgili, Nevzat Er ve Doğan Hızlan Kapalıçarşı'da.

Kapalıçarşı Esnaflar Derneği, Eminönü Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü'nün desteklerini alarak, 11-12 Şubat 2005 tarihinde, "Kapalıçarşı Geleceğini Arıyor / Sorunları, Sorumlulukları ve Yönetim Modelleri Arama" isimli bir konferans düzenlemişti.

Konferansın ana teması, Kapalıçarşı'yı, güçlü bir yönetimle sağlıklı bir yapıya kavuşturabilmekti.

Konferans, bu yolda ele alınması gereken başlıkları şöyle belirlemişti: Fizikî sorunlarla enerji ve ısınma sorunları, temizlik ve güvenlik sorunlarıyla yönetim sorunları, bir de tanıtım ve pazarlama sorunu...

Konferans sonuçları da, yakında basılacak olan bir kitapçıkta toplandı. Bu sonuçlara göre, Kapalıçarşı adına en büyük eksiklik ve en önemli sorun 'yönetim' konusu idi...

Konferansta ortaya çıkan bir başka fikir de, Osmanlı'daki 'sohbet' geleneğinin geri kazanılması düşüncesiydi. Kapalıçarşı'nın geleceğine ışık tutma amacı çerçevesinde gerçekleştirilecek bir sohbet toplantıları dizisi düşünüldü.

İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş.'nin desteği altında 'Kapalıçarşı Sohbetleri' adı altında, kültürel bir etkinlik gerçekleştirme kararı aldı.

Eminönü Belediyesi ve Kapalıçarşı Esnaflar Derneği'nin de destek verdiği sohbet amaçlı bu toplantılar, her ayın son Perşembe

http://groups.google.com/group/merakediyorum

günü, saat 14.30'da Şark Kahvesi'nde gerçekleştirilecek.

İlki 23 Şubat'ta yapılan toplantının onur konuğu, Hürriyet gazetesindeki köşesinden Kapalıçarşı'nın sorunlarını okurlarıyla sık sık paylaşan ve bu projeye destek veren Doğan Hızlan idi.

Çay ve simit eşliğinde yapılan sohbette Hızlan, şairlere ilham vermiş Kapalıçarşı'yı 'Babil Kulesi'ne benzetti. Ayrıca İstanbul'un en önemli referanslarından birinin Kapalıçarşı olduğunu ve bu tarihî mekânın çevresinde, modern şehirciliğin oluşması gerektiğinin de altını çizdi.

Doğan Hızlan, Kapalıçarşı'nın özelliğini ve önemini de şöyle vurguladı:

"Kapalıçarşı'yı gezdiğinizde, çok dille karşılaşırsınız. Bu, kozmopolit İstanbul'da yaşadığınızı gösterir. Bu da İstanbul'un sanat tarihinin göstergesidir. Kapalıçarşı'da hem değişen hem de değişmeyen İstanbul'u görürsünüz."

'Kapalıçarşı Sohbetleri'nin 23 Şubat'taki toplantısında, İstanbul Kültür ve Turizm Müdürü Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili de, Eminönü Belediye Başkanı Nevzat Er, Kapalıçarşı Esnafları Derneği Başkanı Dr. Hasan Fırat ve Taç Vakfı Başkanı Dr. Sinan Genim ile bir komisyon oluşturduklarını ve Kapalıçarşı'da çağdaş bir yönetim modelinin geliştirilmesi için, TBMM'ye sunulmak üzere, bir yasa tasarısı hazırlığı içinde olduklarını belirtti...

Popüler Tarih baskıya hazırlanırken, 30 Mart'a rastlayan 'Kapalıçarşı Sohbetleri'nin ikinci toplantısının programı henüz net değildi; ama her ayın son Perşembe günü tekrarlanacak bu toplantıların her birinin, meraklıları için, kaçırılmaz bir fırsat olduğu ortada...

61 sokakta 3 bin dükkân

İstanbul'un en eski çarşılarından Kapalıçarşı, Nuruosmaniye ile Bayezid camileri arasındaki 30.7 hektarlık alanda yer alır. Çarşının nüvesi, Fatih Sultan Mehmed tarafından Fetih'ten hemen sonra, Ayasofya Camii'ne gelir sağlamak amacıyla inşa edilmiş iki taş bedestendir. Daha sonra, ilavelerle genişletilmiştir. Tam 61 sokak ve caddeden *[üstte]* oluşan çarşının çevresi, yine çarşının birer parçası olan hanlarla çevrilidir *[sağda; Zincirli Han'ın avlusu]*. Üç binden fazla dükkânın yer aldığı Kapalıçarşı içindeki sokak ve caddelerin çoğu, Fesçiler, Serpuşçular, Tuğcular, Feraceciler, Perdahçılar, Terlikçiler, Kuyumcular, Aynacılar, Kalpakçılar gibi, mesleklere göre isimlendirilmiştir. Bugün de geçmişteki canlılığını koruyan Kapalıçarşı'yı, her gün mevsimine göre, 250 bin ilâ 400 bin kişi ziyaret etmektedir.

Taç Vakfı Başkanı Dr. Sinan Genim [solda]. Şubat 2005'te, 'Kapalıçarşı Geleceğini Arıyor' adı altında gerçekleştirilen konferansın afişi [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ayın sorusu

İsmail Erten

Mimar / Gelibolu Barış Parkı Platformu, Teknik Komite Sözcüsü

Gelibolu Yarımadası'nın savaş figürleriyle donatıldığını öne sürüyorsunuz.(*) Bize bunu somut örnekleriyle anlatır mısınız?

Son birkaç yıldır, merkezî hükümet eliyle Gelibolu Barış Parkı'nda çok şeyler yapılıyor. Fakat bu yapılanlar, son 10 yıldır uluslararası platformda dile getirilen 'barış' temasıyla alakâsı olan şeyler değildir. Sadece bir örnek verelim; tüm yapılanlar tek boyutludur, yani savaşın sadece Müslüman ve Türk boyutunu ifade eder. Halbuki, savaş karşılıklıdır. Mustafa Kemal de, savaş sonrası, diğer ulusların "analarına" bunu ifade etmiştir.

Bahsettiğiniz 'savaş figürleri' nelerdir?

Şehitlikler ve anıtlar başta olmak üzere, son dönem yapılan müze ve açık hava düzenlemeleri bile, diğerini ezmek ve yok etmek üzerine kurgulanmıştır. Tüm yapılanlar, savaştan barış dersi çıkartmak değil, savaş çığırtkanlığını devam ettirmek üzerine kurgulanmıştır.

Atatürk'ün barışçıl özelliklerini vurgulayan ne tür bir çalışma sergilenebilir?

Barış, aynı zamanda huzur ve sükunet de içerir, fikir projesi barışın yanı sıra, bu hedefleri de içerir. Anıtlar, şehitlikler, müzeler ve diğer tüm düzenlemeler, çatışmayı ve savaşı değil, barışı ve sükuneti-huzuru ifade etmelidir. Bu, her şeyden önce bir iç hesaplaşma ve anlayışın irdelenmesiyle mümkündür. Söylediğimiz şey zor olandır. Savaş çığırtkanlığı zaten yapılan kolaycılıktır. Eğer bu anlayışı, yani barıştan yana olmayı ilke haline getirirsek, bu bölgede yapılan müze düzenlemesi de, heykel, rölyef, peyzaj ve diğerleri de sanatçıları tarafından barış temalı tasarlanıp, müteahhitler tarafından tahrif edilmeden uygulanacaktır. Fakat verilen sipariş, (yani merkezî hükümetin anlayışı) barış değildir, savaş çığırtkanlığıdır, üstelik kendine özgü hal de içeren türden... Motorlu araçların çokluğu, yeni otoyollar, otopark alanları bile bu alandaki barış, huzur ve sükunet ortamını bozmaktadır. Son yıllarda bunlar bile daha fazla yapılır oldu; üstelik çok şey yapmak için yapılan yanlışlıklardır bunlar...

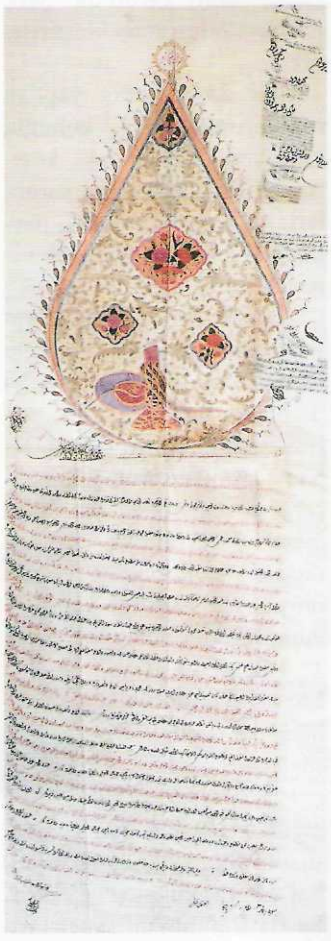
(*) 15 Mart 2006 tarihli Cumhuriyet Anadolu Çanakkale eki, Çanakkale muhabiri Turhan Narler'in yazısı.

Sergi

Ankara'daki fermanlar

IC Galeri, "Osmanlı Fermanları ve Türk Hat Sanatı'ndan Şaheserler" isimli sergiyi 20 Şubat'ta meraklılarıyla buluşturdu. Hat sanatının önemli isimlerinden Prof. Dr. Ali Alpaslanoğlu'nun çok sayıda eserine ve sanatçı Yakup Cem'in minyatürlerine yer verilen sergi, 30 Mart'a kadar açık kaldı.

Sergide, IV. Mehmed, III. Selim, Sultan Abdülmecid, II. Abdülhamid ve II. Mahmud ile Sultan Abdülaziz'in çok sayıda fermanı da ilgiyle izlendi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Konser

Ülker'den, Mozart...

Wolfgang Amadeus Mozart'ın 250. yaş günü kutlamalarına Ülker firması da, "Mozart'la Sonsuzluğa Yolculuk" adını verdiği bir dizi konserle katıldı.

Cihat Aşkın ve Torleif Torgersen'in solist, Amnon Weinstein'ın anlatıcı olarak katıldığı 'Tarihî Çalgılardan Mozart Dönemi' konseri, 11 Mart 2006'da AKM'de gerçekleştirildi.

Şef Hakan Şensoy ve Koro Şefi Gökçen Koray yönetimindeki Filormonia İstanbul ve Avrupa Korusu ise, 13 Mart'ta Lütfi Kırdar Kongre Sarayı'nda bir konser verdi. 'Grand Messe' adlı bu konserin solistleri, Feryal Türkoğlu, Ferda Yetişer, Ayhan Üştük ve Cem Beran Sertkaya idi.

19 Mart 2006'da ise, Cemal Reşit Rey Konser Salonu'da, yine bu etkinlik kapsamında, İstanbul Oda Orkestrası sahne aldı: Solistliğini keman sanatçısı Shlomo Mintz'in yaptığı 'Türk Konçertosu' konserini şef Hakan Şensoy yönetti.

Dünya Kitapları / Müzik Kitaplığı

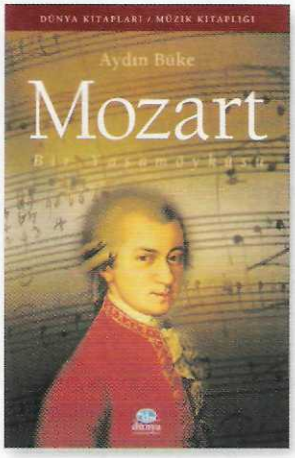

Mozart 250 Yaşında

Aydın Büke

Mozart

Bir Yaşamöyküsü

27 Ocak 1756'da doğan dâhi bestekâr Wolfgang Amadeus Mozart'ın doğumunun 250. yılı bütün dünyada çeşitli etkinliklerle kutlanıyor. Doğumunun 250. yılı için özel olarak, Aydın Büke tarafından hazırlanan *Mozart-Bir Yaşamöyküsü,* müziğe ilgi duyan ya da bu dâhi bestecinin yaşamını merak eden herkese sesleniyor.

Halen İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda flüt sanatçısı olan, hazırladığı müzik programları, Bach ve Ravel gibi besteciler üzerine yazdığı yaşamöyküleriyle tanınan Aydın Büke, *Mozart-Bir Yaşamöyküsü* ile dilimize yeni bir başvuru kaynağı kazandırıyor.

dünya

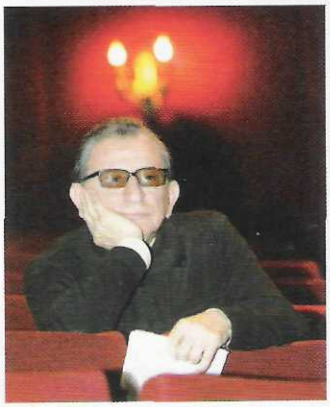
Tel: (0212) 440 21 70
Faks: (0212) 440 23 88
http:// www.dunyakitaplari.com
İnternet satış ve sipariş adresi: www.dunyastore.com
Ücretsiz Sipariş Hattı: 0800 219 20 24-25

"İyi kitapla buluşturur"

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tiyatro

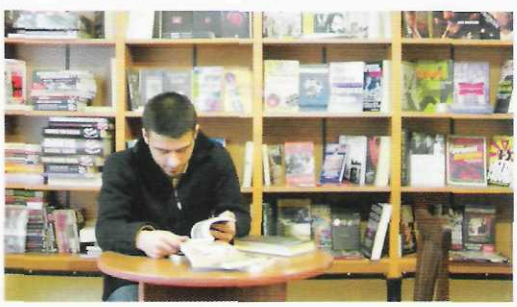
Dormen'in 50. yılı

'Papaz Kaçtı' oyunuyla 1955'te tiyatroseverlerle ilk kez buluşan Dormen Tiyatrosu, 2000 yılında perdelerini tamamen kapatmak zorunda kalmıştı... 13 Mart 2006 Pazartesi günü ise, '50. Sanat Yılı'nı idrak eden Dormen Tiyatrosu için 'bir vefa gecesi' düzenlendi.

Türker İnanoğlu Maslak Show Center'da gerçekleştirilen gecede, bugüne kadar Dormen Tiyatrosu'nda sahneye çıkmış tüm oyuncular bir araya geldiler. Geceye, bin beş yüz kişiye yakın bir topluluk katıldı.

Bir okul niteliği de taşıyan Dormen Tiyatrosu'ndan yetişmiş sanatçılar arasında, Erol Günaydın, Nevra Serezli, Altan Erbulak, Metin Serezli, İzzet Günay, Nisa Serezli, Erol Keskin, Fikret Hakan, Asaf Çiğiltepe, Başar Sabuncu, Tülin Oral, Ayfer Feray, Füsun Erbulak ve Göksel Kortay'ı saymak mümkün.

Genç kuşak tiyatrocular-dan Halit Ergenç, Emre Altuğ, Gürkan Uygun, Şebnem Sönmez, Şebnem Özinal ve Ali Altuğ gibi sanatçılar da bu listeye eklenebilir.

Yayın ve mekân

Sinema kitaplığı

2004 yılından bu yana, yalnızca 'sinema' konusunda kitaplar basan Es Yayınları şimdi de, 'Evrensel Sinema Kitaplığı'nı kurdu.

Kadıköy'de Osmancık Sokak'ta yer alan kitapevi, sinema öğrencilerine, amatör ve profesyonel sinemacılara ve tüm sinemaseverlere aradıkları bütün kaynakları özel indirimlerden faydalanarak satın alma olanağı sağlıyor.

Seminer

Osmanlı feminizmi

Osmanlı Bankası Müzesi'ndeki 'Çağdaş Türkiye Tarihi' seminerlerinin bu ayki konuğu, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Fatmagül Berktay idi.

Fatmagül Berktay

Berktay, 20. Yüzyıl'ın ilk yarısında etkili olan akımların incelendiği "Cumhuriyet Türkiye'si ve 'izm'ler" başlıklı toplantılar kapsamında, 18 Mart Cumartesi günü, 'Feminizm' konusunu ele aldı.

Osmanlı toplumunda da feminizmin Batı'da geçirdiği gelişime paralel bir süreç izlemiş olduğunu vurgulayan Berktay, bu arada, Osmanlı feminizminin önemli bir özelliğinin de, ulusçuluk akımıyla bağlantısı olduğunu belirtti.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Nisan 2006 Sayı 68 5,00 YTL

150 yıllık okul: Notre Dame de Sion

Churchill'in şaibeli başbakanlığı

Fuad Köprülü: Tarihçiliği bilim temeline oturtan isim

Tanzimat öncesi Osmanlı bürokrasisi

Asansör ne zamandan beri inip çıkıyor?

Müzik: Türkiye'nin 'Mozart'ta kaçırdığı 250. yıl fırsatı...

Tatavlalı kardeşlerin Olimpiyat zaferi

Casanova kimdir?

Çapkınlıkları ve maceraperestliğiyle ünlü... Adı 'hovarda' sözcüğüyle eşanlamlı... Doğumundan üç yüzyıl sonra hâlâ filmlere konu olabilen...

212323 06/04
ISSN 1302-6577

p://groups.google.com/group/merakediyor

merakediyorum@googlegroups.com

3 Şubat 2006 Cuma günü aramızdan ayrılan Prof. Dr. Işın Demirkent, uluslararası düzeyde bir Bizantolog idi. Uzmanlık alanı Haçlı Seferleri Tarihi konusunda olduğu kadar, Bizans tarihine ilişkin yazılarıyla da Popüler Tarih okurlarının yakından tanıdıkları Işın Demirkent'in anısına, Popüler Tarih geçen ay bir 'Özel Bölüm' düzenledi. Bu bölümde, Demirkent'in İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden ve Tarih Bölümü'nden çalışma arkadaşlarının yanı sıra, farklı platformlarda 'Işın Hoca' ile birlikte çalışmış kimi meslektaşlarının duygu, düşünce ve bakış açılarına yer verdik... Bu ay da, Demirkent'in bir başka meslektaşının, Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu'nun yazısına yer veriyoruz.

Türkiye kıymetli bir insanını, biz 'Abla'mızı kaybettik

YUSUF HALAÇOĞLU

Rahmetli Fikret Işıltan hocanın yanında, 'Haçlı Seferleri Tarihi' dersinde, 1969 yılında, genç bir asistandı... O yıllardan tanıdım Işın Demirkent'i...

1974'te asistan olduğumda ise, artık sık sık görüştüğümüz, sohbet ettiğimiz bir kişiydi.

Onun mesai arkadaşı, yine rahmetli Hakkı Dursun Yıldız hocanın, Marmara Üniversitesi'nde rektör olmasından ve benim de onun yardımcılığına gelmemden sonra, Işın Demirkent'i daha iyi tanıma fırsatı buldum.

Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu [sağda]. 9-13 Eylül 2002 tarihleri arasında yapılan 14. Türk Tarih Kongresi'nde, soldan sağa doğru; Prof. Dr. Erdoğan Merçil, Prof. Dr. Işın Demirkent, Yrd. Doç. Dr. Cüneyt Kanat [sağ üstte].

Ancak asıl samimiyetimiz, 1993'te benim Türk Tarih Kurumu Başkanı olduğum yıllara rastlar. Zira, çalışma alanı olan 'Bizans Dönemi Tarihi' sahasındaki boşluğu doldurmak üzere, kendisine 'asil üyelik' teklif ettiğimde, kabul etti ve hemen akabinde de, Türk Tarih Kurumu Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi.

Buna bağlı olarak, hemen her ay, iki kere görüşme imkânımız oluyordu. Türk Tarih Kurumu'ndaki toplantıya katılmak üzere Ankara'ya geldiğinde, kurumun misafirhanesinde kalırdı. Genellikle de otomobil ile gelir ve yolluk istemezdi.

Bu gelişleri bahar mevsiminde ise, Darıca'daki evlerinin bahçesinden getirdiği meyveleri herkese takdim ederdi.

Yürütme Kurulu'nda birlikte çalıştığımız beş yıl ve aslî üyeliği dönemlerinde, büyük bir dayanışma içinde bulunduk.

İşte o sıralarda, Işın Demirkent, benim 'ablam' olmuştu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Vatanseverliği, bölücü hareketlere karşı hassasiyeti, millî meselelere bakış açısı ve tabii ki bilime verdiği önem, tartışılmaz özellikleriydi.

Öylesine yakın dost olmuştuk ki, benim çocuklarımı yeğenleri olarak görüyordu. Hatta onların çok sevdiğini öğrendiği 'incir reçelini' bizzat kendisi yapıyor ve her yıl bize gönderiyor veya getiriyordu.

Onun memleket meselelerine gösterdiği yakın ilgi, ülkeye yurt içinden ve yurt dışından gelen tehlikelere karşı tepkisinden ve duyduğu samimi üzüntüleriyle anlaşılıyordu.

1995 yılında, Kanunî Sultan Süleyman'ın doğumunun 500. yılı münasebetiyle Trabzon'da gerçekleştirdiğimiz bir toplantı sırasında, birlikte izlediğimiz millî maçı hiç unutmam: Hepimiz maçın heyecanına kapılmışken, arkadaşlarla 'Işın Abla'mıza baktığımızda, tamamen kendinden geçmiş olduğunu, hiç kıpırdamadan, kaskatı ve nasıl bir heyecanla maçı izlediğini hâlâ hayretle karşılıyorum.

Milli maçlarda kendimizi fanatik derecesinde görürken, o bu tavrını her maçta sergiliyormuş. Sonra kendisi anlattı. Biz de doğrusu, heyecandan başına bir şeyler gelebilir düşüncesiyle hayli korktuk ve millî maçları bu şartta izlememesi gerektiğini söyledik...

Işın Hanım benim gerçekten ablamdı. Her konuda bütün hayatı boyunca desteğini gördüm. Konusuyla ilgili eserlerin incelenmesi söz konusu olduğunda, hastalanmış olmasına rağmen, çalışmalarını hiç aksatmadan sürdürdü.

Association Internationale des Études Byzantines'e (Uluslararası Bizans Çalışmaları Komitesi) bağlı olarak Türk Tarih Kurumu'nda oluşturduğumuz "Türkiye Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Ulusal Komitesi"ne başkan olmasını istedim ve kabul etti.

En son bize yolladığı dilekçede, Avrupa'da toplanacak 'Ulusal Komite' toplantısına katılmak arzusunda bulunmuştu. Ömrü vefa etmedi. Hiç ama hiç düşünmediğimiz, aklımıza gelmeyen bir anda O'nu kaybettik. Türk bilim camiası ve Türkiye, kıymetli bir insanını kaybetti. Biz ise ablamızı...

Her canlının ölümü tadacağına inanmasak, isyan ederdik. O'na Allah'tan rahmet, bütün sevdiklerine sabırlar diliyorum.

Makamı Cennet olsun, nur içinde yatsın.

Demirkent ve Türk Tarih Kurumu

Prof. Dr. Işın Demirkent, 1983 yılından itibaren Türk Tarih Kurumu aslî üyesi idi. Aynı zamanda 1993-95 yılları arasında, kurumun Yürütme Kurulu'nda ve Basımevi Komisyonu'nda görev almıştı. 1995'ten itibaren de Kütüphane Komisyonu üyesi idi. Demirkent, 2001'den bu yana da, 'Uluslararası Bizans Çalışmaları Cemiyeti'nin (Association Internationale des Etudes Byzantines) bünyesine resmen dahil olan 'Türkiye Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Ulusal Komitesi'nin başkanlığı görevini yürütüyordu. Demirkent 'The Society for the Study of the Crusades antd the Latin East (SSCLE) / Haçlı Seferleri ve Latin Doğu Çalışmaları' kuruluşuna da üye idi.

TTK'nın Haziran 2003'te İstanbul'da düzenlediği '550. Yılında Fetih ve İstanbul' sempozyumunda, soldan sağa doğru; Prof. Dr A. Yaşar Ocak, Prof. Dr. Yaşar Kopraman, Prof. Dr. Işın Demirkent, Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, Ali Müfit Gürtuna, Prof. Dr. Halil İnalcık ve Prof. Dr. Ömer Faruk Akün [sol üstte]. 14. Türk Tarih Kongresi günleri: Soldan sağa doğru, Prof. Dr. Salim Çöhce, Yrd. Doç. Dr. Nurcan Toksoy, Prof. Dr. Işın Demirkent, Prof. Dr. Enver Konukçu, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Toksoy [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Türkiye ile Fransa arasında, buzları eritmek için...

Fransız Baharı 2006

Bahar aylarından yaza uzanan bir süreçte, iki ülke kurumlarının desteğiyle, Türkiye'de bir Fransız kültür sezonu yaşanacak.

Fransa'nın Ankara Büyükelçisi *Paul Poudade* (en solda) ve İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın başkanı Şakir Eczacıbaşı (soldan ikinci), etkinliğin tanıtımını Fransız Sarayı'nda yaptılar [sağda].

Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Paul Poudade'ın İstanbul'da, Palais de France'da (Fransız Sarayı), İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın başkanı Şakir Eczacıbaşı ve vakıf yöneticilerinden Görgün Taner ile birlikte, 15 Mart günü düzenledikleri basın konferansında, 'Fransız Baharı 2006' projesi tanıtıldı.

İki ülkenin cumhurbaşkanları tarafından da desteklenen 'Fransız Baharı 2006', Fransa Kültür Bakanı Renaud Donnedieu de Vabres'ın ve Fransa'dan pek çok ünlü ismin de hazır bulunacağı Uluslararası İstanbul Film Festivali'nin açılış gecesinde, resmî olarak başlayacak...

'Fransız Baharı 2006' programı, 5-20 Mayıs tarihlerinde dünya prömiyeri İstanbul'da gerçekleşecek Zingaro Tiyatrosu'nun gösterisi gibi, geniş kitleleri hedefleyen etkinliklerin yanı sıra, 'Les Arts Florissants' ve 'Orchestre National de Jazz' tarzı etkinlikleri de kucaklayacak.

Kimi etkinlikleri Ankara ve İzmir'e de uzanacak olan 'Fransız Baharı 2006', uzun soluklu ve çok yönlü bir takvime sahip... Aslında hemen bütün 2006'yı kapsayan programın ağırlığı, Mart sonlarından Temmuz'a, bahar ve yaz aylarında...

Ayrıca program o kadar çok yönlü ki, önemli müzelerde yapılacak büyük sergiler kadar, Cannes-İstanbul güzergâhında gerçekleştirilecek bir yelken yarışı da listede göze çarpıyor.

Programda ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, Avrupa konularında Türk aydın ve gazetecileriyle Fransa'dan gelecek konuşmacıların bir araya geleceği fikir tartışmalarına özel bir yer ayrılmış.

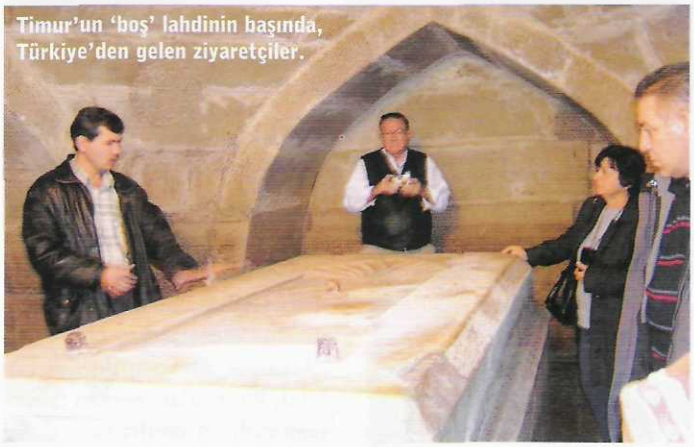
Sonbahar günlerinde de, *Paris Belediyesi ile İstanbul* Büyükşehir Belediyesi'nin yapacakları işbirliğiyle, İstanbul'da, bir 'Uykusuz Gece' düzenlenecek. İlk defa Paris Belediyesi tarafından düzenlenen ve sabaha kadar süren bu etkinlikte; müzisyenler, plastik ve video sanatçıları, ışık ve ses mimarlarının ifade ettikleri tüm yaratıcılık biçimleri aracılığıyla, tüm kentlileri yaşadıkları şehri yeniden keşfetmeye davet eden bir şenlik yaşanacak.

Khareji topluluğunun saksofoncusu Akosh Szelevenyi [sağda, ortada]. 5-20 Mayıs tarihlerinde *dünya prömiyeri* İstanbul'da gerçekleşecek olan Zingaro *Tiyatrosu'nun* gösterisi [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Timur'un 'boş' gizli mezarında

Timur'un 'boş' lahdinin başında, Türkiye'den gelen ziyaretçiler.

Şehr-i Sebz'de Timur, bir 'mozoleum kompleksi' ve kendisi için de gizli bir mezar odası yaptırır. Varlığı bilinen bu lahit odası, ancak 1960'ta ortaya çıkarılır.

AHMET ÇELİKKOL

Timur, 1405'te öldüğünde, imparatorluğu, Avrupa sınırından Çin sınırına dayanmıştı. Bu boyutta yaşayan ve düşünen bir imparator olarak, adını ve elbette hanedanını ölümsüzleştirmek istiyordu.

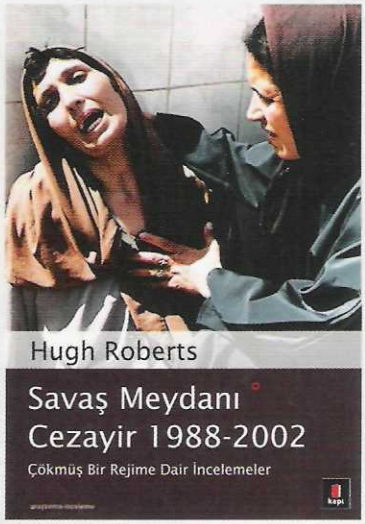
Timur'u tasvir eden Semerkant kaynaklı bir minyatür.

Çin seferindeyken, Çin sınırına yakın Otrar'da beklenmedik ölümü, onun sonunu, başkentinden çok uzaklarda noktalamıştı. Bedeni mumyalandı. En değerli ağaçtan yapılmış sandukaya konuldu ve büyülü başkenti Semerkant'a getirildi.

Timur, bugünkü Özbekistan'ın K eyaletinde, Shakhrisabz'de (Şehr- i Sebz, Yeşil Şehir) doğmuştu. Çin sınırından Ege Denizi'ne kadar, büyük bir bölümünü ele geçirdiği o dönemin dünyasında Timur, doğduğu topraklarla bağlantısını koparmadı.

Bugün de önemli bölümü ayakta duran yazlık konutu 'Ak Saray'ı yaptırdı. Çok az bir bölümü ayakta kalmış olsa da, Ak Saray'ın muazzam bahçesinde bugün, Timur'u

gelenekten modernliğe açılan kapı...

Hugh Roberts
Savaş Meydanı Cezayir 1988-2002
Çökmüş Bir Rejime Dair İncelemeler

Cezayir'i harap eden şiddetin izahını yapmak çoğu zaman imkânsız olmuştur. Cezayir'in trajedisi, bir stereotipler çatışmasına indirgenmiştir: İslâmcılara karşı seküler bir devlet, teröristlere karşı masum siviller, generallere karşı savunmasız bir toplum. Bu makale derlemesi, Batı'nın yanlış anlamalarını kökten düzeltici nitelik taşımaktadır. Özcü ve determinist yaklaşımları reddeden Hugh Roberts asıl meselelere ışık tutmakta ve her gelişimin olay için anlamını ortaya koymaktadır.

Tarık Y. İsmail
Arap Dünyasında Komünist Hareket

Bu kitap, Ekim Devrimi'nden başlayarak Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar geçen süre içinde Arap dünyasında ortaya çıkmış komünist hareketleri incelemektedir. Aynı zamanda kendine özgü bir "Arap komünizmi" karakterine kavuşan yerel komünist hareketler arasındaki etkileşimin izini de sürmektedir.

Kapı Yayınları Tıcarethane Sokak, No: 53, 34410 Cağaloğlu - İstanbul Tel: (212) 513 34 20-21
Faks: (212) 512 33 76 e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com www.kapiyayinlari.com

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Şehr-i Sebz'de arka planda Timur'un yazlık sarayı ve ön planda, Timur Anıtı [sağda].

savaşçı kıyafeti içinde betimleyen büyük heykel yer alır.

Bu anıtın çevresi bugün bir 'bayram yeri' gibidir. Yeni evliler, nikâhları kıyılır kılınmaz, burayı ziyaret ederler. Bayramlarda aileler; çocuklarına, bebeklerine en iyi elbiselerini giydirerek buraya getirirler. Çevrede 10'larcası hazır bekleyen seyyar fotoğrafçılara poz verirler; bu fotoğraflar evlerinin en önemli köşesini süsler...

Timur, Şehr-i Sebz'deki yazlık sarayının yakınlarında, genç yaşta ölen iki oğlu Cihangir ve Ömer Şah için de, bir 'mozoleum kompleksi' inşa ettirmiştir.

Bu mezarlıkta, Timur'un kendisi için de bir mezar odası yaptırmış olduğu bilinmekle birlikte, bu konuda herhangi bir başka ayrıntıya sahip değildik... Ta ki, 1960 yılında, küçük bir kız çocuğu 'Timurlu Mozolesi Kompleksi' yakınlarda oynarken, üzerine bastığı yerin çökmesine kadar.

Açılan çukura düşen çocuk kurtarılır; bu arada sadece varlığı bilinen Timur'un 'Mezar Odası' da bulunur...

Mezar odasının duvarındaki yazıtta, bu mekânın Timur'un mezar odası olduğunu kayıtlıydı. Dahası, devasa bir lahit, koca odayı hemen tamamen dolduruyordu.

Ağırlığı nedeniyle lahdin kapağı zorlukla açılabilmiş ve içinin boş olduğu görülmüştü. Anlaşılan, Timur sağlığında mezar odasını hazırlatmış; ama muhtemelen Orta Asya geleneğine bağlı olarak, Attila'ya, Cengiz Han'a yapıldığı gibi, bu mezar odası da gizli tutulmuştu.

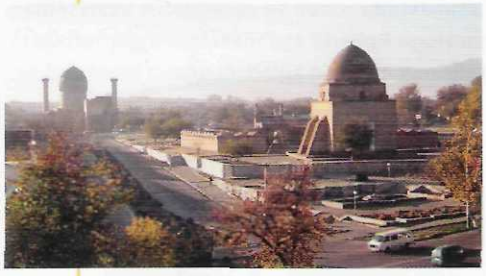
Büyük lahdin zorlukla sığdığı yeraltı mezar odasını ziyaret ettiğimde, rehbere sormuştum:

"Timur Müslüman idi, o halde bedeni bir lahit içine konulamazdı; toprağa gömülmesi gerekirdi. Halbuki bu lahit, genel olarak Eski Yunan ve Roma lahitleri benzeriydi, içine ancak ölünün bedeni konulabilirdi..."

Rehber o anda cevap verememiş, araştırıp bildireceğini söylemişti. Yanıtı birkaç hafta sonra geldi: "Timur hem kendisini, hem ardıllarını ebedileştirmek istiyordu, onun için toprağa gömülmedi, bedeni mumyalandı..."

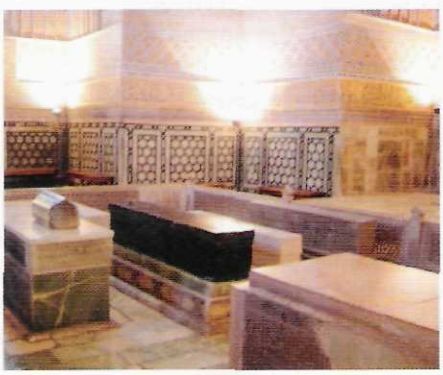
Orta Asya tarihini de dikkate alarak şaşırmamalıyız. Bugün Orta Asya'da, hem de

Semerkant'taki 'Gur Emir'

Timur gibi bir hükümdarın, elbette birden çok oğlu ve torunu vardır; torunlarından Muhammed Sultan, Timur tahtının varisi gibi görünür. Ne var ki, Muhammet Sultan 1404'te genç yaşında ölür. Timur, ardılı olarak gördüğü torunu için, Semerkant'ın seçkin bir tepesinde, adına yaraşır bir büyük mezar inşasını emreder. Muhammed Sultan buraya defnedilir. Mezar aslında büyük bir komplekstir; anıt mezar, cami ve medrese yapılarından oluşmaktadır *[üstte]*... Kadere bakın ki, Timur'un kendisi de, bir yıl sonra ölür ve çok sevdiği torununun yanına defnedilir. Artık Şehr-i Sebz'deki mezar kompleksi bırakılır ya da unutulur...

O zamandan sonra, Gur Emir, tüm Timur hanedanın birlikte yattığı anıt mezar durumuna getirilir. Timur'un ölümünden sonra, oğulları Şahruh ile Miranşah ve torunu Uluğ Bey buraya defnedilirler... Mozolenin mezar bölümüne girildiğinde, göz kamaştırıcı bir görünümle karşılaşılır: Anıtın yüksek kubbesinin altında, üç sıra halinde yan yana yatan 10 kadar mermer mezar taşı vardır. Sadece Timur'un mezar taşı siyah renkte nephritis taşıdır ve açık renkli diğerlerinin yanında daha küçük boyutlu olmasına rağmen, hemen dikkati çeker *[sağda]*. Tahmin edileceği gibi, burası sembolik mezardır. Gerçek mezar bu salonun altındaki salondadır ve ziyarete açık değildir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

çok iyi korunmuş olarak, yüzlerce mumya bulunmuştur. Daha yakın zamana ve Türkiye coğrafyasına gelirsek, beylikler döneminden kalma kümbetlerde, daha önceden varlığı bilinmeyen mumyalar bulunmuştur.

Yerel müzelerde, bu mumyalardan birkaçı sergilenmektedir. Görünen odur ki, Türkler Anadolu'ya geldiklerinde Müslümanlığı seçmiş oldukları halde, kültürlerini, yaşayış biçimlerini ve âdetlerini, bir oranda eskiye benzer biçimde sürdürmekteydiler.

Önemli ölüleri mumyalamak da bu âdetlerden biriydi. Osmanlı tarihinde de serhat boylarında ölen bazı sultanların defnedileceği İstanbul'a getirilinceye kadar mumyalandığı -tahnit edildiği- iyi bilinmektedir.

Dahası, tarihsel kayıt olarak değil; ama söylenti olarak, Fatih'in mezarına mumyalanmış biçimde konulduğu öne sürülmektedir. Benzer biçimde, kayıtlarda yer almasa da, tanıklıklara dayanılarak, Mevlanâ'nın bedeninin mumyalanmış olabileceği öne sürülür...

Gerçekte, Timur'un Çin sınırı yakınında öldüğü; soğuk, kar ve buz nedeniyle bedeninin Şehr-i Sebz'de hazırlanan mozoleye defnedilemeyip, Semerkent'a götürüldüğü; orada, Timur'un sağlığında gene genç yaşta ölen oğlu Muhammed Sultan için yaptırdığı Gur Emir'e defnedildiği bilinmektedir.

Anlaşıldığına göre, Timur'un bedeni mumyalanmış olarak taş lahde yerleştirilmişti.

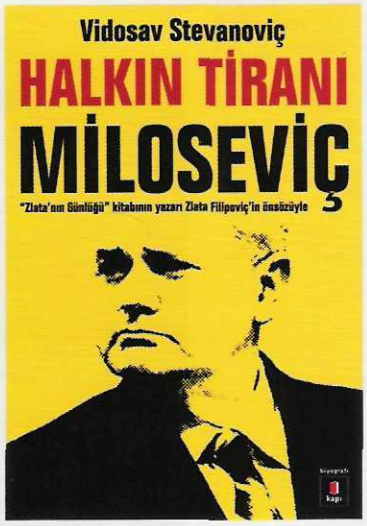
Timurlu Hanedanı bugün Şehr-i Sebz'deki Timurlu Mozolesi'nde değil, Semerkant'taki Gur Emir'de yatmaktadır. 'Gur Emir' sözcükleri de zaten, "Emir'in (hükümdarın) Mezarı" anlamına gelir...

Semerkant kentindeki Timur Müzesi, müzenin iç bölümlerinden biri [sol üstte] ve bu bölümdeki bir Timur tasviri [en üstte].

gelenekten modernliğe açılan kapı... kapı

"Halkın Tiranı: Miloseviç", parçalanan bir ülkenin ve dağılan bir toplumun böyle bir adama nasıl da inanıp onu iktidara taşıdığını sorguluyor. Şiddetle yoğrulmuş bu kötülüğün ortaya çıkışında herkesin payı var: O adama inananlar, peşinden gidenler, sessizce seyredenler, bu trajediye dur demeyenler ya da diyemeyenler. Hiçbir kitap, Avrupa'yı dehşete düşüren ve Balkanlar'ı içinden çıkmak için yıllarını harcayacağı bir cehenneme yuvarlayan o adamı tam olarak anlatamaz.

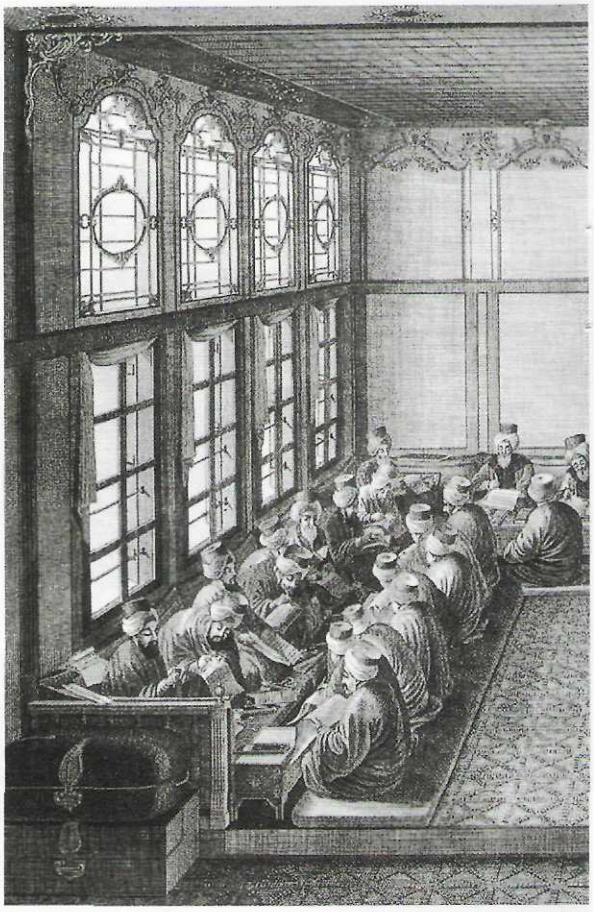

Bernard Lewis, bu kitabında, Şia mezhebi içerisinde yer alan Haşîşî tarikatının köklerinin izini sürmekle kalmayıp, hem tarikatın öğretilerinin hem de gizemli önderi *Dağın Şeyhi (Şeyhü'l-Cebel)* Hasan Sabbah'ın efsanevî yaşamının güncesini tutuyor. *Haşîşîler: İslâm'da Radikal Bir Tarikat*, tarihin bu ilk teröristlerine dair en kapsamlı, en anlaşılır ve en yetkin çalışmadır.

Kapı Yayınları Ticarethane Sokak, No: 53, 34410 Cağaloğlu - İstanbul Tel: (212) 513 34 20-21
Faks: (212) 512 33 76 e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com **www.kapiyayinlari.com**

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tanzimat öncesi bürokrasi

Osmanlı İmparatorluğu'nun hep askerî gücü konuşulur. Ancak Tuna'dan Basra Körfezi'ne, Ukrayna içlerinden Habeşistan'a kadar uzanan sahada hüküm süren Osmanlı'nın idarî organizasyonlarının gücü olmasaydı, imparatorluk 600 yıl ayakta kalamazdı.

ERHAN AFYONCU

1. Osmanlı'da bürokrasinin rolü nedir?
2. Osmanlı bürokrasisi nasıl doğdu?
3. Osmanlı'da, bürokrasi nasıl gelişti?
4. Bâbıâli bir kurum olarak nasıl ortaya çıktı?
5. Bürokraside şahısların rolü nedir?
6. Osmanlı memurları nasıl yetiştirilirdi?
7. Bürokraside çalışanların kökenleri neydi?
8. Bürokraside, memur sayısı nasıl arttı?
9. Osmanlı bürokratları nasıl yetişiyordu?
10. Osmanlı'da bürokrasi nasıl çalışırdı?

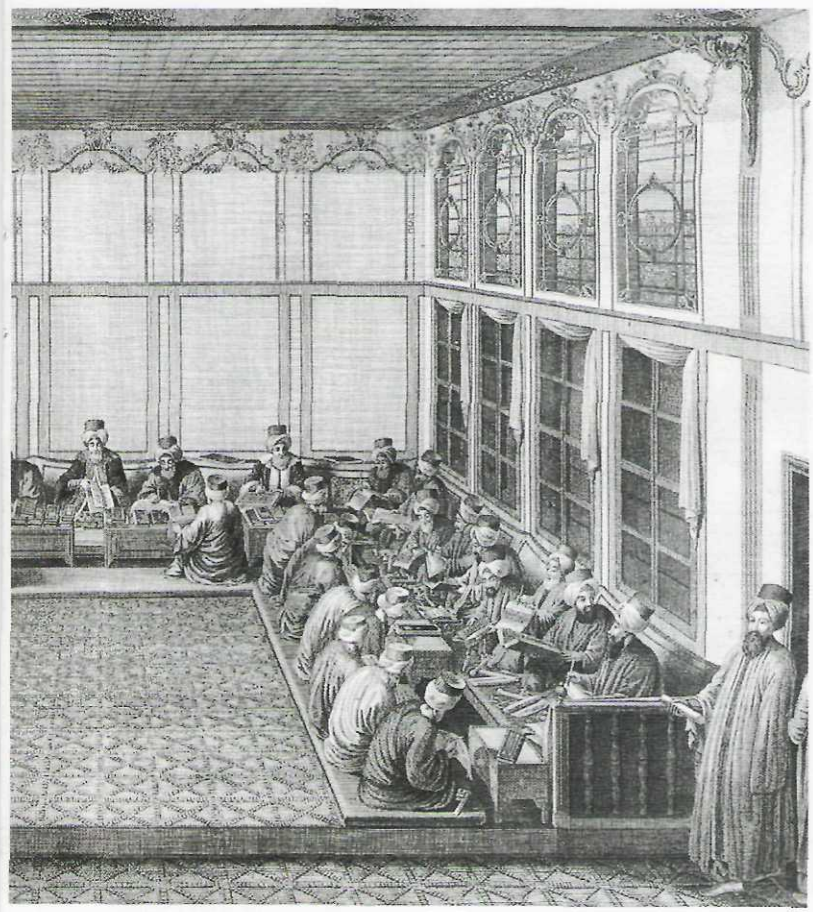
1 Osmanlı'da bürokrasinin rolü nedir?

Osmanlı İmparatorluğu'nun bir dünya gücü haline gelmesi, tıpkı Roma İmparatorluğu gibi, yalnız ordularının gücüyle değil, aynı zamanda bürokrasisinin gelişmesiyle de ilgilidir. Osmanlı vesikalarının diplomatik açıdan incelenmesi de bu durumu açıkça göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu, 16. Yüzyıl'da askerî gücü ve bu gücü örgütleyip yönlendiren bürokrasisi ile, bir dünya imparatorluğu oldu. 17. Yüzyıl'dan

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ignatius Mouradgea d'Ohsson'un "18. Yüzyıl'da Osmanlı İmparatorluğu'nun Genel Görünümü" adlı kitabında (Yapı Kredi Yayınları, 2002) yer alan ve de l'Espinasse imzasını taşıyan 'Devlet Dairesi' adlı çizim, muhtemelen, Divân-ı Hümâyûn Kalemi'nin bir bölümünü, Beylik Kalemi'ni görüntülemektedir [solda].

itibaren eski askerî gücünü kaybetmesine rağmen, dünya siyasetinde etkisiz bir devlet konumuna düşmedi. Osmanlı bürokrasisi, 16. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren değişen dünya şartlarına ayak uydurmaya çalıştı, zamanın şartlarına uymayan kurum ve idarî usullerde düzenlemeler yaptı. Gerektiğinde de değiştirdi.

15. ve 16. Yüzyıl'da askerî ve idarî mekanizmaların organizasyonunu sağlayan Osmanlı bürokrasisi, değişme döneminde de devletin yeni şartlara uyumunu gerçekleştirmek için gayret sarf etti.

Osmanlı devlet teşkilatı üç gruptan oluşuyordu: Askerî sınıf (seyfiye), ulema (ilmiye) ve bürokrasi (kalemiye). Osmanlı bürokrasisinde, memurların çalıştığı bürolar da 'kalem' olarak isimlendirilmişti.

2 Osmanlı bürokrasisi nasıl doğdu?

Osmanlı İmparatorluğu'nun teşkilat yapısının oluşumunda İlhanlı devlet teşkilatının büyük tesiri olmuştur.

Orhan Gazi devrine ait belgeler, yazışma usullerini oldukça iyi bilen bir kâtip zümresiyle, bunları örgütleyen merkezi bir dairenin olduğunu göstermektedir. Devlet idaresini ve bürokratik işlemleri yürüten Divân-ı Hümâyûn'un mevcudiyeti, Orhan Gazi devrine kadar inmektedir.

Bu dönemde, Divân-ı Hümâyûn bünyesinde bürokratik bir bölünme bulunmuyor ve nişancının idaresindeki dar bir kâtip kadrosu; timar, idarî ve malî işlere ait işlemleri bir arada yürütüyorlardı.

Devletin büyüyüp, işlerin çoğalmasıyla birlikte, 15. Yüzyıl başlarında, malî işler için ayrı bir müessese olarak 'Defterdarlık' ortaya çıktı. Osmanlı bürokrasisinin üçüncü ayağını teşkil eden 'Defterhâne-i Âmire' ise, timar sisteminin ve merkezin ağırlığının ön plana çıktığı Fatih devrinde kurulmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk yıllarında, bürokratik işlemler nişancının emri altında belirli bir sahada uzmanlaşmış kâtipler tarafından yürütülüyordu. Bürokrasinin bütün yükü nişancının üzerindeydi.

Yıldırım Bâyezid devrinden itibaren merkezî devlet yapısının oluşmaya başlaması ve toprakların genişlemesi nedeniyle, nişancının işlerinin artması üzerine, Divân-ı Hümâyûn bünyesindeki kâtiplere de bir kısım işler devredilmiştir.

Yıldırım Bâyezid'in portresi [üstte]. Bir Osmanlı kâtibi [solda]. Orhan Gazi'nin bir minyatürü [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

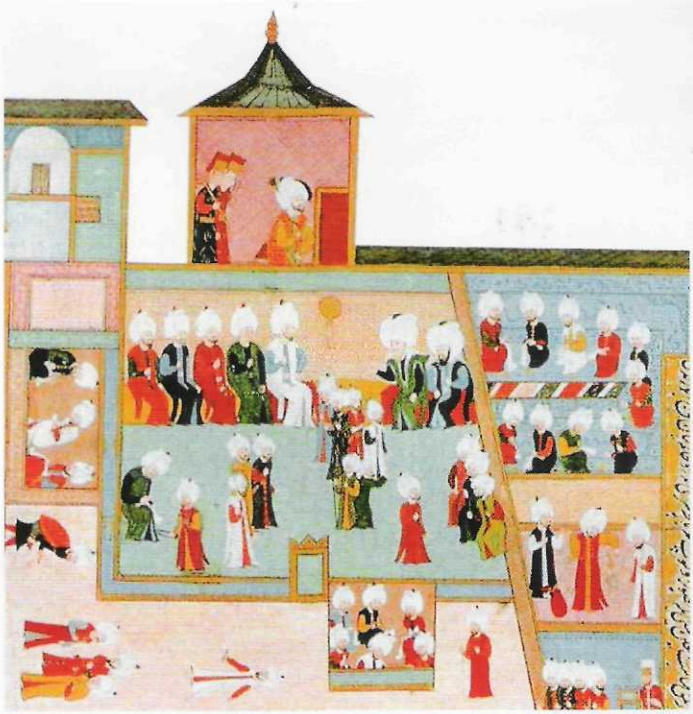
merakediyorum@googlegroups.com

Nakkaş Osman'ın Hünername'deki bir Divân-ı Hümâyun minyatüründen detay [sağda]: Padişah Adalet Kulesi'ndeki gizli bölümden Divân'ı izliyor.

3 Osmanlı'da, bürokrasi nasıl gelişti?

15. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren merkezî bürokrasisinin gelişmesine paralel olarak, uzmanlaşmış alt birimlere ihtiyaç duyulmuş ve 16. Yüzyıl'da yeni kurumlar kurulmuştur. Başlangıçta birer kâtip tarafından yürütülen işler, zamanla bir alt büro çatısı altında görünmeye başlanılmıştır.

16. Yüzyıl'da devletin büyümesine paralel olarak, bürokratik usuller de gelişti ve merkezî bürokrasi büyüdü. 16. Yüzyıl'ın başlarında merkezî bürokraside 20-30 kişi olan memur sayısı 16. Yüzyıl'ın son çeyreğinde 100'ü geçti. Yüzyıl başında üç-dört olan büro sayısı, yüzyıl sonunda 10'larla ifade edilir hale gelmişti.

4 Bâbıâli bir kurum olarak nasıl ortaya çıktı?

17. Yüzyıl'ın ortalarında devlet işlerinin Divân-ı Hümâyûn'dan Bâb-ı Âsafi'ye (Paşa Kapısı, Bâbıâli) kayması ile birlikte, Osmanlı devlet teşkilatının yapısı değişmiştir. Bâbıâli'nin önem kazanması, burada bulunan memuriyet makamlarının (Hademe-i Bâbıâli) ön plana çıkmasına neden olmuştur. Zamanla sadaret kethüdası, reisülküttap, amedi, beylikçi, sadaret mektupçusu en önemli bürokratlar durumuna gelmiştir.

Bâbıâli'nin önem kazanmasının aksine, Divân-ı Hümâyûn'da kalan nişancı ve defter emini gibi görevliler eski önemlerini kaybetmişlerdir.

Bâbıâli'nin önem kazanması devlet yönetiminde bürokrasinin ağırlığının artmasına neden olur.

Vezirliklere, beylerbeyiliklere ve sadrazamlığa, bürokrasi kökenli devlet memurları atanmaya başlanır.

5 Bürokraside şahısların rolü nedir?

Osmanlı bürokrasisinde dairelerin gelişim ve büyümelerindeki en önemli faktörlerden birisi de kalem amirleridir. Bir büronun başı olan hacegân, yani bürokrat yetenekli ve kendisini kabul ettirmiş ise, o görev de önem kazanırdı.

Örneğin Kanunî'nin başdefterdarı İskender Çelebi zamanında defterdarlığın, Nişancı Celalzâde Mustafa Çele-

Osmanlı bürokrasisinde görev alacak bir memur adayının farklı üsluplarda yazdığı yazıları içeren sınav kâğıdı [sağda]. Castellan'ın bir deseni: İçoğlanı ve yazı ustası [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

bi'nin devrinde de nişancılığın önem ve itibarı yükselmiştir.

17. Yüzyıl sonlarında görev yapan Reisülküttap Rami Mehmed Paşa'nın icraatı sayesinde reisülküttaplık makamının itibarı oldukça artmıştır.

6 Osmanlı memurları nasıl yetiştirilirdi?

Osmanlı bürokrasisinde görev yapan memurlara 'kâtip' denilirdi. İlk yıllarda medrese eğitiminden geçmiş, kadı veya müderris kadrosu bulamamış kimseler kâtip olarak çalışırken, 16. Yüzyıl ortalarından itibaren, bürolar kendi elemanlarını yetiştirir hale gelmiş, profesyonel memurlar ortaya çıkmıştır.

Reisülküttap, makamında bir Avrupalı elçi ile bir Buharalı elçiyi birlikte kabul edip onlarla tercümanları aracılığıyla görüşürken [solda]. Kanuni Sultan Süleyman'ın portresi [en solda].

Nezaretler öncesi, Osmanlı bürokrasisinde kalemler (bürolar) aynı zamanda kendi memurunu yetiştiren birer okul durumundaydılar.

Sekiz-on yaşlarındaki yetenekli çocuklar, bürolara şakirt (çırak) olarak alınır ve burada kalemin kıdemli kâtiplerinden birisinin veya büro amirinin yanına verilerek, ondan yazı çeşitleri ve yazışma usulleri ile hesap ve defter usullerini öğrenirlerdi.

Şakirtler mesleğin inceliklerini öğrenene kadar, onlara yazı yazdırılmaz, defter ve evrakı getirip götürme işleri yaptırılırdı.

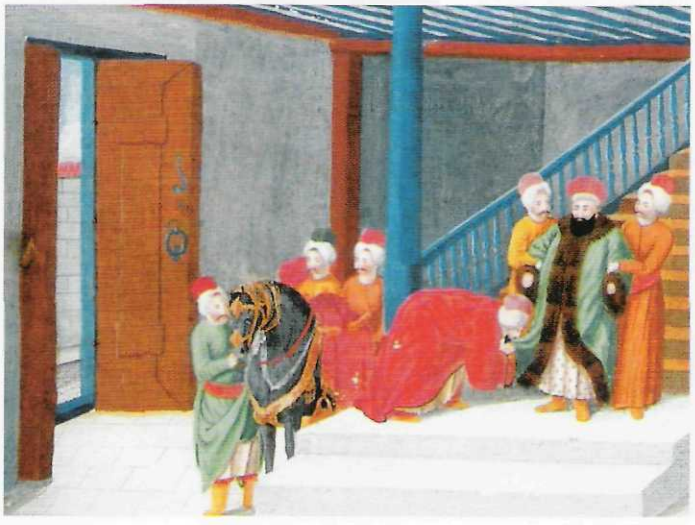
Şakirt olarak bürokraside görev alan kişi, sonra kâtip (halife-kalfa) olur, eğer becerikli veya yeterli ise, himaye de görürse, hacegân (hoca usta) olurdu.

Osmanlı İmparatorluğu'nda memurluk bir aile mesleği şeklindeydi. Bir büroda çalışan memur öldüğünde veya emekliye ayrıldığında, büyük oğlu bu işi yapabilecek kabiliyete sahip ise, babasının kadrosunu alması gelenekten idi.

7 Bürokraside çalışanların kökenleri neydi?

Osmanlı bürokrasisinde görev yapan memur ve bürokratların çoğunluğu Türk idi. Devşirme kökenlilerin sayısı çok azdı.

Memurluk bazı ailelerde çok uzun yıllar babadan oğula devam etmiştir. Çocuğu olmayanlar kendi akrabalarını da aynı mesleğe dahil ettirmişlerdir. Bir kâtibin üç-dört oğlunun dahi babalarının bürosunda görev yaptıkları görülmektedir.

Emri altındaki kâtiplerle birlikte bürokratik işlemleri düzenleyen nişancı [sol üstte]. Reisülküttabın, konağından çıkışındaki merasimi temsil eden bir görüntü [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Reisülküttap, defterdar ve nişancı gibi Osmanlı yüksek bürokratlarını temsil eden bir görüntü [sağda]. Bir Osmanlı memurunun terfi töreni görüntüsü [en sağda].

8 Bürokraside, memur sayısı nasıl arttı?

17. Yüzyıl sonlarındaki, uzun süren İran ve Avusturya savaşları, cephelerde görev yapacak kâtip ve şakirt ihtiyacını artırmıştı.

Ancak bu yıllarda, aşırı sayıda istihdam edilen kâtip ve şakirtlerin sıkıntıya neden olması üzerine, memur sayısında da düzenlemeye gidilmişti.

Divân-ı Hümâyûn ve Defterhane-i Âmire kalemlerinde, kadro karşılığı olan memur sayısı sınırlandırıldı. Bu kadrolara 'gedik' deniliyordu.

9 Osmanlı bürokratları nasıl yetişiyordu?

Büro amirlerine hace (hoca) adı verilirdi. Bu isim, memuriyete yeni girenlere bir nevi 'hocalık' yapmaları dolayısıyla kullanılmıştır.

Yetiştirilmek üzere büroya gelen memur adayları, bir hacegâna veya kıdemli bir kâtibe intisap ederdi. Hacegân ise, 'usta' olmasının yanı sıra, kendisine itaat edilmesi gereken bir kişi idi.

16. Yüzyıl sonuna kadar, belli başlı bürokratlar; başdefterdar, orta defterdar, küçük defterdar, nişancı, defter emini ve reisülküttaptan oluşurken; bu dönemden itibaren, bürokrasinin büyümesi ve uzmanlaşmasına paralel olarak birçok yeni kalemler ve bunların amirliği kurulmuştur.

Osmanlı bürokrasisinde memuriyetler tarihî süreç içerisinde devrin ihtiyaçlarına göre ortaya çıkmıştır. Başlangıçta birçok görev nişancı ve defterdarın üzerindeyken, devletin büyümesine paralel olarak işlerin çoğalması ile birlikte, o işlerin yürütülmesi için yeni memuriyetler kurulmuştur.

Büro amirlerinin en önemli görevi, emri altındaki kâtip ve şakirtlere nezaret ederek, kalemin gündelik işlerinin yapılmasını sağlamaktı.

Kalem görevlilerinin tayin ve azillerinde asıl söz sahibi olan büro amirleriydi. Büro personelinin işe devamları da, amirleri olan hacegân tarafından kontrol edilirdi.

Memurların büronun evrakı üzerinde hata ve suistimal yapıp yapmadıkları da hacegân tarafından denetlenir ve bir hata varsa, onun arzı

Vanmour'un bir tablosundan detay: 18. Yüzyıl başlarında, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa döneminde, bir Divân toplantısı [sağda]. Yine Vanmour'un tablolarından, üç ayrı Osmanlı devlet adamı görüntüsü: Sadrazam [sağ üstte], kadı [sağda, ortada] ve bir sadrazamın ağalarından biri [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

ile kalemden uzaklaştırılırdı.

16. Yüzyıl sonlarına kadar, tayinlerde hiyerarşi ve liyakat ön plandadır. Bu dönemde bir göreve getirilmiş olanlar, orada yıllarca hizmet edebiliyorlardı.

Bu yıllarda Osmanlı bürokrasisi fazla gelişmediği için, yetişmiş bürokrat sayısı azdı. Kadı ve müderris kökenli, medrese bitirmiş şahıslar bürokraside görev alıyorlardı.

16. Yüzyıl sonlarında, Osmanlı bürokrasisi, personelini kendi bünyesinden karşılar hale gelmeye başladı.

16. Yüzyıl bürokratları, medrese çıkışlıydılar ve iyi eğitim almışlardı; ancak deneyimli değillerdi. 16. Yüzyıl sonlarından itibaren bürokraside hizmet alanlar ise, profesyonel birer bürokrattılar ve meslekî bir geleneğin temsilcisiydiler.

Sadrazamlığa tayin olunanlar, memuriyetlere kendi çevresindeki bürokratları getirmekteydiler.

Bir memuriyete tayin edilecek şahsın durumu sadrazam tarafından padişahın onayına sunulurdu.

Padişahlar, sadrazamın onayını almadan bürokrasideki bir göreve tayin yapmazlardı. Bazen bir görev için, hem padişahın hem de sadrazamın adayı olabilirdi. Bu durumda,

ikisi arasında anlaşmazlık çıkar, o göreve üçüncü bir şahıs tayin edilerek mesele çözümlenirdi.

10 Osmanlı'da bürokrasi nasıl çalışırdı?

Osmanlı merkez bürokrasisi, Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusunda yer alan ve Divân-ı Hümâyûn toplantılarının yapıldığı Kubbealtı'nda faaliyet gösteriyordu.

Kâtipler ikinci kubbenin altında çalışıyordu. Osmanlı bürokrasisinin evrak ve defterleri ise Kubbealtı'ndaki üçüncü kubbenin altında bulunan yer ile Kubbealtı'nın yanındaki Maliye Defterhanesi'nde bulunurdu.

Günlük işlem görmüş evrak, müsveddeleriyle birlikte üzerinde daire adı ve yılı yazılmış bir torbaya konulur ve deri kaplı sağlam sandıklarda muhafaza edilirdi. Defterler ise eyalet adlarıyla sıralanmış sandıkların içinde saklanırdı.

17. Yüzyıl'dan itibaren Paşa Kapısı (Bâbıâli) önem kazanınca, bürokratik faaliyetlerin önemli bir kısmı buraya aktarıldı.

Divân-ı Hümâyûn eski önemini kaybetse de Bâbıâli ile koordineli olarak bürokratik faaliyetlerini devam ettirdi.

Memurlar işe sabah namazından sonra gelirlerdi. Mesai akşam namazından yaklaşık 2 saat önce biterdi. Memurların günlük mesaileri yaklaşık olarak 9-10 saat idi.

Memurların kendilerine has kıyafetleri vardı. Kâtipler işe, kâtibî sarık ve kavukla gelmek zorundaydılar. Büro amirleri olan hacegânlar ise, dilimli kavuk ve kendi görevlerine mahsus kıyafetler giyerlerdi.

Bürolarda işlerin yürütülmesinde en önemli rol kâtiplerindi. Kaleme gelen arzuhaller üzerine, ilgili defterlerden kayıt çıkarmak ve berat, ferman, tezkire türü evrakın yazılması gibi işler kâtipler tarafından gerçekleştiriliyordu. ■

BİBLİYOGRAFYA

- Recep Ahıshalı, "Divân-ı Hümâyun Teşkilâtı", Osmanlı, VI, ed. Güler Eren, Ankara 1999, s. 24-33
- Ali Akyıldız, Osmanlı Bürokrasi ve Modernleşme, İstanbul 2004
- Muzaffer Doğan, Sadâret Kethüdâlığı, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1995
- Feridun M. Emecen, "Ali'nin 'Ayn'ı; XVII. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Bürokrasisinde Kâtib Rumuzları", Tarih Dergisi, sayı: 35 (İstanbul 1994), s. 131-149
- Carter V. Findley, Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform, Bâbıâlî (1789-1922), çev. L. Boyacı-İ. Akyol, İstanbul 1994
- Cornel Fleischer, Tarihçi Mustafa Âli, Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı, çev. Ayla Ortaç, İstanbul 1996
- Hammer, "XVIII. asırda Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet Teşkilâtı ve Babıâlî", çev. Halit İlteber, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, VII/2-3 (İstanbul 1941), s. 564-586
- İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı, Ankara 1984

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Mozart' biyografisinin yazarı Aydın Büke:

Mozart'ın 250. doğum yıldönümünde

'Türkiye, büyük fırsat kaçırdı'

Türkçe düşünülmüş, Türkçe yazılmış ilk Mozart biyografisinin yazarı Aydın Büke, Türk motiflerinin Mozart üzerindeki etkisini değerlendirirken, Mozart'ın 250. yılı bağlamında, Türkiye'nin büyük bir fırsat kaçırdığını vurguluyor.

Müzisyen ve müzik yazarı Aydın Büke'nin [sağda], 'Dünya Kitapları' arasında yer alan 'Mozart / Bir Yaşamöyküsü' adlı yapıtı [sağ üstte], Türkçe yazılmış ilk Mozart biyografisi.

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

MUSTAFA TINÇ

Bir müzik dehası 250 yıldır kendini, düşünce ve duygularını bize müzik aracılığıyla anlatıyor ve biz onu dinlemekten hiç mi hiç sıkılmadık! Müzisyen ve müzik yazarı Aydın Büke, 'Mozart / Bir Yaşamöyküsü' adlı son kitabında (Dünya Kitapları, Müzik Kitaplığı Dizisi, Ocak 2006), bize bu dehanın hayatındaki renkleri ve figürleri, en ince ayrıntılarına kadar aktarıyor.

Biz de Aydın Büke ile buluştuk ve hem Mozart'ı, hem kitabı, hem de müzik tarihi açısından, Mozart'ın yaşadığı dönemin özelliklerini konuştuk.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

➤ *Mozart'ın yaşamöyküsünde, ölüm nedenine, cenaze törenine ilişkin kimi soru işaretleri, boşluklar var. Siz bir biyografi yazarı olarak kitabınızda bu boşlukları nasıl doldurdunuz?*

Aslında diğer bestecilerle karşılaştırıldığı zaman, Mozart'ın yaşamıyla ilgili olarak, elimizdeki mektuplar sayesinde, diğer bestecilerin hayatı hakkında bildiklerimizden çok daha fazla şey biliyoruz, yakın çevresi veya cenaze töreni ile ilgili bilinmeyen yön ise, çok azdır.

Ancak üzerinde fikir birliğine varılamayan, boşluk olarak kalan nokta, Mozart'ın ölüm nedenidir. Resmî ölüm raporunda, yüksek ateşe bağlı bir komplikasyon deniyor; ama işte tam da bu noktada, ispat edilmeye çalışılan nokta, -ki böyle bir ispat gerçekleşirse, büyük bir sansasyon olur- Mozart'ın zehirlendiği varsayımıdır...

Bunun dışında, aşağı yukarı 1783-84 yılları arasında Mozart'ın babasının, Leopold Mozart'ın gönderdiği mektuplar kayıp...

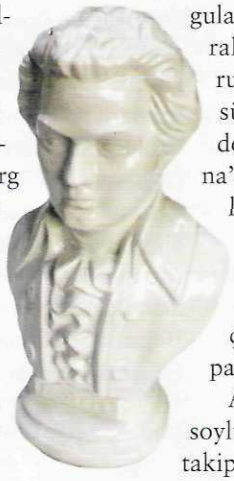

➤ *Bu mektupların kaybolmalarının nedeni belli mi?*

Müzisyen ve müzik yazarı Aydın Büke ile, bir başka müzisyen, genç bestecilerden Mustafa Tınç görüştü [soldaki].

Nedeni belli değil; fakat daha sonra, bu mektupların, eşi Constanze tarafından ortadan kaldırılmış olması, ihtimal dahilindedir... Çünkü Mozart'ın ilk kapsamlı biyografisi, Constanze'nin ikinci eşi Georg Nikolaus von Nissen tarafından kaleme alınıyor; bu da tabiî ki, doğal olarak Constanze'nin yönlendirmesiyle oluyor.

Bugün Mozart'ın yaşamındaki karanlık noktalardan hangisinin aydınlatılamadığına bakacak olursak, aslında sadece 'ölüm nedeninin' belirsiz olduğunu görüyoruz.

Cesedin kayıp olması ve isimsiz bir mezara gömülmüş olması, esasında, dönemin imparatoru II. Joseph'in uygulamaya koyduğu kurallarla ilgili bir durum: 10-15 yıl kadar süren bu kurallar doğrultusunda, Viyana'da veba ve diğer bulaşıcı hastalıklara karşı hijyen amaçlı olarak büyük çukurlar açılıyor ve o çukurlar kireçle kapatılıyordu.

Ancak bir takım soylu aileler cenazelerini takip edip işaretleyebiliyorlardı. Burada Mozart'ın eşi Constanze'nin kusuru, 10-15 yıl, mezarla ilgilenmemesiydi.

Halbuki Constanze, Mozart öldükten bir süre sonra, Mozart'ın mezarıyla ilgilenseydi, mezarın başına bir taş koyabilir ve yerini belli edebilirdi. Constanze, 15 yıl sonra mezarın yerini bulmaya çalışıyor; ancak görevliler de öldüğü için, bir sonuca ulaşamıyor.

➤ *Mozart'ın zehirlenmiş olabileceği düşüncesi nasıl ortaya çıkıyor?..*

O dönemde, Constanze'nin tanıklığından yola çıkılarak aktarıla gelen bir söylenceye göre; Mozart, kendisine bir 'requiem' siparişi verildi-

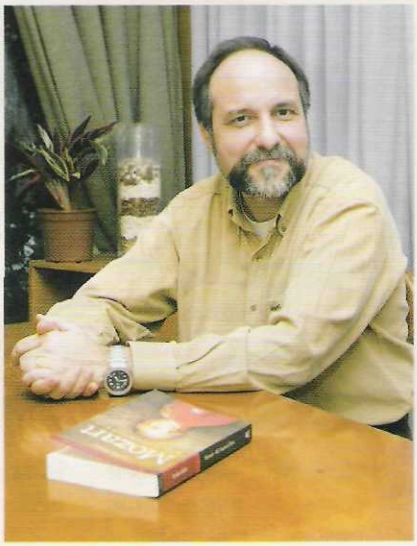

19. Yüzyıl'da yapılmış bir Mozart büstü [üstte]. Ressam J. N. Della Croce'nin imzasını taşıyan bir aile tablosu: Duvarda, Mozart'ın annesinin portresi de yer alıyor [soldaki]. Mozart'ın annesi Anna Maria'nın P. A. Lorenzoni imzasını taşıyan portresi [en soldaki].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Aydın Büke kimdir?

1958, İstanbul doğumlu olan Aydın Büke, Kabataş Erkek Lisesi'nin ardından, İstanbul Devlet Konservatuvarı Yüksek Bölümü'nden (bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı) mezun olur. Avusturya'daki üç yıllık müzik eğitiminden sonra, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda flüt sanatçısı olarak çalışmaya başlayan Aydın Büke, halen bu görevini sürdürmektedir. 1983-87 yılları arasında, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda öğretim görevlisi ve 1995-97 yılları arasında İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nın Yönetim Kurulu'nda program koordinatörü olarak çalışan Büke, çeşitli kurumlarda verdiği müzik tarihi derslerinin yanı sıra, 1995'te Boyut Yayın Grubu'nun gençler için hazırladığı Klasik Müzik Koleksiyonu adlı dizide, besteci biyografileri de yazdı (Bach, Mozart, Ravel)... 1995'ten beri TRT / Radyo III'te klasik müzik programları da hazırlayan Büke, 1998'de, Mozart ve Lorenzo Da Ponte'nin ortak çalışmalarını konu alan 'İki Dahi Üç Opera' adlı kitabını yayımladı (Boyut Yayınları; 2. basım 2000). Sanatçının 'Bach/ Yaşamı ve Eserleri' adlı ikinci kitabı da, 2001'de Kabalcı Yayınları arasında çıktı (2. basımı 2005). Çeşitli dergilerde ve İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın oluşturduğu www.istanbuldostlari.org sitesinde klasik müzik yazıları kaleme alan Büke; halen Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde öğretim görevlisidir.

ğinden ve bu requiem de, onun kendi ölümünü temsil eden bir eser olduğundan, zehirlendiğinden ve yakın zamanda öleceğinden bahsediyor.

Ancak Mozart'ın dile getirdiği varsayılan bu sözlerin kaynağı, büyük bir ihtimalle, *onun o dönemdeki hastalığının* etkisiyle ortaya çıkmış olabilecek halüsinasyonlar...

1820'lerin sonunda, bir İngiliz çift, Mozart'a ilişkin bir gezi notları kitabı yayımlıyor ve bu kitapta, Mozart'ın ikinci oğlu Wolfgang Xaver Mozart'ın, babasının Salieri tarafından zehirlenmiş olduğunu söylediğini belirtiyor. Fakat o yıllarda, çok küçük olan Xaver Mozart'ın, bu sözleri annesi Constanze'nin etkisinde söylemiş olması olasılığı çok büyük...

➤ *Requiem'in öyküsünün izini sürdürürsek...*

Bir dönem için, 'Requiem' üzerinde bir sır perdesinin kalması, Contanze'nin işini kolaylaştıracağı için, eserin kim tarafından sipariş edildiğini açıklamıyor Constanze...

Bu ayrıntıların hepsi kitapta var; aslında bugün her şey biliniyor, Viyana yakınlarında oturan kont Franz von Walsegg'in ilginç bir alışkanlığı var: Kont, dönemin ünlü bestecilerine eser siparişleri veriyor, bu eserleri kendi el yazısıyla tekrar kopya ediyor ve özel gecelerde, bu eserleri kendisine ait imiş gibi, seslendirtiyor.

Bestecilerin çoğu bunu biliyor; fakat iyi para ödendiği için, kimse sesini çıkartmıyor.

Benim fikrim, Mozart ve Constanze, Requiem'i kimin sipariş ettiğini biliyorlardı. Zaten Mozart'ın ölmeden önce son zamanlarda, sıkıştığında borç aldığı ve mason locasından 'biraderi' olan Michael Puchberg'in ev sahibi, Requiem'i sipariş eden kont von Walsegg'dir.

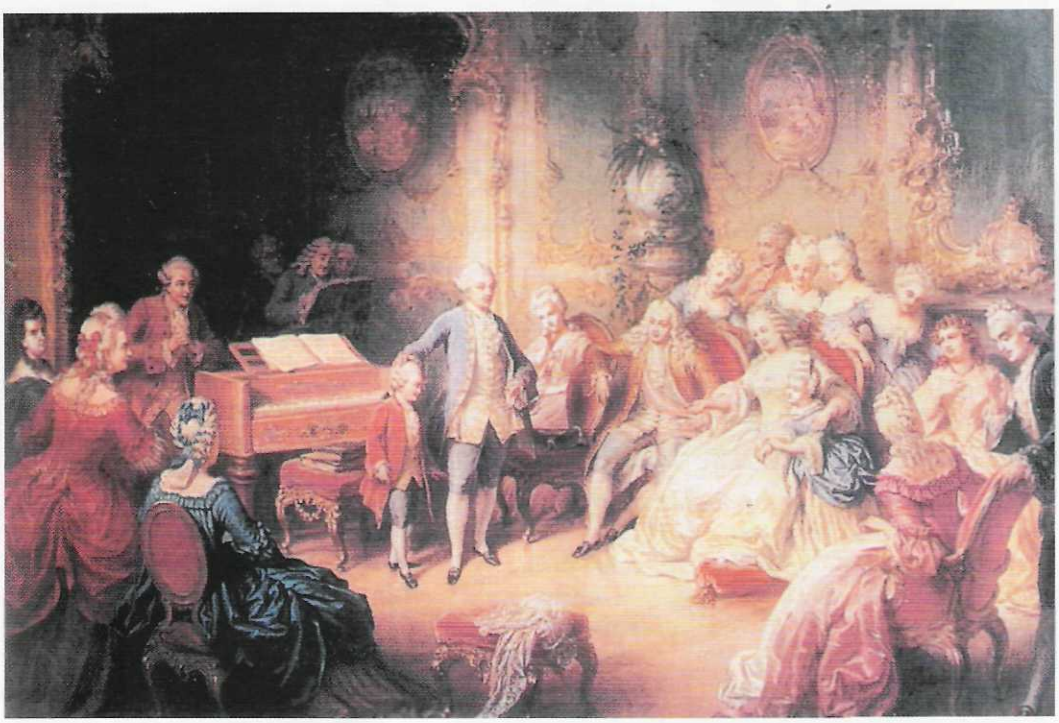
Bence Mozart, Requiem'i kimin sipariş ettiğini biliyor fakat hiçbir zaman kendi eseri olarak görülmeyeceğini düşündüğü için, fazla ortaya çıkartmak istemiyordu. Ama buradaki sorun, Requiem yarım kaldığı için, eser bitimin-

Ressamı bilinmeyen bir tabloda Mozart'ın ablası Maria Anna [sağda]. **P. A. Lorenzoni'nin bir tablosunda 'çocuk Mozart'** [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Eduard Ender'in 1869 tarihli tablosu [solda]: Avusturya tahtının varisi II. Joseph, küçük Mozart'ı İmparatoriçe Maria Theresia'ya takdim ediyor.

de ödenmesi planlanan 200 guldendi.

Constanze, o aralar çok ihtiyaç duyduğu bu 200 guldeni alabilmek ve Mozart'ın tamamlayamadığı bu eserin sonlandırılmasını sağlamak için, Mozart'ın öğrencilerinden Franz Xaver Suβmayr'ın yardımına başvurur.

Ancak Constanze bu eseri konta gönderdikten sonra, sağda solda, Requiem'i Mozart'ın anısına çaldırmaya ve bu eserin gerçek sahibinin Mozart olduğunu vurgulamaya başlar.

➤ *Constanze'nin, Mozart'ın yaşamının bugünlere aktarılmasında epey rolü var.*

Tabii. Önceden de anlattığım gibi, bin sayfayı aşan ilk Mozart biyografisinin yazarı ve Constanze'nin ikinci eşi Georg Nikolaus von Nissen de, 1826'da kitabını tamamlamadan hayata gözlerini yumuyor.

Biyografiyi Constanze tamamlıyor. Kitap 1827'de piyasaya çıkıyor.

➤ *Eşi Constanze, Mozart'ı mutlu edebiliyor muydu?*

Bence, Mozart mutlu bir yaşam sürdü; 30 yılı aşkın bir meslek yaşantısı oldu, beş yaşından hayatının sonuna kadar... Karısıyla da çok mutluydu; onu çok seviyordu. Her yönden Mozart'ı tatmin ediyordu Constanze; cinsel yönden, sosyal yönden.. Bestecilik hayatında, eşi Mozart'a büyük destek oluyordu.

Çocuklarını da çok seviyordu Mozart; iyi bir ailesi vardı. Parasını iyi idare edememiş olabilir, ama çok iyi paralar kazanmıştı; mutsuz olması için de hiçbir sebebi yoktu.

Yalnız olmaktan hiçbir zaman hoşlanmıyordu Mozart ve zaten pek de yalnız kalmadı hayatı boyunca... Mektuplarından anladığımız kadarıyla, yalnız yemek yemesi bile Mozart için dayanılmaz sıkıntılara yol açan bir şaşkınlık yaratırdı!

Eserlerini yazarken de, sessiz bir ortam aramıyor Mozart; biraz bizim Türk milletindeki, hep birlikte iş yapma mantığı gibi sanki...

Etrafında olaylar yaşanır, gürültü patırtı içinde tartışma-

Leopold Mozart'ın, 1765'de muhtemelen P. A. Lorenzoni tarafından yapılmış olan portresi [sol altta]. H. Hansen imzasını taşıyan bir tabloda Mozart'ın eşi Constanze [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Batı kaynaklı bir çizimde, 1683'teki II. Viyana Kuşatması [üstte]. **19. Yüzyıl'da yapılmış bir madalyondaki Mozart kabartması** [sağda].

lar yapılırken, Mozart rahat rahat müziğini yazabiliyor. Yaratma anında, insanlarla olmayı, etrafında sosyal bir takım hareketlenmeler yaşanmasını tercih ediyor Mozart.

➤ *Mozart'ta biraz 'Akdenizlilik' var demek ki!..*

Eh, biraz var sanırım.

➤ *Mozart, Türkiye'ye nasıl geldi? Osmanlı'dan günümüze, Mozart'ın Türkiye'deki kilometre taşları nelerdir?*

Aslında bunu ciddi bir araştırma yapmadan net olarak söyleyebilmek zor... Ama çok sesli batı müziğinin Osmanlı İmparatorluğu'na girişi, II. Mahmud'un Tanzimat Fermanı'ndan sonra, İstanbul'a davet edilen ünlü opera bestecisi Gaetano Donizetti'nin ağabeyi Guiseppe Donizetti -ki Donizetti Paşa'nın da 150. ölüm yılı, 2006 Şubat'ında anıldı- buraya geliyor ve İstanbul'da, yine dışarıdan gelen grupla çeşitli operalar sahneleniyor, değişik konserler düzenleniyor. İşte bu organizasyonlar arasında, Mozart'ın da eserlerinden bir kısmının sahnelenmiş olması ihtimali büyük...

Daha sonra Sofya'daki ataşe militerliği döneminde, Mustafa Kemal'in Tosca Operası'nı izlediğini ve çok beğendiğini biliyoruz. Ankara Konservatuvarı'ndaki deneme sahnesinde, Karl Eberd'in yönetiminde, Cemal Reşit Rey'in kurduğu Konservatuvar Orkestrası tarafından da Mozart'ın seslendirilmiş olma ihtimali kuvvetli...

Fakat Mozart'ın bu topraklarda ilk kez ne zaman çalındığını söylemek çok zor; ama şu anda da, en çok çalınan bestecilerden biri...

➤ *Mozart'ın Türk motiflerine eğilimini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

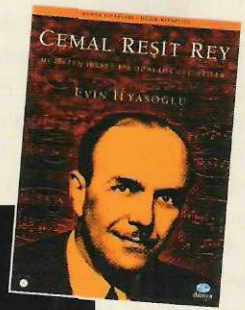
1683'de, II. Viyana Kuşatması döneminde, Osmanlı imgesi ve mehter müziği, o dönemin batı müziği bestecilerini etkiliyor. Her şeyden önce, o mehter müziğindeki zengin davullar, ziller, değişik üflemeli çalgılar, tüm bestecileri etkiliyor.

Aslında bu etkileşim Haçlı seferlerine kadar dayanıyor. Bu etkileşimi biz, Mozart'ın müziğinde; bizim 'Türk Marşı' diye adlandırdığımız, piyano sonatının son bölümü, Rondo Alla'Turca, Saraydan Kız Kaçırma operası gibi müziklerinde görebiliyoruz.

Bence Mozart'ın 250. yılı bağlamında, Türkiye'nin kaçırdığı bir fırsattır bu, çünkü herkesçe bilindiği gibi, Saraydan Kız Kaçırma operasının konusu İstanbul'da geçer...

Türkiye'de 'müzik tarihi' deyince...

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde 'Müzik Tarihi' dersleri de veren Aydın Büke'ye, "Bugün Türkiye'de 'Müzik Tarihi' adına, kurumsal ya da kişisel olarak neler yapılıyor?" diye sorduğumuzda, şu yanıtı aldık: "Tabii, yapılanların yeterli olduğu söylenemez... Batı dillerindeki örnekleriyle karşılaştırırsak, iki tip çalışma şekli var: Bir, besteci yaşamöyküleri; bir de, daha müzikal analizlerin yer aldığı çalışmalar... Her iki tip çalışma alanında da, Türkçe kaynakların sayısı çok az... Sayarsak, Evin İlyasoğlu'nun *[solda]* özellikle Türk bestecileri hakkında son derece önemli çalışmaları, kitapları var; Ahmet Say'ın

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Her ne kadar "Selim Paşa'nın konağında" geçse de olay, Avrupalı'nın gözünde, Topkapı Sarayı'dır orası... Bizim bu gerçekleri, bu gibi olayları, tarihimizi kullanıp uluslararası faaliyetlere dönüştürmemiz lâzım.

➤ *Demek ki, kültürel açıdan bakıldığında, II. Viyana Kuşatması'nın 'başarılı' sonuçları da var!..*

Tabii, mesela Viyana'da hâlâ kahve yanında verilen 'kipfer' yani 'ay' denilen çörek, bizim bayraktaki hilalden esinlenmiş ay şeklindeki çörektir, ayçöreğidir... Kahve içme alışkanlığı da tamamen Türklerden gelme... Aslında 'Doğu' bir şekilde Viyana'dan başlıyor, ya da Doğu'nun sınırı oraya kadar uzanıyor.

➤ *Mozart'ın yaşamöyküsünü kalem alırken, döneminin siyasî ve kültürel arka planını da aktarmaya önem verdiniz anladığım kadarıyla...*

Mozart'ın dönemi, 1756 ilâ 1791 arası, siyasî olarak çok önemli bir dönem... Dışarıdan bakıldığında, görece olarak, sakin, çok büyük siyasî çalkantıların olmadığı; ama aynı zamanda, Avrupa ve dünya tarihini etkilemiş olan en büyük olayın gerçekleştiği bir dönem:

Mozart ölmeden iki yıl önce, 1789'da gerçekleşen Fransız İhtilâli söz konusu...

Siyasî olaylar kalp krizi gibi bir anda gelmezler; Fransız İhtilâli gibi bir büyük toplumsal patlamanın öncesinde, büyük bir hazırlık dönemi yaşandı ve Mozart da, işte tam bu siyasî hazırlık döneminde yaşadı; fırtınadan önceki sessizlik içinde geçirdi hayatını...

Babası Leopold Mozart, gerek Wolgang'ı gerekse 'Nannerl' diye çağırdıkları kızı Maria Anna'yı, hep bu Aydınlanma Çağı'nın ilerici fikirleri ve yöntemleri ile eğitiyor. Bence, zaten Mozart'ın Masonlarla olan ilişkisi de, sırf o 'Aydınlanma' dönemi fikirlerinin bir devamı: 'Eşitlik', 'kardeşlik' gibi, Fransız Devrimi'nden sonra ortaya çıkacak olan fikirlerin, Masonlar tarafından da benimsenmiş olmasından dolayı ve 'bir yere ait olma' düşüncesinden dolayı Mozart, Mason locasına katılıyor bence...

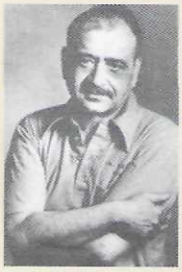
➤ *Leopold Mozart'ın yani Baba Mozart'ın Mason locasıyla ne gibi bir ilişkisi var?*

Esasında Leopold Mozart, Viyana'ya geldiği zaman, oğlu tarafından aynı Mason locasına üye yapılıyor. Mason olmak, o dönemlerde Viyana'da bir 'moda' bir 'statü'...

Viyana'da, az bilinen bir Türk izi: 19. Bölge'de bulunan 'Hadersdorfer Türkensteine' adlı taş kabartmalar: Bir duvara monte edilmiş bu işlemeli taşlar arasında, 'Ahmed Efendi' adlı bir Mevlevî dervişine ait kronogram, bir Osmanlı elçisinin taş mezarı ve duvara ters yerleştirilmiş bir I. Mahmud tuğrası yer alır [en üstte]. Mozart'ın 1781'de 'Saraydan Kız Kaçırma' operasını bestelediği Viyana'da, Milchgasse II Petersplatz adresinde yer alan evin duvarındaki anı plaketi [üstte].

[sağda] 'Müzik Ansiklopedisi' var; İrkin Akdüze'nin yaptığı çalışmalar var -ki bu çalışmalar, içerik olarak belki de dünyada ilk kez yapılıyor... İrkin Akdüze uzun yıllar İstanbul Müzik Festivali'nin program notlarını yazdı. Pan Yayınları tarafından beş ciltlik bir çalışma olarak toparlandı bu program notları; bütün önemli bestecilerin önemli eserleri hakkında notlar var bu kitapta... Leyla Pamir'in 'Müzikte Geniş Soluklar' adlı çalışması var; İlhan Mimaroğlu'nun

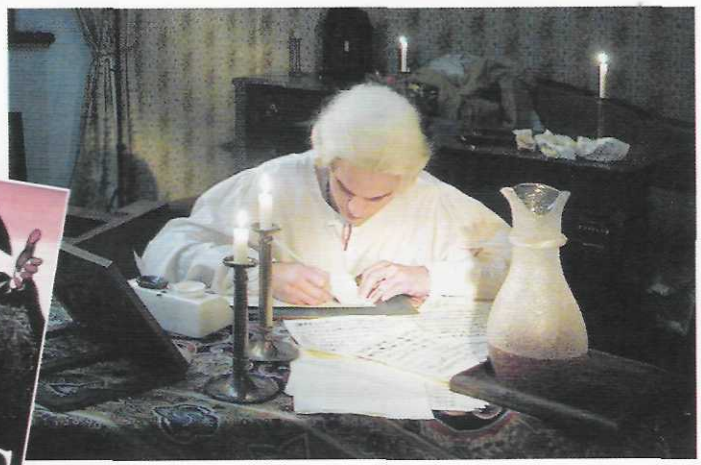

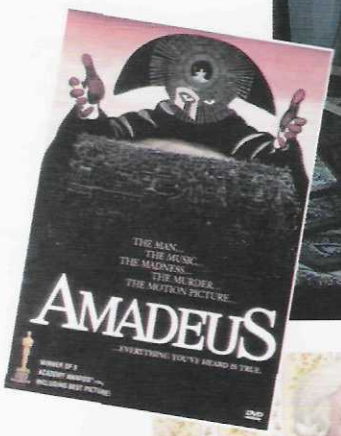

[en altta] 'Musikî Tarihi' adlı çalışması var. Yılmaz Aydın'ın 'Türk Beşleri' hakkında bir kitabı var; Ahmet Adnan Saygun hakkında Emre Aracı'nın bir kitabı var. Müzik ve resim bağlamında yazılan Nazan İpşiroğlu'nun 'Resimde Müziğin Etkisi' bir de "J. S. Bach'ın 20. Yüzyıldaki Etkisi" adlı iki çok önemli çalışması var. Türkiye'de iyi bir araştırma yapıldıktan sonra, yayımlayacak bir kitapevi bulmak zor olduğundan, bu gibi çalışmalar hak ettikleri önemi göremiyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Milos Forman'ın ünlü 'Amadeus' *filminden iki* sahne [üstte]. Salzburg'da, Getreidegasse'de, Mozart'ın doğduğu 9 numaralı evde sergilenen piyanosu [sağda].

Daha önceki dönemin Viyana'sında ise, masonluk yasak altında... İmparatoriçe Maria Theresia, masonluk karşıtı; ancak Mozart'ın dönemindeki II. Joseph mason düşmanı değil... Bu yüzden, o dönemde mason locaları bir serbestlik kazanıyor. Daha sonra tekrar yasaklanıyor ve bu nedenle de, 1827'de çıkan Nissen'in biyografisinde bunlardan bahsedilmiyor; çünkü artık o dönemde de, çok iyi gözle bakılmıyor Masonluk kurumuna...

➤ *Mozart'ın Avrupa'sında, 18. Yüzyıl'ın ikinci yarısında, toplumlar müziği nasıl tüketiyorlardı; bu tüketimden sanatçı nasıl para kazanıyordu?*

18. Yüzyıl'ın bütün bestecileri, yakınlardaki bir kilisede müzik eğitimi görüyorlar veya kilise ya da Saray'da yahut soyluların yanında, 'kadrolu', maaşlı müzisyenlik yapıyorlardı.

Mozart ise, farkında olmayarak, çok ciddi bir adım atıyor, belirli bir kadroya belirli bir işe sahip olmadan ve sadece kendi vereceği konserlerin gelirine, eser siparişlerine güvenerek Viyana'ya yerleşiyor; özel dersler veriyor, eserlerini bastırarak da para kazanıyor.

Bu durum, o döneme kadar denenmiş bir yöntem değil... Mozart bu adımı atıyor ve onun ardından, burjuva bir aileden gelen Beethoven de bu yola giriyor.

➤ *Yazdığı operalar da Mozart'a maddî açıdan destek olmuştur tabii.*

Operalara, para ödeyen herkes girebiliyor; ama esas destek, Saray'dan veya soylulardan geliyor. Mozart operalarını daha çok halkın hoşuna giden konulardan oluşturuyor; 'Sihirli Flüt' operası gibi...

Operalardaki konuları daha çok burjuva sınıfı için seçiyor; fakat tabii, sanat gene de soyluların himayesinde, eser siparişlerini onlar veriyor, konserler onların saraylarında, şatolarında gerçekleştiriliyor ve müzisyenleri, hizmetkârlarından, uşaklarından ayrı tutmuyorlar!

İlginç olan nokta, esasında bu sanatçıların da kendilerini hizmetkârlardan farklı görmemeleri: Ne Mozart'ta, ne Bach'ta; 'ben sanatçıyım, farklıyım' ifadesi yok... Kendileri için kullandıkları sözcük, 'Musikus'. Bu Almanca sözcük, 'zanaatkâr müzisyen' anlamına geliyor.

'Zanaatkâr müzisyen' olmanın bir başka yönü de, bestecilerin kendilerinden istenen eserleri besteliyor olmaları; yani ilhamın bir anlamı olmuyor, çünkü o ilham doğrultu-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

sunda, kendi kafalarındaki müziği yazamıyorlar... Sipariş olmadan eser yazılmıyor.

Mozart'ın, babasına doğum günü için yazdığı 8 Kasım 1777 tarihli bir mektup vardır; şunları söyler:

"Duygularımı şiirle aktaramam, şair değilim; kendimi gölgeler ve ışıkla ifade edemem, ressam değilim; düşüncelerimi hareketlerle de açıklayamam, dansçı değilim. Ama bunların hepsini seslerle yapabilirim. Ben bir müzisyenim."

('Mozart / Bir Yaşamöyküsü', sayfa 121)

İşte burada, "Ben bir müzisyenim / ich bin ein musikus" der. Esasında, Mozart bu son cümleyi söylemeden önce, çok güzel ifadeler kullanıyor ve bunların hepsini seslerle yapabilirim ben diyor, yani kendi gücünün farkında; onun zanaatkârlığı Bach'taki kadar değil.

Bach için, kendisinin iyi bir marangozdan, iyi bir fırıncıdan çok da fazla farkı yok; kendi elindeki altın bileziği, mesleği ne ise, onu en iyi şekilde yapmaya çalışıyor ancak Mozart kendi ifade gücünün diğer mesleklerden daha farklı olduğunun farkına varmış ancak zanaatkâr hali hâlâ devam ediyor.

Ancak Fransız İhtilâli'nden sonra, saltanat yıkıldıktan sonra Beethoven "siz soyluysanız ben sanatçıyım, ben Beethoven'im sizden daha üstünüm" diyebiliyor. Burada tabiî ki Beethoven'ın hırçın karakterinin etkisi var ama elli yıl önce Beethoven böyle bir şey söyleyemez, çünkü öyle bir kavram yok, olmayan bir kavramı dile getiremez.

Yeni bir eser: 'Müziği Yaratanlar'

Aydın Büke'ye, 'Bu kitaptan sonra, sırada bekleyen başka projeleriniz var mı?' diye sorduğumuzda, ilginç bir eserin müjdesini aldık: "Besteci ve arp sanatçısı olan çok değerli müzisyen İpek Altınel ile birlikte bir çalışmamız olacak. 'Müziği Yaratanlar' adı altında, beş ciltlik bir hacimde planlanan bu çalışma, Avrupa'da, hatta dünyada pek eşi görülmemiş bir proje... Müzik tarihindeki 'barok', 'klasik' ve 'romantik' dönemler, hatta barok öncesi de bu çalışmada yer alacak. Bu projede grafik tasarım çok önemli bir rol oynuyor, bu dönemlerin her biri hakkındaki ayrıntılı bilgilerin yanında, örnek olarak verilen müziklerin bir kısmı da grafik haline sokulmuş müzik parçaları olacak. Örneğin, Bach'ın bir eserindeki temalar, çeşitli geometrik figürlerle gösteriliyor. Nota okumasını bilmeyen bir insan da, grafik olarak müziği görebilecek. Bu kitapta, bestecilerin yaşamöykülerinin yanı sıra, nota örnekleri de yer alacak."

➤ *Sizin kitabınız, Türkçe'de yazılmış ilk Mozart biyografisi özelliğini de taşıyor sanırım.*

Evet; bu kitap Türkçe yazılmış, Türkçe düşünülmüş ilk Mozart biyografisi. Mozart Türkiye'de çağının diğer bestecilerine oranla, biraz daha fazla bilindiği ve tanındığı için, ben burada daha genel bir okuyucu kitlesini hedef aldım; müzikal analize ve incelemeye girmedim.

Eserlerden bahsetmek gerektiğinde, çok genel bilgiler kullanarak yaşamöyküsündeki akıcılığı bozmamaya gayret ettim.

➤ *Peter Shaffer'in oyunu olan ve daha sonra Milos Forman tarafından beyazperdeye taşınan 'Amadeus' filmine zıt bir takım fikirler var kitabınızda...*

Şimdi; zaten Peter Shaffer da oyunundaki öykünün bir kurgu olduğunu, Mozart'ın gerçek yaşamına pek de bağlı kalınmadığını söylüyor. Milos Forman da filmin senaryosu için aynı şeyi söylüyor.

Benim kitabım ise, gerçek yaşamöyküsüne bağlı kalınarak kurgulandığı için, ister istemez farklı... ■

Göğsünde Papalık nişanıyla Mozart'ın bir tablosu [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

150 yıllık bir serüven:

Kül rengi binanın yüksek duvarları

Bir imparatorluğun yıkılışına, Cumhuriyet ile gelen yeni düzene ayak uydurmuş ve iki 'Dünya Savaşı' atlatmış Notre Dame de Sion'un Türkiye macerası, kül rengi duvarlar arasında, bambaşka renkler de taşır.

ÜLKEM ÖZGE SEVGİLİER

Eğitim serüvenine bundan tam yüz elli yıl önce başlayan Notre Dame de Sion, bugün karma bir lise olarak öğrenci yetiştirmeyi sürdürüyor. Okul, İstanbul'da Elmadağ olarak bilinen kesimde, Taksim-Harbiye arasındaki yol üzerinde yer alıyor.

O bölge, okulun kurulduğu yıllarda 'Pangaltı' adıyla anılıyordu. Dame de Sion binası, 1843'te Papa'nın İstanbul temsilcisi Monsenyör Hillerau tarafından, hemen yanındaki Saint-Esprit Kilisesi ile birlikte inşa ettirilmişti.

O yıllarda Pangaltı, yerleşim yeri olarak, pek rağbet görmüyordu. Kilisenin önün-

1900'lerin ikinci yarısında Notre Dame de Sion'un Taksim-Harbiye arasındaki binası [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Notre Dame de Sion

arasında rengârenk bir dünya

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

Dame de Sion'lular '150. Yıl'da...

1936-37 döneminin son sınıf öğrencileri.

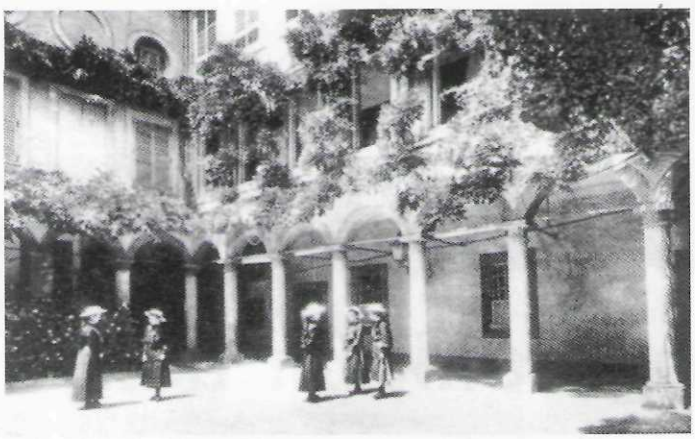
den geçen isimsiz yolun diğer tarafında, Taksim'e kadar, boylu boyunca bir Ermeni mezarlığı uzanıyordu.

Monsenyör Hillerau Beyoğlu'ndaki Katolik cemaatine hizmet vermeye giderken, Pangaltı'daki binayı Filles de la Charité rahibelerine okul olarak kullanılmak üzere kiraladı.

Bu rahibe grubu aslında, on beş yıl önce Galata'da kurdukları okul ve yardım merkezine güvenli bir yuva arayı-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Dün ve bugün: Notre Dame de Sion'un iç avlusu [sağda ve altta].

şındaydı. Galata'dan sonraki durakları Taksim'de aradıklarını bulamamış, salgın hastalık ve yangın tehdidini yanı başlarında hissederek, daha sakin ve korunaklı bir yer bulmaya niyet etmişlerdi: Pangaltı'daki bu bina onlar için biçilmiş kaftandı.

Filles de la Charité rahibelerinin bir araya gelme amacı, "yoksullar içinde en yoksul olana yardım eli uzatmak" idi. Kendilerini, olumsuz şartlara doğan ve bu şartlarda yaşamak zorunda kalan talihsiz insanlara yardım götürmeye adamışlardı.

Yoksullara ulaşmak için kurulan bu okul, zaman içinde, kuruluş amacından ve görev alanından çok farklı bir anlam yüklenmişti. Artık, İstanbul'un önde gelen Levanten aileleri kız çocuklarının burada eğitim almasını istiyordu.

Başta hedeflenen sınırlar aşılmış; 19. Yüzyıl'ın sosyal atmosferi içinde, bu yeni okulun eğitimdeki ağırlığı hissedilir olmuştu.

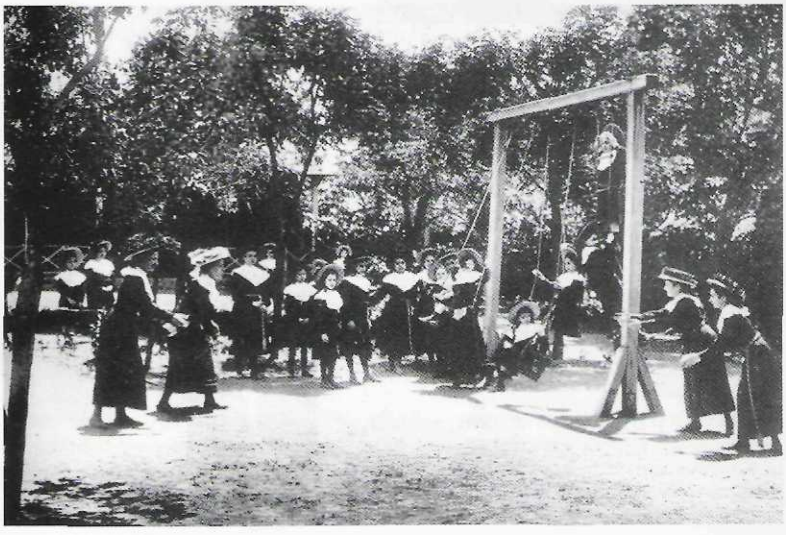
Katolik dünyasında eğitim alanında adını duyurmuş Notre Dame de Sion rahibeleri, 1856 yılında İstanbul'dan bir teklif aldılar. Notre Dame de Sion'un önde gelen ismi Peder Théodore Rattisbonne'a iletilen bu teklifte, Osmanlı İmparatorluğu başkentine gelerek okul yönetimini devralmaları isteniyordu.

Notre Dame de Sion'un on iki rahibesi 1856 Ekim'inde, Sinai adlı gemiyle Marsilya'dan İstanbul'a geldi. Bavullarında birkaç küçük eşya, zihinlerinde batının masalsı öykülerine konu olmuş hayaldeki doğu vardı. Galata'ya ayak bastıklarında onları neyin beklediğini bilmiyorlardı.

Levanten aileler, başlarda tereddüde kapılmış olsalar da, Notre Dame de Sion rahibeleri kısa zamanda Filles de Charité rahibelerini aratmayacak bir çalışma sergilediler. Okul, bir anda, bütün milletlerden ailelerin kız çocuklarını göndermek istedikleri bir eğitim kurumuna dönüştü.

19. Yüzyıl'ın sonlarında, Osmanlı cephede ve müzakere masasında toprak yitiriyor, Notre Dame de Sion okulları ise, sınırlarını genişletiyordu. 1876'da İzmir'deki Filles de Charité'nin İzmir'deki okulunda İstanbul'dakine benzer bir devir teslim yaşandı. Okulun ilk başrahibesi ve müdürü Pangaltı'dan İzmir'e gelen M. M. Electa oldu.

II. Abdülhamid tahtı V. Murad'dan devraldığında, Notre Dame de Sion için de

Peder Théodore Rattisbonne'un [sağda, ortada] **kurucuları arasında yer aldığı Notre Dame de Sion okulları, Fransa'dan Brezilya'ya, Türkiye'den Amerika'ya, dünya çapında bir eğitim geleneğine dönüşecekti.**

http://groups.google.com/group/merakediyorum

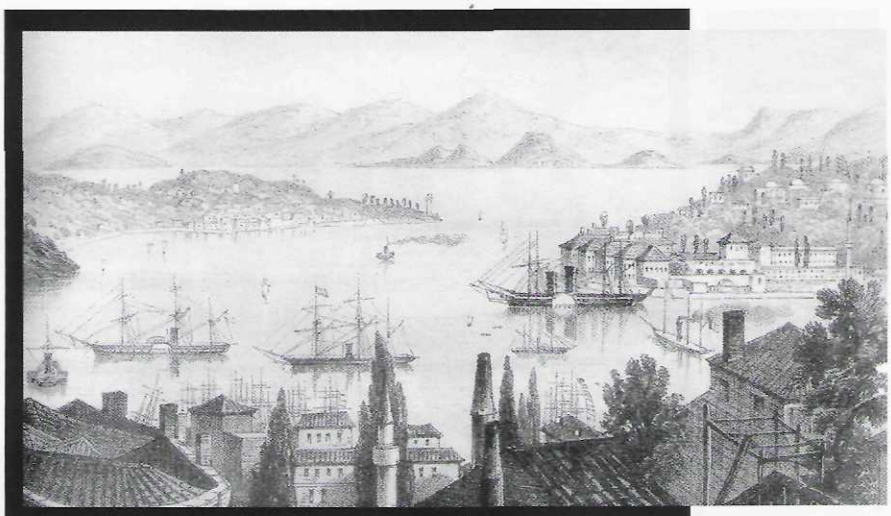
yeni bir dönem başladı. Okul, kullanılan binalara sığamaz olmuştu. Bu sorunu gidermek için yeni binalar alınıyor; ahşap evler yıkılıp yerine taş binalar dikiliyordu. Parasız okul başka bir yere taşınıyor ya da hali hazırda kullanılan binaya yeni katlar çıkılıyordu.

1886'da Feriköy'de, çocukları sıcak yaz günlerinde götürebilecekleri bir bahçe buldular. Tereddüt etmeden satın aldılar. Aynı yıl, bu bahçenin hemen yanı başındaki bağı kiraladılar, amaçları yaşlılar için huzurevi ve öğrenciler için yazlık bir ev yapmaktı.

Ancak bu binaları daha sonra çok başka bir nedenle kullanacaklardı. 1894'teki büyük İstanbul depremi sırasında, bu eve sığınacaklardı.

Notre Dame de Sion, 20. Yüzyıl'ı M. M. Gonzales'in başrahibeliğinde karşıladı. En büyük sarsıntıyı on beş yıl önce geçirmiş, okulun kurucularından Peder Théodore, Peder Mari ve M. M. Louise'i aynı yıl içinde kaybetmişlerdi. Şimdi görev kurucu rahibelere düşüyordu.

Notre Dame de Sion önce ağırlıklı olarak Katolik ailelerin, ardından başka cemaatlerin ve tereddütle geçen uzun bir dönemin ardından, Müslüman ailelerin kızlarını yetiştiren bir kurum olarak kendini kabul ettirdi.

12 Dame de Sion rahibesi İstanbul'da

12 Notre Dame de Sion rahibesi 28 Eylül 1856'da Sinai adlı gemiyle Marsilya'dan İstanbul'a doğru yola çıktı. Yolculuğun beşinci gününde gemi korkunç bir gürültüyle sarsıldı. Sinai, başka bir gemiyle çarpışmıştı. Diğer gemi batmıştı ve Sinai gemisinin durumu da hiç parlak değildi. Beş saat süren çabalardan sonra sorun çözülmüş, gemi yeniden rotasına dönmüştü. M. M. Aimée 15 Ekim'de kaleme aldığı mektubunda İstanbul'u şöyle tarif ediyordu: "İstanbul'a varınca top atışlarıyla karşılandık. İster Fransız olsun ister başka ülkeden, herhangi bir geminin geldiği böyle duyuruluyor. Karşımızda, hayal edilebilecek en muhteşem tablo uzanıyordu. Solda, Türkçe İstanbul diye söylenen Konstantinopolis, ki tam ortasında Ayasofya Camiî'nin etrafındaki minareleri görüyorduk; bahçelerle sarılmış saray denize doğru hafif çıkıntı yapıyordu; karşımızda basamak basamak yükselen Galata ve Pera *[üstte; M. H. Hanhart ve Arthur B. Hawes'ın 1857 tarihli Pera gravürü]*, sağımızda Boğaz, arkamızda ise Üsküdar. Gözlerimizi bu büyülü manzaradan ayıramıyorduk."

Verilen eğitim çok küçük farklarla Fransa'nın geleneksel eğitim programlarına denkti. Kurum aslında bir 'Fransız Katolik okulu' idi; ama farklı millet ve dinlerden öğrencileri bir arada yetiştirebilmek için önemli yenilikler yapmaktan kaçınılmıyordu.

Osmanlı devleti, Müslüman çocuklarının yabancı okullara gitmesini doğru bulmuyordu. Müslümanlar buna rağmen kabul edilirse, programda ya da eğitim sisteminde köklü değişikliğe gidilmesi gerekebilirdi. Bu durum Katolik aileleri uzaklaştırabilirdi.

Okul, hem Osmanlı devletiyle hem de Katolik ailelerle iyi ilişkilerini koruyabilmek için, Müslüman öğrencileri kabul etme konusunda çekin-

Kadıköy'deki ilkokuldan bir grup öğrenci: Yıl muhtemelen, 1930'ların sonu ya da 40'ların başları [solda]. 1908'de çekilmiş bir fotoğrafta; kolalı beyaz yakaları, şapka ve kemerleriyle öğrenciler bahçede güneşli bir günün tadını çıkarıyorlar [sol sayfada, altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Üç fotoğraf, birçok anı...

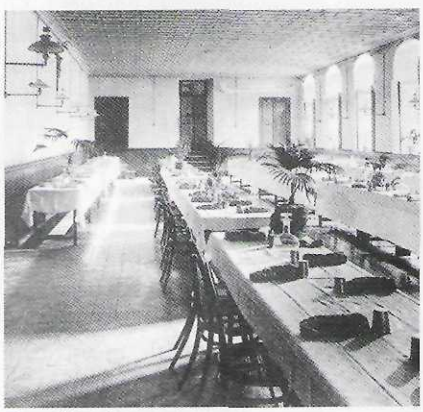
Hürriyet gazetesinin 'Güzin Abla' köşesi yazarı Feyza Algan, yedi yıl eğitim aldığı Notre Dame de Sion'u hep güzel anılarla hatırladığını söylüyor *[altta; arka planda, sol başta, dönem arkadaşlarıyla birlikte]*. Dame de Sion öğrencisi olmayı, sabah 6.00'da başlayan ve günün son anına kadar süren bir deneyim olarak tanımlıyor. Feyza Algan, okulda edindiği psikoloji, felsefe ve mantık bilgisinin hayatını yönlendirdiğini ve olayları değerlendirmede kendisine her zaman kılavuzluk ettiğini de belirtiyor... Notre Dame de Sion bir kız lisesi olduğu için, tiyatro oyunlarında erkekleri de kızlar canlandırıyordu: 18 Mart 1964'de Feyza Algan 'Araba Sevdası' oyununda çöpçü rolünde oynuyor.

celi davranmıştı. Öğrenci kayıtlarına göre, ilk Müslüman öğrenci, kuruluştan yaklaşık kırk yıl sonra okula kabul edilmişti. 1886'da kaydolan Nezihe Sırrı ve Feride Sırrı (Sırrı Paşa'nın kızları), ilk Müslüman öğrenciler olarak okul tarihine geçeceklerdi...

I. Dünya Savaşı, Notre Dame de Sion'da da derin izler bırakmış... Osmanlı, 1914'te savaşa dahil olduğunda, karşı cephede savaşan devletlerin okullarını kapatıyor, binalarına da el koyuyordu.

18 Kasım 1914'te, Notre Dame de Sion ve 480 öğrenci için, uzun ve sancılı bir dönem başladı: Okul I. Dünya Savaşı süresince kapalı kalacak, bazı rahibeler 'düşmanla işbirliği' ve 'vatana ihanet' suçlarından yargılanacak, geri kalan rahibeler Vatikan toprağı sayılan

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Saint-Esprit Kilisesi'ne bakan kısımda yaşamak zorunda kalacaklardı...

Okul binası, savaş sonuna kadar, mühendis mektebi ve hastane olarak kullanıldı. Savaş, İtilaf Devletleri'nin zaferiyle sonuçlanınca, Osmanlı devletinin el koyduğu binalar eski sahiplerine geri verilmeye başlandı.

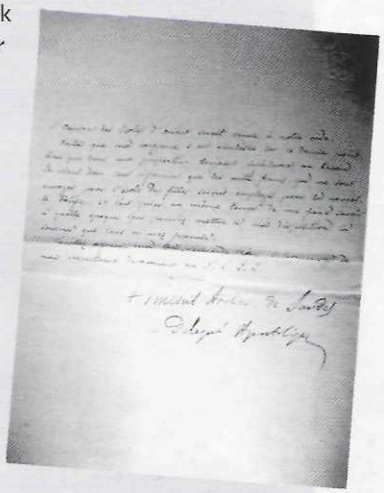
Okulun kapatılmasından tam dört yıl sonra, mühendis mektebi öğretmen ve öğrencileri, okulu arka kapıdan terk ederken, anahtarını rahibe M.M. Polycarpe'ye teslim ettiler.

Ardından Feriköy ve Kadıköy binaları da geri verildi. Savaş süresince eski günlere dönme özlemiyle bekleyen rahibe ve öğretmenler işlerine kaldıkları yerden devam etmek için vakit kaybetmeyeceklerdi...

Rahibelerin günlükleri Roma'da

1856'dan bu yana, rahibelerin büyük bir titizlikle tuttukları günlükler, bir dönem Türkiye'de yaşayan yabancılardan günümüze kalan en önemli kaynaklar arasında sayılıyor. İstanbul'da yaşayan yabancıların bu görkemli imparatorluk başkentini, sakinlerini, Osmanlı İmparatorluğu ve sonrasında Cumhuriyet'i bütün olay ve kahramanlarıyla nasıl algıladıkları ile ilgili önemli bilgiler içeriyor. Günlükler dışında, İstanbul ve Fransa arasında yapılan ve rapor niteliği taşıyan düzenli yazışmalar da önemli bir bilgi kaynağı. Orijinal belgeler, halen Notre Dame de Sion'un Roma'daki genel merkezinde saklanıyor.

Cumhuriyet dönemine kadar, Notre Dame de Sion'da Fransa'daki eğitim sistemi uygulandı. Öğrencilere, Fransız eğitim kurumları diplomaları verildi.

Savaştan sonra yeniden açılan okul, bu kez Cumhuriyet rüzgârının etkisi altındaydı. Cumhuriyet'in ulusal ve laik eğitim politikaları, Türkiye'deki bütün diğer okullar gibi, Notre Dame de Sion'un da eğitim sistemini, öğretmen ve öğrencilerini etkiledi.

1924'ün Ocak ayında yayımlanan bir genelgede, yabancı okullara bina içindeki dinî alâmetlerin kaldırılması emrediliyordu. Müslümanlar ve başka mezhepten öğrenciler okullardaki dinî ayinlere kesinlikle katılmayacaktı.

3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile yepyeni bir düzen gelmiş, ülkede faaliyet gösteren bütün eğitim ve öğretim kurumları merkezin denetimi altına girmişti.

Önce medreseler kapandı. Yabancı okullarında endişeli bir bekleyiş başladı. Sırada onlar mı vardı?..

Notre Dame de Sion simgeleri kaldırmakla ülkeyi terk etmek arasında seçim yapmak zorunda kalmıştı. Bekleyiş

1908'den iki görüntü: Dönemin yemekhanesi ve yatakhane [sol sayfada]. Şermin Remzi Hanım'ın 1933-34 döneminde aldığı diploma [sol üstte].

1920'lerin ikinci yarısında, Sarah Castoriano'nun verdiği pozla, "klasik Dame de Sion'lu duruşu".

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tam 60 yıllık sınıf arkadaşlıkları

Okuldan mezun oldukları 1943 yılından beri, arkadaşlarıyla her çarşamba düzenli olarak buluşan Güzin Sılan ve Lemiye Karaağaç, 60 yıllık arkadaşlıklarının temelini Dame de Sion'da atmışlar. Kişisel disiplini, insanlara sevgi ve saygıyla yaklaşmayı, doğruluğu ve dürüstlüğü okulda öğrendiklerini söylüyorlar. Dame de Sion'da aldıkları eğitimin onları hayata hazırladığını, en değerli dostlukları okulda kazandıklarını belirtiyorlar. Yukarıdaki fotoğraf, 8. sınıfta çekilmiş: Güzin Sılan, üstten 2. sırada soldan ikinci; Lemiya Karaağaç ise yine üstten 3. sırada, soldan dördüncü.

uzun sürmedi ve Papa'dan dinî simgeler hakkındaki görüşünü içeren bir telgraf geldi; "Haçın kaldırılmasındansa, okulların kapanması yeğlenmelidir".

7 Nisan'da okullar açıldı; ama yapılan tercih belliydi. Okulu incelemeye gelen müfettiş yeni kanuna aykırı uygulama tespit etmiş, yeni düzenleme istediğinde dirençle karşılaşmıştı.

Okul kapatılacaktı. Rahibeler Fransa'ya dönmek yerine, bekleyip gelişmelerin sonuçlarını yaşamaya karar verdiler.

Fransa ve İtalya'nın verdiği notalar fayda etmedi; Cumhuriyet Hükümeti attığı adımdan geri dönmedi. Bunun üzerine okulda yeni kuralların kabul edilmesi kararlaştırıldı. Eğitime yedi ay sonra yeniden başlandı. Yeni öğretim yılı, Notre Dame de Sion için yeni bir dönemin de başlangıcıydı...

Artık bütün ders kitapları ve ders programları devlet tarafından denetleniyordu. Okuldaki dinî semboller kaldırıldı, rahibeler "mabetler dışında dinî kisvelerini giymeyeceklerdi". Cumhuriyet ile birlikte, Türkiye gibi, Notre Dame de Sion da laik bir yapıya kavuşuyordu.

Cumhuriyet sonrası kayıt defterleri daha ayrıntılı tutulur olmuştu. Öğrencilerin adlarının yanına adresleri ve babalarının meslekleri yazılıyordu.

Bu dönemde babalar çoğunlukla milletvekili ve bakanlardan oluşuyordu.

1926'da bu protokol listesine bir isim daha eklendi: "Ghazi Mustapha Kémal Pacha". Adresi, 'Angora, Tchan Kaya' diye yazılırken mesleği, 'Président de la République Turque' ve Türkçe olarak da, 'Reisicumhur Hazretleri' diye açıklanmıştı.

Mustafa Kemal, manevî kızları Rukiye, Nebile ve Âfet'in eğitimi için, Notre Dame de Sion'u tercih etmişti. Birkaç yıl arayla okula girdiler; ama hiçbiri okulda uzun süre kalmadı. Yatakhanede ayrı bir köşede yatırılmak dışında, bir ayrıcalıkları olmadı.

Dame de Sion'lular 19 Şubat 2006'da okullarının 150. yılını farklı etkinliklerle kutladılar. Bu arada, Saadet Özen'in "Yüz Elli Yılın Tanıklığı / Notre Dame de Sion" adlı kitabı da mezunların ilgi odağı idi [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ancak bu öğrencilerin katılımıyla sınıf arkadaşları ve öğretmenler ömür boyu unutamayacakları gezilere katıldılar. Bir keresinde, Beylerbeyi Sarayı'na bir gezi düzenlendi. Bu geziye Gazi'nin gönderdiği özel bir yatla gidilmişti. Önce sarayın içi gezildi ve bahçede mükellef sofralı bir piknik yapıldı. Yemek sonrasında kızların canı dans etmek istemişti fakat müzik yoktu. Bunun üzerine Âfet (İnan), Dolmabahçe'ye telefon etti ve yarım saat içinde bir mavna, içinde altı hamal ve bir kuyruklu piyanoyla saraya yanaştı... M. Fidelia, piyanonun başına geçti ve birbirinden güzel parçalar seslendirdi.

Söylendiğine göre, Gazi Ankara'da olduğu günlerde manevî kızlarını yine Notre Dame de Sion'a emanet edermiş. Bu da okulun ciddiyet ve disiplinine ne kadar güvendiğinin nişanesi olarak görülüyordu...

II. Dünya Savaşı, Türkiye'yi etkisi altına almıştı. Okul, o yıllarda öğrencilerin dışarıdaki endişeli atmosferden etkilenmemeleri için büyük çaba sarf ediyor, eğitim her zamanki gibi sürdürülüyordu.

Tarabya sırtlarında yaşayan rahibeler Alman elçisi von Papen ile komşuydu. Savaş başlamadan birkaç ay önce bayan von Papen rahibeleri ziyarete gelmiş, sonra da düzenli olarak ailece şapeldeki ayinlere katılmışlardı. Savaş başladıktan sonra da bu ziyaretler sürdü. İki komşu ülke savaştayken, onların İstanbul'daki temsilcileri iyi komşuluk ilişkilerini sürdürdüler.

Savaş biterken okulun idarî kadrosunda bazı değişiklikler oldu. 1937'den sonra okul müdürlüğü görevini yürüten başrahibenin yanına bir Türk başyardımcı atanmıştı.

İlişkiler iyi başlamış; ama zamanla ortaya çıkan fikir ayrılıkları büyük sorunlar yaratmıştı. Anlaşmazlığı aşmak için başrahibe Fransa'ya çağrıldı, Türk başyardımcı da başka bir okula atandı.

O günden sonra okul, idare sistemi yenilendi. Okul müdürlüğü ve başrahibelik görevlerinin başka kişiler tarafından yürütülmesine karar verildi. Okul düzeninde olsun, din ve dünya işleri birbi-

Pavlantos'un ilkokul hatırası

Maria Panikoğlu, kızlık soyadıyla Pavlantos, Kadıköy'deki ilkokulun yatılı öğrencilerindenmiş *[sağda; Maria Pavlantos, en arka sırada sol başta].* Anaokuldan itibaren Dame de Sion'da okumuş. 1930-39 yılları arasında, okulda yaşanan değişikliklere, rahibe kıyafetlerinin yasaklanışına bizzat şahit olmuş. O dönemde, Dame de Sion ilkokul öğrencileri de sıkı disiplini esas alan bir eğitim görüyormuş. Maria Pavlantos'un iki teyzesi, Mère Marie Véronique ve Olga Carayannopoulos, okulun 150 yıllık tarihinde, rahibeliği seçen ve üst mertebelere yükselen az sayıdaki öğrenciden ikisi imiş.

Bir sergi ve bir kitap

Notre Dame de Sion'un 150. kuruluş yıldönümü onuruna Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde Sermet Çifter Salonu'nda düzenlenen sergi, 'Yüz Elli Yılın Hikâyesi' adını taşıyordu. 20 Ocak-18 Şubat 2006'da, okulun yıllar içinde değişen çehresi, farklı evrelerden belge, fotoğraf ve eşyalarla birlikte sergilendi. 1856'da kurulan okulun 1870'lere kadar uzanan bir arşivi bulunuyor; sergide, bu zengin arşivden değerli parçalar yer aldı. Ayrıca aynı günlerde, Yapı Kredi Yayınları arasında, Saadet Özen'in *[solda]* "Yüz Elli Yılın Tanıklığı / Notre Dame de Sion" adlı kitabı da yayımlandı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

19 Şubat 2006; 150 yaşına giren Notre Dame de Sion'un Harbiye'deki binasında bir sınıf: 1960 sonları mezunlarından, 1980 sonları mezunlarına kadar, farklı kuşaklardan öğrenciler [üstte].

rinden ayrılıyordu. Bu iki görevi iki farklı görevli yürütecekti. Yeni atanan Türk başyardımcıyla birlikte daha uyumlu bir dönem başladı. Ara ara küçük gerginlikle yaşansa da, kısa zamanda aşıldı...

Notre Dame de Sion'un Tarabya'daki konutu ve Pangaltı'daki okulu 1955'in 6-7 Eylül olaylarının da hedefi olmuştu. Önlem olarak bazı rahibeler Fransa'ya geri döndü, şiddetlenen milliyetçilik dalgasında, büyük hedeflerden biri olmamak için, ne gerekiyorsa yapılmalıydı.

Binaların hiçbirini boş bırakmadan sessiz sedasız eğitime devam edeceklerdi: Bir imparatorluğun yıkılışına, Cumhuriyet ile gelen yeni düzene ayak uydurmuş ve iki 'Dünya Savaşı' atlatmışlardı. Bu dönemi de fazla kayıp vermeden atlatacaklardı.

12 Eylül döneminde de bazı sıkıntılar yaşanmadı değil. Askerî yönetim bütün kurumlar gibi, okulları da mercek altına almıştı... Ama bunlar da atlatıldı.

Notre Dame de Sion, kurulduğu günden bu yana, İstanbul'un en önemli okullarından biri oldu. Hayatın her alanında çalışan ve üreten kadınlar yetiştirdi.

Okul, ilkelerinden vazgeçmeyen, bir yandan da çağa ayak uydurmayı bilen bir çizgide ilerledi. 1996-1997 öğretim yılında, okul ilk erkek öğrencileriyle tanıştı. Temel eğitim sekiz yıla çıkınca, orta sınıflar kademeli olarak kapandı. Bugünün Notre Dame de Sion'u, hazırlık sınıfıyla birlikte, beş senelik karma bir lise olarak, eğitimi sürdürüyor...

Notre Dame de Sion mezunlarıyla, 'Dame de Sion'lu olmak nedir?' diye konuştuk ve çok ilginç izlenimler edindik...

Kül rengi binanın yüksek duvarları arasında rengârenk bir dünya vardı. Her sınıf farklı renklerle tanımlanıyor, öğrenciler ait oldukları sınıfın renklerini üzerilerinde taşıyorlardı. 1894-95 eğitim yılına ait bir öğrenci kayıt defterinde

Dame de Sion binası ile birlikte inşa edilmiş olan, okulun hemen yanındaki Saint-Esprit Kilisesi [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1. ve 2. sınıflar kırmızı; 3. sınıflar nar çiçeği; 4'ler portakal rengi; 5'ler yeşil; 6. sınıflar mavi; 7'ler beyaz, 8'ler alaca, 9'lar çizgili mor ve 10. sınıflar mor renkle tanımlanıyordu.

Zamanla yeni sınıflar açıldı, bu renkler yer değiştirdi ve okul yaşamına yepyeni renkler eklendi. Önemli kolaylıklar sağlaması nedeniyle renkler sistemi uzun süre varlığını korudu. Farklı renkler sayesinde öğrencilerin hangi sınıfa ait oldukları kolayca anlaşılıyor, kendi sınıfına, düzeyine uygun davranmayanları tespiti kolaylaşıyordu.

Renkler, öğrencilerin kendi aralarındaki hiyerarşik durumlarını da belirliyordu. Büyükler küçükleri daima eğitmeli ve korumalı, küçükler de onlara saygılı davranmalıydılar.

Notre Dame de Sion'lular için, orada okumak bütün duyulara hitap eden büyük bir deneyim olmuş... Renkler kadar kokular ve lezzetler de belleklerine kazınmış. Hazırlanan kahvenin odaları saran sıcaklığı, sıcak 'ekmek-arası' çikolatanın karşı konulmaz cazibesi, ceviz yaprağı suyuyla cilalanmış koridorların serinliği, tokaçlarla dövülerek yıkanmış formaların, özenle kolalanmış yakaların dokusu, Notre Dame de Sion'luların halen hafızalarında yaşattıkları anılar arasında...

Görüştüğümüz Notre Dame de Sion mezunlarının belleklerinde hep aynı anıların canlanmış olması şaşırtıcıydı. 1943 ve sonrasından farklı yıllarda mezun olmuş öğrencilerden okuldaki bir günlerini anlatmalarını istediğimizde, benzer cevaplar aldık:

Okulda disiplin esastı. Okul içinde ölçülü davranılması şarttı. Binanın birden fazla kapısı olmasına karşın öğrenciler okula hep aynı kapıdan giriyor, yalnızca geçişlerine izin verilen koridorlarda yürüyüp, katlar arasında hep aynı merdivenleri kullanıyorlar, koridorlarda, sınıflarda izin verilmedikçe ağızlarını açmıyorlar, avluda, ders arasında gülerken ve konuşurken ölçülü davranmaya dikkat ediyorlardı.

Yatılı öğrenciler, sabah altıda kalkıp sabah temizliği yapıyor, giyiniyor, saat altı buçukta etüt başlıyor, sekize kadar ders çalışılıyordu. Ardından kahvaltı yapılıyor, oradan sınıflara geçiliyor ve 'vicdan muhasebesi' başlıyordu. Öğrenciler, bir gün önce yaptıklarını düşünerek kendilerine not veriyorlardı.

Karşılaştığımız Notre Dame de Sion mezunları, ömürlerinin geri kalanında bu geleneği sürdürerek ihmal etmeden her sabah vicdanlarının sesine kulak vermişler.

Rahibeler, okul içindeki disiplinin dışarıda da uygulanmasına dikkat ediyordu. Nasıl haber alıyorlarsa, okul dışında şapkasız dolaşan, formasına dikkat etmeyen, okula yakışmayacak hareketler sergileyen (yüksek sesle konuşan ve gülen) öğrencilere ceza veriliyordu... ■

Atatürk'ün manevî kızları ve diğer ünlü mezunlar

Dame de Sion'da okumuş ünlülerden, eski kuşaklardan bugüne, şu isimler ilk göze çarpanlar arasında: Bedia Muvahhit, Fahrünisa Zeyd, Atatürk'ün manevi kızları Nebile ve Rukiye hanımlar ile Âfet İnan *[sağda; Atatürk 22 Mayıs 1930'da Rukiye Hanım'ın nikâhında Âfet İnan ile birlikte],* **Aliye Berger, Tatyana Moran, Zeynep Çağlıyor, Gencay Gürün, Ayla Algan, Füsun Erbulak, Leylâ Tecer, Füreya Koral, Leyla Alaton...**

Notre Dame de Sion'un avlusunda, 19 Şubat 2006'da yapılan 150. Yıl kutlamalarından bir enstantane [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Alman Genelkurmayı'nın bakış açısıyla...

Neden Kafkasya'da

Türklere yapılan, Balkan Savaşları'nın acı yenilgileri henüz hafızasında taze olan ve stratejilerini, 'savunma' ilkelerine göre hazırlanmış bir orduya 'saldırı' görevi yükleyerek bu orduyu maceraya sürüklemekten ibaretti.

METE SOYTÜRK

Alman Genelkurmayı ve kuvvet komutanları General Hindenburg, General von Moltke ve Avusturya kuvvetleri komutanı olan General von Conrad, 1914'ün Eylül ayında, İstanbul'dan, "özellikle Kafkasya'da bir cephe açılmasını" isterler.

İstanbul'daki Erkânı Harbiyei Umumiye'den, yani Enver Paşa'dan istenen; Rusları oyalayıp, bağlamaktır...

Alman Genelkurmayı'nın bu talebini anlayabilmek için, biraz gerilere gitmek gerekir: Avusturyalılar, Ruslar karşısında çok güç durumda kalmış; kuvvetlerinin önemli bir bölümünü kaybetmişlerdir. Rusya karşısında büyük kayıplar veren Avusturya'ya yardıma gelen ve karşı taarruza geçen Almanlar da, Rusları bozguna uğratmışlardır.

Almanya'nın kuvvet komutanlarından General von Moltke [sağda].

Ancak bunun üzerine, Ruslar da, kendi batı cephelerini takviye etmek için, Kafkasya'da Osmanlı sınırına yığdıkları birlikleri, Almanya sınırına çekmeye başlarlar...

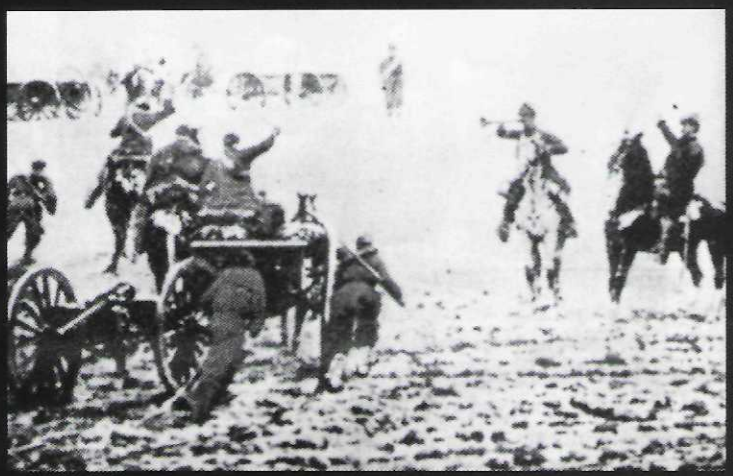
O dönemde, Osmanlı askerî istihbarat dairesine ulaşan rakamlar, Kafkasya'daki sınırdan, 600 bin civarında Rus askerinin, batı cephelerine kaydırıldığı yönündedir.

Bu haber Berlin'e ulaşınca, İstanbul'daki Alman subayları, artık 'yerlerinde duramaz' hale gelirler ve Enver Paşa'ya 'ultimatom' iletilir: 'Ya Ruslara hemen şimdi saldırırsınız ya da biz, hemen kalkıp Almanya'ya geri döneriz; siz de başınızın çaresine bakarsınız!'

Bu tehditlerin ardındaki amaç açıktır: Rusların, Kafkasya'dan batı cephelerine kaydırdıkları kuvvetleri tekrar

http://groups.google.com/group/merakediyorum

bir cephe?

Daha Osmanlı İmparatorluğu savaşa girmeden, Almanlar, İstanbul'daki Erkânı Harbiyei Umumiye'den, yani Enver Paşa'dan *[sağda]*, Rusları oyalayıp, Kafkasya'da bir cephe açılmasını isteyeceklerdi. Alman kurmayları Kafkasya Cephesi için Osmanlı ordusunda özel kayak birlikleri hazırlamışlardı *[solda]*. 3. Ordu, Kafkasya Cephesi'ndeki harekât hazırlıklarını zor doğa şartları altında güçlükle sürdürecekti *[üstte]*.

Kafkasya'ya döndürmek...

Planın başarılı olması için de, ileri harekâta paralel olarak, Kafkasya'da Rus işgali altında bulunan Gürcistan, Acaristan, Dağıstan, Azerbaycan ve Kuzey İran gibi bölgelerde, Ruslara karşı, aynı anda patlak verecek ayaklanmalar düzenlenecektir.

Bölge halklarını kışkırtarak bu tür ayaklanmalar düzenleme konusunda uzman Alman subayları, bu yörelere gönderilir. Almanların yaptığı plana göre, önce 'Osmanlı Halifesi' bir 'Cihat' ilan edecek, ardından Osmanlı kuvvetleri Kafkasya'ya bir ileri harekâta girişecek; bu sırada da, yöredeki Müslümanlar isyana başlayacaktır...

Hasan İzzet Paşa, 28 Temmuz 1913'te, 'tuğgeneral' rütbesiyle, Çatalca'da 2. Ordu komutanlığında [üstte].

Başarılı olunursa, bölgedeki bakır madenleri ve petrol kaynakları, Almanların denetimine girecektir...

Fakat öte yandan, Ruslar ve İngilizler de, aynı planları Doğu Anadolu'ya kendi kuvvetlerinin saldırısı sırasında, Ermenileri ve Kürtleri ayaklandırmak için yapmakta ve bu yolda çalışmaktadırlar...

İşte bu genel şartlar çerçevesinde, Ruslara karşı 1914'ün Aralık ayında, kışın tam ortasında, 'Sarıkamış Muhasara Manevrası' başlamadan önce, 3. Ordu Komutanı Hasan İzzet Paşa'dır ve onun kurmay başkanı da, Yarbay Felix Guse'dir...

Erzurum Müstahkem Mevkii Komutanlığı'na da bir başka ilginç Alman subayı, General Posseldt getirilir: Savaş başladıktan sonra, Balkan Savaşları'ndaki 'verimsizlikle-

Hasan İzzet Paşa'nın 3. Ordu Komutanlığı sırasındaki kurmay başkanı, Yarbay Felix Guse [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

3. Ordu'da görev yapan Alman subaylar, Almanya'nın Erzurum Konsolosu Dr. Schwarz ile birlikte: Soldan sağa doğru; Yarbay Felix Guse, Dr. Schwarz, General Posseldt, Binbaşı von Staszweski ve Teğmen von Scheubner-Richter [sağda]. İttihat ve Terakki Fırkası'nın silahşor kadrosundan Yakub Cemil de Teşkilâtı Mahsusa'nın Sarıkamış'taki çete faaliyetlerine katılır [sağ altta].

ri' ve olumsuz etkileri de düşünülerek, silahları alınıp geri hizmete atanan Osmanlı tebaası Rum ve Ermenilerin yol yapımı birliklerinde kullanılması, yani 'Amele Taburları' düşüncesi de, General Posselt'ten başkasına ait değildir!

3. Ordu'ya bağlı başka birliklerde ve 10. Kolordu'da, başka Alman subayları da görev yapmaktadırlar.

Bu arada, Rize, Trabzon, Artvin, Kars ve Sarıkamış yörelerinde, Topçu Binbaşı Stange komutasında 'çete savaşı' yapmakla görevli bir birlik oluşturulur. Çetecileri yetiştirmek için ayrıca diğer bazı Alman subayları da görevlendirilir.

Bu noktada, Alman askerî istihbaratı ile Enver Paşa'nın kurduğu 'Teşkilâtı Mahsusa'nın ilişkisi dikkat çekicidir: Ünlü İttihatçı liderlerden Dr. Bahaeddin Şakir ve yine İttihatçı silahşorlardan Yakub Cemil, bu ilişkinin kilit isimleridirler. Bu iki isim de o sıralar, Kafkasya'dadırlar...

Erkânı Harbiye Reisi ve Başkomutan Vekili Enver Paşa, 3. Ordu'nun komutasını Ocak ayında, bizzat kendisi, üzerine alır. 10. Kolordu Komutanlığı'na da, Erkânı Harbiye 2. Reisi Hafız Hakkı Paşa getirilir.

Osmanlı ordusunun savunma amaçlı bir düzen aldığını, bir saldırı için yeterince donatılmadığını ve Ruslara karşı saldırıya geçemeyeceğini söyleyen 3. Ordu Komutanı Hasan İzzet Paşa ve Osmanlı Genelkurmayı'ndaki diğer Türk subayları da, başka görevlere atanırlar.

Sarıkamış Hârekatı'nı bizzat yöneten kadro şöyledir: Enver Paşa, Alman generali von Schellendorf, emir subayı Binbaşı Fischer, kurmay subayı Yarbay Otto von Feldmann ve 3. Ordu'nun Kurmay Başkanı Felix Guse...

Almanların önerdiği bu saldırı girişimi, Türk ordusu açısından bir facia ile sonuçlanır: I. Dünya Savaşı'nda tam dört yıl boyunca 3. Ordu'nun (Kafkasya Ordusu) kurmay başkanlığını yapmış olan Yarbay Felix Guse, Türkleri neden savaşa soktuklarını, "Dei Kaukasusfront Im Weltkrieg Bis Zum Frieden Von Brest" adını vereceği ve 1940'ta Leipzig'de yayımlayacağı anılarında açıkça anlatır.

Bir 'Hukuk Doktoru' da olan Yarbay Guse, özetle, bize şunları aktarır: Önce, saldırıda bulunulacak yerlerde (Kafkasya ve İran'da), iç karışıklıklar çıkarılacak.

Bu hedefler Türk hedefleri gibi gösterilecek. Fakat asıl amaç, yani Fransa ve Rusya'ya karşı açılmış olan Alman cephelerinde, rahatlama sağlamak...

Yarbay Felix Guse'ye göre, Türklere verilen görev; Balkan Savaşları'nın acı yenilgileri henüz hafızalarında taze olan ve stratejilerini, 'savunma' ilkelerine göre hazırlanmış bulunan bir orduya 'saldı-

Osmanlı'nın Genelkurmay 2. Başkanlığı görevini yürüten Bronsart Paşa [en sağda], 1922'de Liwa-el-İslam dergisinde (sayı 15 ve 16) çıkan bir yazısında, Almanların Batı cephelerindeki yükünü hafifletmek için Osmanlı'nın savaşa sokulduğunu açıkça itiraf edecektir... Enver Paşa, Alman İmparatoru II. Wilhelm ile birlikte [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

rı' görevi yükleyerek bu orduyu maceraya sürüklemekten ibarettir!..

Sarıkamış'ta Rusları arkadan çevirme harekâtı başarısız olunca, Enver Paşa, kendisini bu sefere zorlayan Alman komutanlarla birlikte İstanbul'a geri döner.

İşte bu geri dönüş yolculuğu sırasında neler olup bittiğini de, tarihçi Hikmet Bayur, bize şöyle anlatacaktır:

Sarıkamış'tan İstanbul'a dönüş yolculuğu sırasında, Enver Paşa, bir telgrafla bütün yetkileri üzerine aldığını ve artık Alman komutanların emir veremeyeceğini Osmanlı Genelkurmayı'na bildirir.

İstanbul'a gelindiğinde ise, bu emri geri almak zorunda kalacaktır...

Anlaşılan, 'ikili antlaşmalar' yani 2 Ağustos 1914 günü, Almanya'nın İstanbul'daki büyükelçisi Wangenheim ile Enver Paşa arasında imzalanan ve Osmanlı'nın savaşa girmesi durumunda, bütün komutanın Almanlarda olacağını ve emirlerin Alman Başkomutanlığı'ndan alınacağını da vurgulayan antlaşma, Enver Paşa'ya hatırlatılmış olmalıydı...

Her şeye rağmen, Sarıkamış Harekâtı, Rus ordularında bir telaş uyandıracaktı. Bu telaş da, Rusları, 2 Ocak 1915'te İngiltere'ye resmen başvurarak yardım istemeye yöneltecekti.

İşte böylece, doğudaki Sarıkamış Harekâtı da, Çanakkale önüne yüz binlerce İtilaf devletleri askerinin yığılmasına neden olacaktı.

Çünkü Rusların talebi üzerine, İngiliz ve Fransızlar, Ruslara yardım etmek amacıyla, Çanakkale ve İstanbul boğazlarına yüklenme harekâtına girişeceklerdi. ■

Allahüekber Dağları'nda neler oldu?

Enver Paşa'nın, kış koşullarını ve ordunun durumunu hesaba katmadan, Aralık 1914'te başlattığı Sarıkamış Harekâtı, büyük bir hezimetle sonuçlandı.

Allahüekber Dağları'nın zirveleriyle Şenkaya ilçesi arasında, derin uçurumlarla çevrili vadi, tipide yolunu kaybeden askerleri yuttu.

Osmanlı, 28 Temmuz 1914'te başlayan I. Dünya Savaşı'nın ilk aylarında tarafsızdı. Ancak Almanya, durumun giderek zorlaşması üzerine, Osmanlı İmparatorluğu ile arasındaki ittifak antlaşmasına dayanarak, Osmanlı'yı savaşa girmeye zorladı.

İktidara, İttihat ve Terakki Fırkası hâkimdi ve Almanya ile ilişkileri götüren Enver Paşa da, iktidarın ve ordunun 'güçlü lideri' olarak, 1914 Kasım'ının başında, Rusya'ya savaş ilan edilmesine ön ayak oldu.

Osmanlı devletinin tarafsızlığına karşın, aynı yılın yaz aylarından sonra, doğu sınırına yoğun yığınak yapan Rus orduları, 1 Kasım'da harekete geçtiler. Rus Kafkas Orduları Komutanı da olan Zakafkasya'nın genel valisi Varanzof Dachkof'un buyruğuyla, Sarıkamış'taki 1. Rus Kolordusu, Hasankale; Erivan'daki 4. Kolordu da, Karaköse yönünde saldırıya geçti.

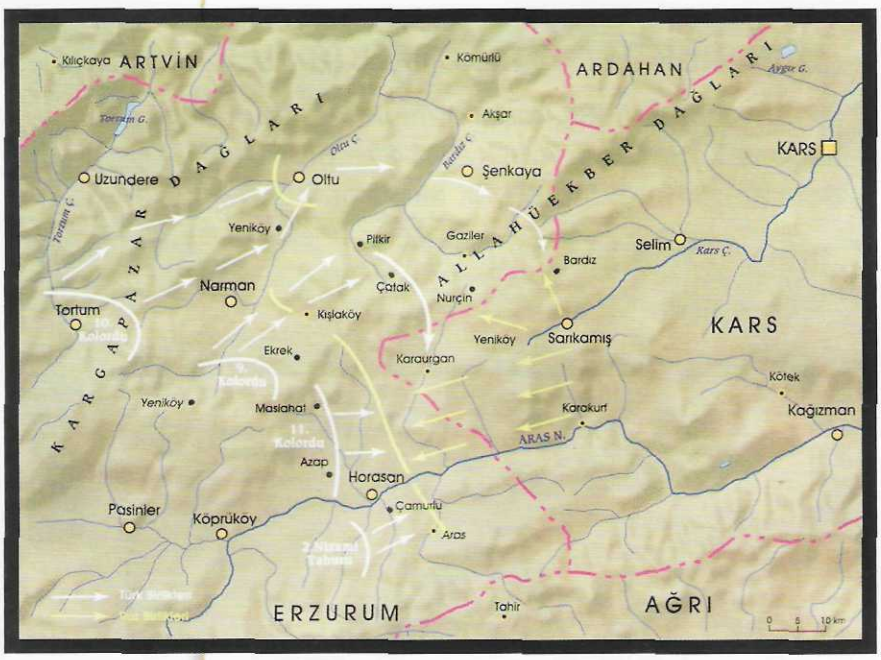
Rus saldırısının başladığı sırada, karargâhı Erzurum'da olan 3. Ordu'nun başında, Hasan İzzet Paşa bulunuyordu. Osmanlı Genelkurmayı'nın verdiği karşı saldırı buyruğunu zamanında yerine getirmemesine karşın, Hasan İzzet Paşa, Köprüköy Savaşı denilen ilk çatışmalarda önemli başarılar kazandı ve Rus birlikleri geriledi.

13 Kasım 1914'teki bu çatışmadan sonra 3. Ordu, 17 Kasım'da genel bir saldırıya geçti ve 4-5 gün içinde, Rus kolorduları ağır kayıplara uğrayarak Sarıkamış yönünden geri çekildiler.

Bu gelişme, Enver Paşa'nın, Sarıkamış'a şiddetli bir saldırı düzenlenmesi fikrini güçlendirdi. Sarıkamış'ın kuşatılmasıyla ilgili planı

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sarıkamış'taki 3. Ordu'nun 19 Aralık 1914 tarihinde hazırlanan taarruz planı [üstte]: 22 Aralık'ta başlatılan taarruzun 24 Aralık'ta hedefine ulaşması planlanmıştı. Oysa kış koşulları hesaba katılmadan ve ordunun durumu göz önüne alınmadan başlatılan Sarıkamış Harekâtı [sağda ve sağ üstte], 22 Aralık 1914 ile 5 Ocak 1915 arasında, 15 gün sürdü ve hezimetle noktalandı.

hazırlayan Alman general Bronsart ile birlikte Enver Paşa, Aralık 1914 ortalarında İstanbul'dan Erzurum'a geldi.

Enver Paşa, harekâtı bir an önce geniş bir alanda başlatıp, sonuç almak istiyordu. Bu plana karşı çıkan Hasan İzzet Paşa'yı görevinden alarak 3. Ordu Komutanlığı'nı da kendisi üstlendi.

Düzenlenen plana göre, ana güçler cepheden saldırırken, bir kolordu Batum'a çıkarılacak, bir başka birlik de İran üzerinden dolaşarak kuşatmayı güneyden tamamlayacaktı.

22 Aralık'ta 10. Kolordu, Oltu; 9. Kolordu ise, Bardız yönünde harekete geçerek Ruslara büyük kayıplar verdirdiler. Enver Paşa birliklerin kendisine yetişmesini beklemeden, 9. Kolordu'nun 29. Tümen'iyle birlikte 25 Aralık'ta Sarıkamış'a yöneldi. 26 Aralık'ta Sarıkamış önlerine gelen 29. Tümen, kesin saldırıya geçmeyerek, 9 ve 10. kolordların yetişmesini bekledi. Bu durum savaşın yazgısını değiştirdi:

Bekleme süresi içinde Ruslar Sarıkamış'a çok sayıda güç yığarak saldırıyı göğüslemeye hazırlandılar. Türk kolorduları, Sarıkamış ve Allahüekber Dağları'nı aşarken, şiddetli kar yağışı ve tipi nedeniyle, korkunç kayıplara uğradı.

Öyle ki, 28 Aralık'ta Sarıkamış önlerine geldiklerinde, her iki kolordunun toplam asker sayısı 60 binden 10 bine düşmüştü. Askerlerin değil saldıracak, ayakta bile duracak gücü kalmamıştı. Ama yine de, 29 Aralık'ta saldırı başladı; hatta küçük bir güçle Sarıkamış'a girildi. Ancak bu durum bir-iki saat sürdü ve Rus savunma birlikleri saldırıyı durdurdu.

Enver Paşa'nın saldıracak gücünün kalmadığı anlaşılır anlaşılmaz da, Rus karşı saldırısı başladı. Ruslar, 4 Ocak 1915'te harekete geçtiklerinde, Enver Paşa'nın 50 binin üzerinde kayıp veren birliklerinden sekiz kez daha güçlüydüler.

9. Kolordu, çekilmeye bile fırsat bulamadan Ruslara teslim oldu. Enver Paşa ise, 10. ve 11. kolordulardan arta kalan birliklerle Bardız'a çekilme olanağını ancak bulabildi...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

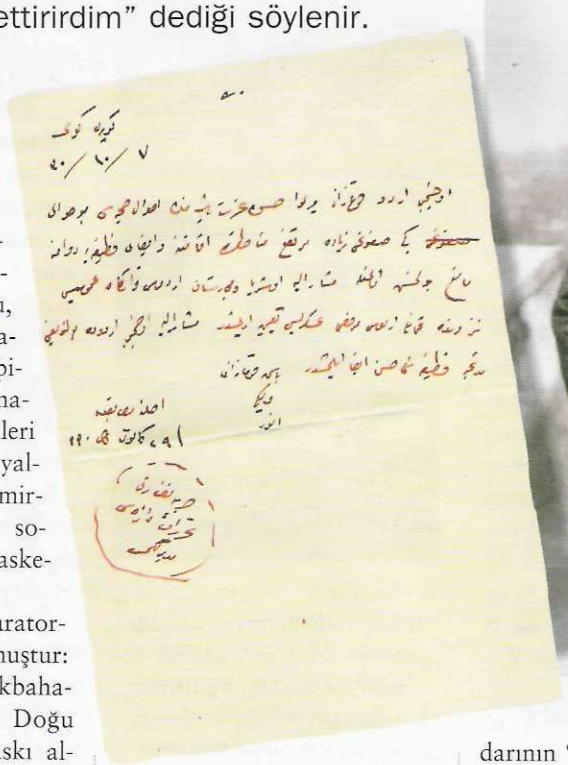
Enver Paşa ile Hasan İzzet Paşa karşı karşıya:

'Hocam olmasa idiniz...'

Hasan İzzet Paşa, Sarıkamış'ta, kış şartlarında yapılacak bir saldırıya karşı çıkar. Hocası Hasan İzzet'i görevden alan Enver Paşa'nın ise, kendisine, "Eğer hocam olmasa idiniz, sizi idam ettirirdim" dediği söylenir.

LÜTFÜ TINÇ

Sarıkamış Harekâtı, masa başında hazırlanmış ve mevcut şartlara uymayan planlar sonucu, on binlerce askerin, sadece kar fırtınasına, tipiye ve açlığa değil, 'düşmana' karşı da yenildikleri bir muharebedir. Yani yalnızca bir 'facia' değil, emir-komuta zinciri içinde sorumluları bulunan bir askerî hezimettir.

Sonuçları da, İmparatorluk için, çok ağır olmuştur: Rus orduları, 1915 ilkbaharından başlayarak, Doğu Anadolu'yu sürekli baskı altında tutmuşlar; 1915 ortalarında Malazgirt'e yerleşmiş, 1916 içinde de, Erzurum ve Erzincan'a girmişlerdir.

Böylece, Allahüekber Dağları, Kısır Dağı, Akbaba Dağı ile Sarıkamış-Kars Platosu arasındaki doğuya açılan büyük çöküntü oluğunda yer alan Kars Ovası ve yöresinin, Anadolu ile olan bütün bağlantısı kesilmiştir.

Aynı dönemde, Rus Kafkas Orduları içindeki Ermeni gönüllülerine dayanarak, yöredeki Ermeni ayrılıkçıları da etkinliklerini artırırlar.

İşte, I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Almanya'nın ve diğer 'Mihver Devletleri'nin yanında yer almasının mimarı, İttihat ve Terakki Fırkası iktidarının 'tartışılmaz' lideri, savaşta İmparatorluk ordularının Başkumandan Vekili, Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi Enver Paşa, bu gelişmelerin hiçbirini öngörememiştir.

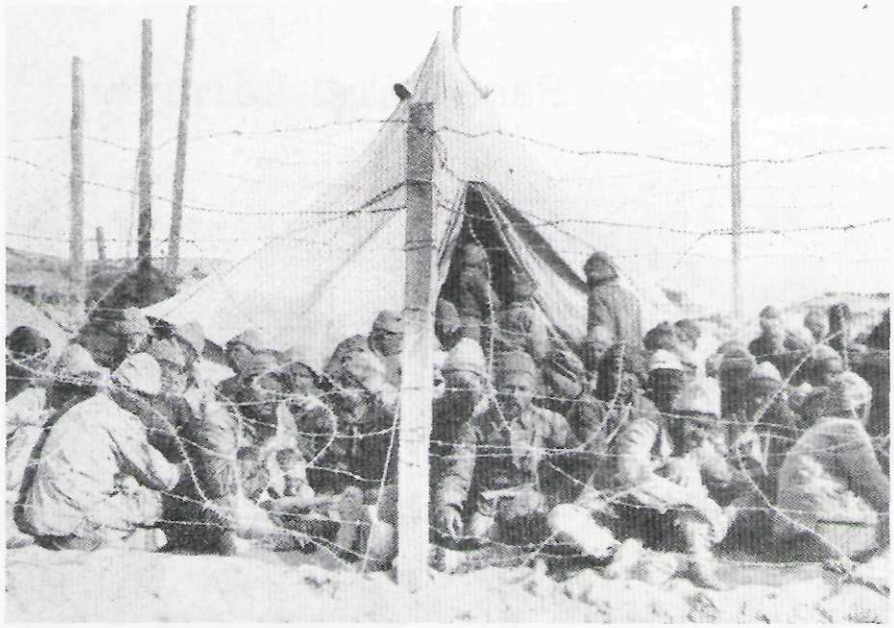
Üstelik, ordu hiyerarşisi içinde, bu sonraki gelişmelerden birini dahi, o zamanlar görmüş olanlar, çıkıp bunu söyleyemezlerdi:

Ordu, askerî planda da, İttihat ve Terakki Fırkası'nın denetimindeydi; "İttihat ve Terakki murahhasları, ordu işine burnunu sokardı..." Bu dönemin bu tür uygulamaları-

Hasan İzzet Paşa 1913'te, 'tümgeneral' rütbesinde, 'büyük üniforma' ile [üstte]. Hasan İzzet Paşa'nın 3. Ordu Kumandanlığı görevinden alınarak, Avusturya-Macaristan Ordusu Genel Karargâhı nezdinde, askerî delege olarak atandığını bildiren Enver Paşa'nın [solda] yazılı emri [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kafkasya Cephesi'nde esir düşen Türk askerleri, tel örgüler arkasında esir kamplarına nakledilmeyi bekliyorlar [üstte]. Enver Paşa, İstanbul'daki Erkanı Harbiyei Umumiye'de, çalışma masası başında [sağda]. Hasan İzzet Paşa'nın Enver Paşa'ya Köprüköy'den gönderdiği ve taarruz yerine, savunmada kalınması yolundaki fikirlerini açıkladığı rapor [sağda].

nı, 'Büyük Ayrılık' adlı tarihî romanında (Doğan Kitap, Mart 2003), gerçek olaylardan örneklerle, Kemal Anadol, çok güzel dile getirir.

Sonradan Cumhuriyet döneminde 'tuğgeneral' rütbesine kadar yükselen ve Enver Paşa'nın sınıf arkadaşlığından gelen, Sarıkamış döneminin 83. Alay Komutanı Ziya Bey de, anılarında (Sarıkamış'tan Esarete / 1915-1920; Yay. Haz. Sami Önal, Remzi Kitabevi, Kasım 2005), "fırkaya (İttihat ve Terakki) mensup olmayan" Hasan İzzet Paşa'nın da, bu İttihatçı delegelerin müdahalelerinden etkilendiğini belirtir.

Ordu siyasetin içindedir ve zayıflayan emir-komuta zinciri içinde askerî konular bundan zarar görmektedir.

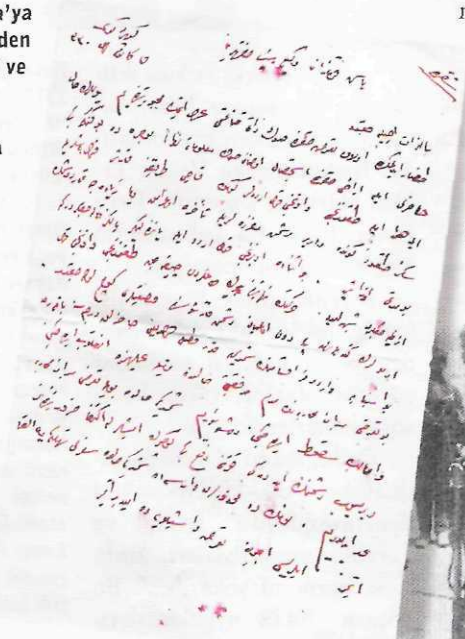
Ruslar, 1 Kasım 1914 Cumartesi günü, Sarıkamış'tan saat sabah 9 sularında saldırıya geçtiklerinde, Erzurum'daki 3. Ordu Karargâhı'nda kumandan, Hasan İzzet Paşa'dır. Hasan İzzet Paşa'nın emrinde 9. Kolordu vardır. Samsun'daki 10. Kolordu da Paşa'nın emrine verilir.

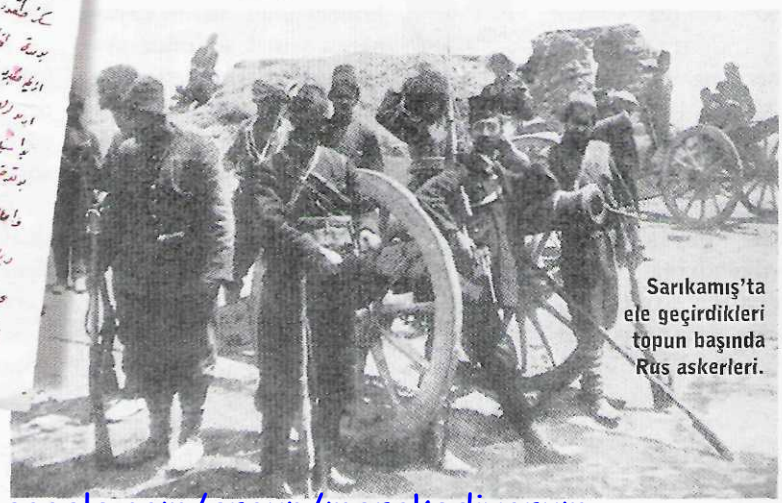
Teçhizat noksandır. Almanlar vaat ettikleri hiçbir sözü tutmamışlardır. Enver Paşa, 4 Kasım'da İstanbul'dan emir verir: Rusların gerilerine saldırılacak ve Van'daki kuvvetler, İran Azerbaycan'ına gireceklerdir...

Hasan İzzet Paşa'nın, ordunun ikmal durumunu ve mevcut mevsim şartlarını dile getirişi, İstanbul'da itibar görmez... *İlk Köprüköy Savaşı*'nda birlikler yerlerini korurlar; ancak 'İstanbul' taarruz istemektedir.

Alman kurmay subaylarının anılarında, askerî açıdan her şey son derece nettir: 25. Tümen, İkinci Köprüköy Muharebesi'nde, eksi 35 derecede savaşır. İstanbul'da, Erkânı Harbiye'deki Alman kurmaylarının hazırlamış oldukları planlar hatalıdır; birlikler, haritada 'şose' diye gösterilen patikalarda, kar fırtınası ve tipi altında yok olurlar.

Hasan İzzet Paşa, Rus kuvvetlerini Erzurum'da karşılamayı planlar; ancak teklifi reddedilir.

Sarıkamış'ta ele geçirdikleri topun başında Rus askerleri.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1 Aralık 1898'de çekilmiş bir fotoğrafta, Harp Okulu öğretmeni Binbaşı Hasan İzzet.

Enver Paşa önce yarbay Hafız Hakkı Bey'i Erzurum'a gönderir; sonra da kendisi çıkagelir, Alman kurmaylarıyla birlikte, 21 Aralık'ta Erzurum'a ulaşır: Bir taarruz ve çevirme harekâtı ile Rusları 'mahvetmeyi' düşünmektedir.

Hasan İzzet Paşa karşı çıkar: "Taarruz, Kafkas ordumuzun mahvı olacaktır" fikrini savunur.

Enver Paşa ise, Hasan İzzet Paşa'ya, hatalı hareket ettiğini söyleyerek, 'derhal saldırı' ister. Hasan İzzet Paşa, yine karşı çıkar; askerin yazlık kıyafet içinde olduğunu, lojistik sorunları, kış mevsiminin bölgede yarattığı şartları aktarır: 'Kış şartlarında, Ruslar da saldıramayacaklardır,' der ve yolların açılmasını, eksiklerin tamamlanmasını beklemeyi savunur.

Enver Paşa, kendisinin de hocalığını yapmış olan Hasan İzzet Paşa'yı görevden alır. Hatta, bir söylenceye göre de, "Eğer hocam olmasa idiniz, sizi idam ettirirdim" der ve 3. Ordu'nun kumandasını bizzat kendisi ele alarak, Sarıkamış Harekâtı'nı felakete sürükler... ■

Sarıkamış'ı anlatan belgesel

Sarıkamış Harekâtı şu günlerde, bir belgesel film çalışmasıyla yeniden gündemde... Biz de, Sarıkamış Dayanışma Vakfı'nın başkanı Prof. Dr. Bingür Sönmez ile konuyu görüştük.

SEBAHAT BAĞBARS

FOTOĞRAF: ECE YILDIRIM

Arkadaşımız Sebahat Bağbars ile görüşen Bingür Sönmez; Sarıkamış'taki şehitlerin soğuktan ve açlıktan ölmediklerini, burada 15 gün göğüs göğüse çarpışmalar olduğunu dile getiriyor [üstte]. Sarıkamış belgeselinden bir görüntü [solda].

Sarıkamış doğumlu Prof. Dr. Bingür Sönmez, Memorial Hastanesi'nde Kalp Cerrahisi bölümünün başkanı. Kendisine önce, basında çıkan haberlerden hareketle, 'Sarıkamış Meydan Muharebesi' adlı belgeseli soruyoruz:

➤ *Belgesel nasıl hazırlandı? Basında çıkan haberler, 5 günde tamamlandığı yönünde... Doğru mu bu?*

Hayır, aslında belgesel iki yılda hazırlandı. O haberler, Sarıkamış'ta 50 figüran ile gerçekleştirilen son 5 günlük kar çekimlerini kapsıyor. Bu belgesel, CNN Türk ile ortak bir proje; yapım ve yönetimi CNN Türk ekibinden Serdar Taşkın ile Reyhan Yıldız üstlendiler. Belgeselin süresi tam 50 dakika; bunun 30 dakikası tarihî olayların aktarılışı ve eski siyah-beyaz belgesellerden kareler; son 20 dakikası ise yeniden canlandırmaları kapsıyor. Film renkli çekildi; ancak siyah-beyaz olarak yayımlanacak. Belgeselde, Sarıkamış'taki 3. Ordu'nun komutanı Hasan İzzet Paşa'nın torunlarıyla, şehit torunları ve şehit torunlarının çocuklarıyla görüşmeler de var.

➤ *Belgeselin ilk gösterimi ne zaman?*

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sarıkamış Harekâtı'nın 90. yılı için hazırlanan afiş [üstte] ve Sarıkamış'ta yapılan 90. Yıl yürüyüşünden bir görüntü [sağ üstte].

Aralık ayının başından itibaren tanıtımlarımız başlayacak. 24-25 Aralık gibi de, Sarıkamış'ta büyük bir gala gecesi düzenleyeceğiz.

➤ *Sarıkamış doğumlusunuz. Bir kalp cerrahı olarak da çok yoğun bir iş temponuz var. Ama yine de Sarıkamış'ı anma misyonunu başarıyla üstleniyorsunuz. Bunun özel bir sebebi var mı?*

Benim çocukluğum bu dağlarda yatan 90 bin şehidin ağıtlarıyla doludur. Çocukluğumdan beri, bu tarihi iyi biliyorum ve devamlı okuyorum.

➤ *Sarıkamış Dayanışma Grubu olarak, harekâtın 90. yılında neler yaptınız?*

Aslında, işadamı arkadaşım Ahmet Günay ve ben, 2003 yılından beri çalışan iki gönüllüyüz. 'Sarıkamış Dayanışma Grubu' olarak misyonumuz, bu kahramanları gençliğimize tanıtmak ve hatırlanmalarını sağlamak.

Bunun için de, ilk olarak, Erzurum Kalkınma Vakfı'nın başkanı Necati Bölükbaşı'nın önderliğinde, 2003 yılında büyük bir yürüyüş düzenledik...

2003'ün Temmuz ayında, Erzurum Vakfı bir yaz etkinliği düzenlemişti; 6 Temmuz'da Allahüekber Dağı'na çıktık. 2.850 metrede bir gece kutup çadırlarında kaldık.

İşte o gün, Sarıkamış Harekâtı'nın başladığı tarihlerde ve aynı şartlarda bir anma yürüyüşü gerçekleştirmeye karar verdik.

Bunun üzerine, 9. Kolordu'nun tarihî rotasında bir yürüyüş hazırladık. 2003 yılında, 24 Aralık tarihinde Erzurum'dan 16 ciple yola çıktık. İlk konağımız Bardız (Gaziler) oldu.

Oradan Kızılçubuk köyüne geldik ve karlar içinde 9 km daha yürüyerek Sarıkamış'a vardık.

Ertesi yıl yani 2004, 90. yıl idi ve çok görkemli bir anma planladık. Erzurum Kalkınma Vakfı, Sarıkamış Dayanışma Grubu ve Kars-Ardahan Iğdır Vakfı olarak, 90. yıl etkinlikleri için, Sayın Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ten de yardım aldık.

90. Yıl anma yürüyüşüne, 2 bini asker, 2 bini de sivil, yaklaşık 4 bin kişi katıldı. Yine aynı rota üzerinden Sarıkamış Şehitliği'ne geldik. Şehitlik'teki tören alanı bir insan seliydi. Yanımız da 10-12 kanalın televizyoncuları, üniversiteden bilim adamları, gazeteciler, yazarlar, Kars ve Erzurum üniversitelerinden de öğrenciler vardı.

➤ *90. yılda basında çıkan haberlerin Sarıkamış Dayanışma Grubu'na nasıl bir katkısı oldu?*

Aslında o güne kadar, 'bir sivil toplum örgütü' değildik. Sadece bir dayanışma grubuyduk. Kurumlaşma yolunda baskılar geldi ve biz de 7 kişilik bir kurucu kadro oluşturduk:

Emekli general Şinasi Demir, Şinasi Bingeli, avukat Erkan Karagöz, Cafer Lök, Özhan Eren, Ahmet Günay ve ben... Birkaç ay içinde, ilk Genel Kurul çalışmamızı yapıp bir Yönetim Kurulu oluşturacağız. Ben şu anda, Sarıkamış Dayanışma Grubu'nun kurucu başkanıyım. ■

Yarbay Ali Rıza Bey'in günlükleri

Prof. Dr. Bingür Sönmez'in elindeki Sarıkamış belgelerinden biri de, sahaflardan satın alınmış bir günlük: Seferberlik emri alındığı gün yazılmaya başlanan ve Erkânı Harbiye yarbayı Ali Rıza Bey'e ait olan bu günlükler, yakın bir dönemde yayımlanacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Taner Güdükoğlu

Web sayfalarında...

Sarıkamış Harekâtı'nda ölen askerlerin sayısından tutun da, hangi komutanın nerede nasıl davrandığına dair, birçok soru işareti 91 yıl sonra bile, yanıtını bulabilmiş değil. Ama her geçen gün, yeni bir belge ya da bir anı karşımıza çıkıyor. Bunları internette de takip etmek mümkün...

Enver Paşa'nın torunu

Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'nda, Almanya'nın ve diğer 'Mihver Devletleri'nin yanında yer almasının mimarı Enver Paşa'nın oğlundan olan tek torunu Arzu Enver Sadıkoğlu, dedesi hakkında neler düşünüyor?.. Zaman gazetesinde Osman İridağ'ın yaptığı röportaj, Enver Paşa hakkında farklı bakış açıları getiriyor. Dedesini savunan Arzu Enver Sadıkoğlu'nun açıklamalarını okumak için aşağıdaki adrese girmeniz yeterli...

http://snipurl.com/nvvj

'Gerçek' çılgınlıklar...

Madalyon.gen.tr adresinde, Enver Paşa'nın 'Almancılığı' konusundan dem vurularak, verdiği hatalı kararların dile getirildiği bir makale yer alıyor. 'Mustafa Müftüoğlu' imzalı makalede, 3. Ordu kumandanı Hasan İzzet Paşa ile Sarıkamış Harekâtı'nın emrini veren Enver Paşa arasındaki ilişkilerin yanı sıra, Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşı'na girerken Enver Paşa'nın hangi kararları nasıl aldığı da dile getiriliyor...

www.madalyon.gen.tr/?q=node/471

Ayrıntılar için...

Bir zamanların ciltler dolusu ansiklopedileri, artık yerlerini, 'Wiki' adı verilen sanal ansiklopedilere bırakıyorlar. Türkçe olarak hazırlanan tr.wikipedia.org adresinde de, elbette Sarıkamış Harekâtı'na ilişkin bilgiler bulmak mümkün.

Wikipedia'nın en kullanışlı yanı, araştırdığınız konularla bağlantılı diğer konulara metin üzerinden tıklayarak ulaşabilmeniz. Sarıkamış ile ilgili detaylı bir araştırmaya girmeden önce aşağıdaki adresten başlayabilir ve buradan istediğiniz ayrıntıya kolayca ulaşabilirsiniz:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Sarıkamış Harekatı

'Sarıkamış Ağıtı'

"Enver Paşa hücum dedi / Yarıldı Moskof ödü / Zalim Allahüekber Dağı / Nice arslan, yiğit yedi..." Bu mısralar, Fahrettin Kırzıoğlu tarafından derlenen Sarıkamış Ağıtları'ndan birinin ilk dörtlüğü... Sarıkamış Harekâtı sonrasında, on binlerce Türk genci için, bu tür yüzlerce ağıt okunur.

Sarıkamış Harekâtı'nın nedenleri, gelişimi ve sonuçları hakkında, farklı kaynaklardan derlenmiş bilgileri merak edenler için, 'akintarih.com' sitesinde güzel bir derleme bulunuyor.

http://www.akintarih.com/sarikamis/hatira.htm

I. Dünya Savaşı sırasında, esir düşen Türk askerlerini görüntüleyen ve Hilaliahmer (Kızılay) yararına satılan kartpostallardan biri [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kimdir bu 'Casanova' dedikleri?..

Bugüne kadar, sayıları 60'ı aşan 'Casanova' filmi yapıldı; şimdi de, 31 Mart'ta bir yeni 'Casanova' sinemalarda. Filmlerin her biri çok farklıydı; ama hepsinin esin kaynağı tek bir insandı...

MİNE HAKSAL

Adını 'hovarda' sözcüğüyle eşanlamlı kılan Casanova kimdi? Nasıl oluyor da doğumundan nerdeyse üç yüzyıl sonra, hâlâ filmlere konu olabiliyor? Çapkınlıkları, maceraperestliği, üçkâğıtçılığı, kumarbazlığıyla ünlenmiş olsa da, onu günümüze taşıyan bu özellikleri değil...

"Söz uçar yazı kalır." Hayatının son yıllarını geçirdiği Dux Şatosu kitaplığında kaleme aldığı tam 12 ciltlik anıları olmasa, acaba Casanova bugüne kadar, ününü böylesine korur muydu?..

Casanova 2 Nisan 1725'te Venedik'te dünyaya gelir. Tiyatrocu olan babası bir oyunda oynamak üzere annesiyle birlikte Londra'ya gittiğinde, o bir yaşındadır; sonradan kendisi de tiyatrocu olacak olan anne onu anneanneye teslim eder.

Çocukluğu çok sevdiği bu anneannenin yanında geçer. Dokuz yaşında Padova'ya gönderilir, ilk eğitmeni rahip Gozzi'dir, sonra San Cyprianus İlahiyat Okulu'na devam eder.

Bir Venedik kilisesinde din adamı olarak ilk vaazını verdiğinde, on altı yaşındadır. Ancak kilisede kariyer yapmaya uygun bir kişiliği yoktur. İlahiyat Okulu'ndan kovulunca, bir süre Romalı bir kardinalin hizmetinde çalışır...

İyi bir eğitim alır Casanova... Bütün uçarılıklarına karşın, keskin zekâsıyla Latince, Yunanca, Fransızca, İbranice ve biraz da İspanyolca ile İngilizce öğrenecek, matematikte ve felsefede yetkinleşecektir.

Giacomo Casanova'nın ölümünden sonra yapılmış üç çizimde, üç farklı yaş dönemi: Casanova 20'lerinde, 40'larında ve 60'larında [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İlk gösterimi Venedik Film Festivali'nde yapılan İtalyan-Amerikan ortak yapımı en yeni 'Casanova' filmi, 31 Mart 2006'da Türkiye'de de gösterime girdi. Lasse Hallström'ün yönettiği filmde, Heath Ledger, Sienna Miller, Jeremy Irons, Lena Olin, Charlie Cox, Natalie Dormer rol alıyorlar [solda ve sol altta].

keman çalar...

Günün birinde Casanova, bir tesadüf eseri, kriz geçirmekte olan yaşlı senatör Bragadin'in yardımına koşar, senatörün çevresindekileri etkileyerek hekimi hastanın yanından uzaklaştırır ve ona kendi yaptığı ilaçları uygular.

Gizbilim meraklısı senatör sağlığına kavuşunca, Casanova'yı yanına alır; Casanova bu konuda derin bilgi sahibi olduğuna, özellikle de sayıların sırrına vakıf olduğuna senatörü inandırmıştır.

Kendisine sarayda bir oda verilir, adeta aileden biridir... Senatör eğitimini tamamlaması için ve muhtemelen aynı zamanda da kimi yaramazlıklarından ötürü başı ağrımasın diye, onu Paris'e gönderir.

Yolculuk sırasında, 1750 yılında, Lyon'da masonlara katılır Casanova; bu katılımın ardında felsefî bir kaygıdan çok, insanlarla ilişki kurma kaygısı yatmaktadır. Paris'ten sonra Dresden, Prag ve Viyana'da da kalır. 1754'te Venedik'e döndüğünde, hayatının en ilginç serüvenlerinden birini yaşar. Sevgili olduklarını öğrenince babası tarafından yatılı öğrenci olarak manastıra kapatılan bir genç kız, aynı manastırdan bir rahibe ve Fransa'nın Venedik elçisi Bernis arasında yaşanan dörtlü garip bir ilişkidir söz konusu olan...

'Gerçek' Casanova'nın, kendisinden 2 yaş küçük olan ve meslek yaşamının büyük kısmını Paris'te geçirmiş bulunan kardeşi ressam Giuseppe tarafından çizilmiş bir portresi [üstte]

Anılarında, Padova Üniversitesi'nde 18 yaşında hukuk doktorası yaptığını ileri sürer... Kimya, tıp, tarih, edebiyat alanında bilgilidir. Astroloji, simya gibi daha kârlı olabilecek gizbilim uğraşlarında da kendini geliştirir. Kibar beylere yaraşır biçimde dans, eskrim ve binicilikte ustalaşır...

20 yaşındayken de Casanova asker olmaya karar verir. Korfu Adası'ndaki karargâha, oradan da özel bir heyette görevli olarak İstanbul'a gönderilir. Ne var ki, askerlikte de umduğunu bulamaz ve Venedik'e geri döner.

Geçimini sağlamak için, bir yıl boyunca San Samuele Tiyatrosu'nun orkestrasında

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Anılar' Türkçe'de

Casanova'nın anıları Türkçe'de son olarak, 2004 Haziran'ından itibaren, Güncel Yayıncılık tarafından 'Hayatım' adıyla yayımlanmaya başlandı. Halen 3. cilt basılmış durumda [en sağda].

Manastırdaki sosyete buluşmaları

Francesco Guardi'nin "San Zaccaria Manastırı'nın Görüşme Odası" adlı tablosundan bir detay: 15. Yüzyıl'dan itibaren, özellikle de 18. Yüzyıl'da, Venedik manastırlarının görüşme odaları, kibar beylerin opera ve kafelerden daha fazla rağbet ettikleri mekânlardı. Burada, rahibelerle sohbetler edilir, şakalaşılır, aşk mektupları değiş tokuş edilirdi...

Otuz yaşına geldiğinde tüm hayatını etkileyecek bir olay başına gelir. 26 Temmuz 1755'te tutuklanır. Ne mahkemeye çıkartılır, ne de tutuklanma sebebi kendisine bildirilir, o zamanlar Venedik'te yaygın bir uygulamadır bu. 'Anılar'ında çeşitli nedenler sayar tutuklanma sebebi olabilecek... Masondur ve masonluk Venedik'te yasaktır; sık sık yabancı diplomatlarla görüşmesi şüphe yaratmış olabilir; büyücülükle ilgili kitapları vardır ve adı büyücüye çıkmıştır; din karşıtı sözler söylediği için suçlanıyor olabilir ya da senatör Bragadin'le olan yakınlığından yararlanarak, Senato görüşmeler hakkında edindiği gizli bilgileri para karşılığı başkalarına ifşa etmiş olabileceğinden şüphelenilmiştir...

Gerçek, Casanova'nın ölümünden çok sonra, resmî kayıtlar incelenirken ortaya çıkar: "Kutsal dini alenen tahkir etmek"le suçlanmıştır...

31 Ekim 1956'da kusursuz bir plan uygulayarak kendisi gibi tutuklu bir keşişin de işbirliğiyle Dükalık Sarayı'ndaki hapishaneden kaçar. Bu tarihten, tekrar Venedik'e dönmesine izin verilen 1774 yılına dek, Avrupa'nın tüm başkentlerinde, önüne çıkan fırsatları değerlendirerek çok değişik alanlarda at oynatır Casanova.

Önce Paris'e gider, orada eski Venedik elçisi yeni Dışişleri Bakanı Bernis sayesinde maliyeci birkaç yüksek devlet görevlisiyle tanışır. Askerî okul inşaatına nasıl finansman bulacaklarını tartışırken birinin ağzından çıkan "lotarya" sözcüğünün üzerine atlayan Casanova, hiç aklında olmadığı halde, "Ben de şimdi tam onu düşünüyordum" diyerek anında öyle ikna edici, öyle coşku-

Kibarlar âlemini çizgilerine yansıtan, Fransız sanatçı 'Genç Moreau'dan (1741-1814) bir aşk sahnesi [sağda]: **Casanova'nın eksiksiz özgün metni ancak 1960-1963'te yayımlanan Anılar'ının daha önce düzenlenmiş baskılarında bu çizim de yer alıyordu. Bir başka Fransız sanatçının, Chauvet'nin çizgileriyle bir Casanova sahnesi** [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Casanova ile yarışan papaz...

Giacomo Casanova *[solda]* Venedik'in tek 'resmî' hovardası değildir: Daha sonraları 'Kardinal' olacak olan Fransa'nın Venedik elçisi papaz Bernis de *[sağda]* Casanova'nın düzenlediği sefahat âlemlerine katılmaktan geri kalmayacaktır.

lu konuşmalar yapar ki, kendisini lotarya yöneticisi tayin ederler.

Lotarya işi ona para ve ün getirir.

Yine Bernis'nin tavsiyesiyle özel görevle Dunkerque'e gönderilir; görevi, kralın emriyle inşa edilen gemilerin neden diğer gemilerden altı misli daha pahalıya mal olduğunu araştırmaktır.

Daha sonra, değer kaybına uğramış kraliyet tahvilleri ile ilgili olarak görevli gittiği Hollanda'dan, yürüttüğü pazarlıklarda edindiği komisyonlarla milyoner olarak Paris'e döner. Paris'te sürdürdüğü debdebeli yaşam ile soylular arasında kendisine önemli bir yer edinir.

1760'da Paris'ten ayrılır. Kendisi, yine özel görevle Hollanda'ya gittiğini ve niyetinin Paris'e dönüp ikinci ailesi Balletti'lerin kızıyla evlenmek olduğunu, ancak genç kızdan başkasıyla evleneceğine dair mektup alınca dönmekten vazgeçtiğini yazsa da, söylenti Casanova'nın evrak sahteciliği gibi bir nedenden ötürü adlî takibe uğradığı için Paris'ten kaçtığı yönündedir.

Almanya'ya gider, İsviçre'de dolaşır. O dönemde sadece keyfi için seyahat ettiğini, çok parası olduğunu yazar. Ancak birtakım olgular onun Fransız Dışişleri namına çalıştığını düşündürür; örneğin sonradan edindiği 'Seingalt Şövalyesi' unvanının bir fantezi olmaktan çok, Casanova'nın kullandığı bir kod adı olma ihtimali yüksektir...

Bu arada İsviçre'de Voltaire'le tanışır. Derken bir süre Londra'da kalır. 1764'te Berlin'de II. Friedrich'in önerdiği

Kronoloji

21 Temmuz 1718 Pasarofça Antlaşması ile Venedik'in artık güçlü bir Akdeniz devleti olmaktan çıktığı tescillenir. Mora Yarımadası, Osmanlı'ya geçmiş, Venedik'in elinde bir tek İon Adaları kalmıştır.

2 Nisan 1725 Giacomo Casanova Venedik'te dünyaya gelir.

1734 Eğitim görmesi için dokuz yaşında Padova'ya gönderilir.

1754 Venedik'in manastır duvarları ardında yaşanan yasak ilişkilere bir yenisi eklenir; Casanova bir rahibe, bir genç kız ve daha sonra 'Kardinal' olacak Fransa'nın Venedik elçisi Bernis ile dörtlü bir ilişki yaşar.

Temmuz 1755 Venedik engizisyonu tarafından Dükalık Sarayı'nın Piombi zindanına hapsedilir.

Ekim 1756 Hapishaneden kaçar, soluğu Paris'te alır. Avrupa başkentleri arasında dolanıp duracaktır.

1774 Venedik'e dönmesine izin verilir. (*Anılar*'ı da bu tarihe kadar gelmektedir, sonrasını yazmaya ömrü yetmez.)

Ekim 1780 Venedik engizisyonu hesabına casusluk yapar.

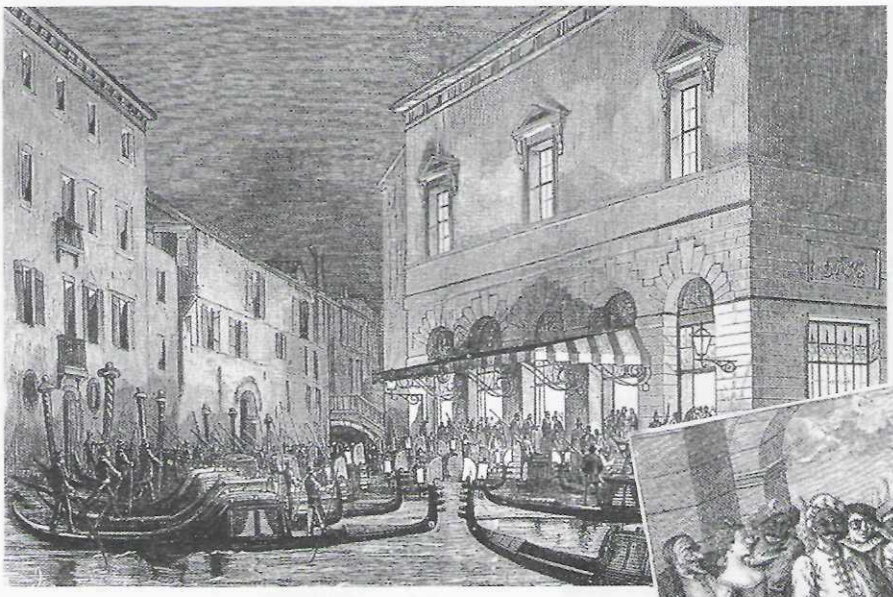
1785 Son yıllarını geçireceği kont von Waldstein'ın Bohemya'daki Dux Şatosu'nda kitaplık görevlisi olarak çalışmaya başlar. Yaşamöyküsünü burada yazar.

Mayıs 1797 Napolyon, Kuzey İtalya'yı fetheder, Venedik devleti yıkılır.

4 Haziran 1798 Casanova, Dux Şatosu'nda hayata gözlerini yumar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

18. Yüzyıl Venedik'inin büyülü dünyası

Casanova'nın Venedik'i, yalnızca hovardalıkların kenti değildir. Dönemin Venediklileri, biletleri bile birer sanat eseri olan *[sağda]* ünlü Fenice Tiyatrosu'na *[üstte]* gittikleri gibi, her biri birer sanat şahaseri sayılabilecek sokak tiyatrosu oyunlarını da izlerler *[altta]*.

bir görevle Riga, Petersburg ve Varşova'ya gider... Çariçe Katherina'nın huzuruna çıktığında kendini takvim reformu üzerine çalışan astronomi bilgini olarak tanıtır.

Kurland'da dük namına *maden ocaklarını teftiş eder.* Madrid'de, Barselona'da iş kovalar. Esas arzusu, Venedik'e dönebilmektir. Artık 'kardinal' rütbesine yükselmiş bulunan Bernis ile buluştuğu Roma'da kısa bir süre kaldıktan sonra, Venedik sınırının iki adım ötesindeki Trieste'ye yerleşir; böylece Venedik makamlarının onu daha yakından izleme imkânı olacaktır.

Beklediği af ancak bir yıl sonra gelir. 1774'te *nihayet doğduğu* kente geri döner. Hayatında yeni bir sayfa açılır. Ama ne yazık ki, bu bölümü kâğıda dökmeye ömrü vefa etmez... Bu dönemde kendisini bir zamanlar mahkûm eden Venedik engizisyoncuları hesabına casusluk yaptığı söylenir.

Viyana'da tanıştığı kont von Waldstein 1785'te onu Bavyera'daki Dux Şatosu'nda kitaplık görevlisi olarak istihdam eder. Casanova hayatının son yıllarını bu şatoda geçirir. Goethe, Schiller ve genç Beethoven'i burada konuk eder. Aydınlanma, tanrıtanımazlık ve genç kadınların eğitimi üzerine incelemeler, felsefî denemeler, *matematik kitapları*, piyesler kaleme alır. Icosameron ("Ya Da Yerküremiz İçinde Protocosmos'un Yerli Sakinleri Megamicre'ler Arasında 81 Yıl Geçiren Edouard ile Elisabeth'in Öyküsü") adında, bilimkurgunun ilk habercisi sayılabilecek bir roman yazar.

En önemlisi, 12 ciltlik otobiyografisini burada kaleme alır. *Kimi serüvenleri abartılı* bulunsa da, kimilerinin hayal ürünü olabileceği düşünülse de, şurası bir gerçektir ki, Casanova yazdıklarıyla kendini efsaneleştirmekle kalmamış, kendinden sonraki kuşaklara 18. Yüzyıl Avrupa başkentleriyle, 'Aydınlanma Çağı'nın Avrupa'sındaki yaşamla ilgili canlı tasvirler sunmuştur.

Tiyatrocu bir anne babanın çocuğu olarak dünyaya gelen Casanova, aile mesleğini hayat sahnesinde *sürdürmüş*, dillere destan maceralarıyla, usta bir 'oyuncu' olarak yaşadığı bu dünyadan, 1798 yılında göçmüştür... ■

Öldüğü yıl yani 1798'de anısına hazırlanmış bir madalyonda Casanova [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1918'den bu yana beyazperdede...

Filmlerin farklı Casanova'ları

Casanova'nın yaşamını konu alan ya da onun yaşamından esinlenen pek çok film çekilir, televizyon dizisi yapılır. Sayıları altmışı aşan bu yapıtlar arasında belli başlıları şunlardır:

- Yönetmenliğini Alfred Deesy'nin yaptığı 1918 Macar yapımı 'Casanova';
- Yönetmenliğini Alexandre Volkoff'un yaptığı 1927 Fransız yapımı 'Casanova';
- Bob Hope'un oynadığı 1954 yapımı müzikal komedi "Kazanova'nın Maceraları / Casanova's Big Night");
- Mario Monicelli'nin 1965'te çektiği ve başrolde Marcello Mastroianni'nin oynadığı İtalyan-Fransız ortak yapımı "Casanova '70";
- Federico Fellini'nin yönettiği, Donald Sutherland'in başrolde oynadığı 1976 İtalyan-Amerikan ortak yapımı 'Casanova'...

Ayrıca 1987'de Richard Chamberlain'in yanı sıra Faye Dunaway, Sylvia Kristel, Ornella Mutti, Hanna Schygulla'nın da rol aldığı televizyon filmi, 1992'de Alain Delon'un canlandırdığı "Casanova'nın Dönüşü", 2005 yapımı üç bölümlük İngiliz TV dizisi de kayda değer 'Casanova'lar arasındadır...

Şu günlerde yani 31 Mart 2006'dan itibaren de, bir başka 'Casanova' sinemalarda beyazperdeye yansıyacak. İlk gösterimi 2005 Venedik Film Festivali'nde yapılan İtalyan-Amerikan ortak yapımı bu filmde Casanova karşımıza 'reddedilen âşık' kimliğiyle çıkıyor. İsveçli yönetmen Lasse Hallström farklı bir yorum getirerek komedi ağırlıklı bir film ortaya koymuş. Casanova'yı genç aktör Heath Ledger oynuyor; onun aşk oyunlarına karşı koyan zeki ve güzel Francesca'yı da Sienna Miller. İlk kez bir komedi filminde seyirci karşısına çıkan Jeremy Irons ise, günahkâr Casanova'yı yakalayıp cezalandırmak için elinden geleni yapan Vatikan temsilcisi Rahip Pucci rolünde.

Baştan sona Venedik'te çekilen filmde, 18. Yüzyıl'daki özelliklerini koruyan pek çok mekân ve bina kullanılmış, ayrıca kıyafet seçiminde ve atmosfer yaratmada Giovanni Antonio (1699-1760) ve Francesco Guardi (1712-1793) kardeşler, Canaletto (1697-1768) ve Pietro Longhi (1702-1785) gibi o dönemin yaşamını eserlerinde yansıtan Venedikli ressamlardan esinlenilmiş... Sonuç olarak, film 1700'lerin büyülü Venedik atmosferinde bizi Casanova'yla buluşturuyor...

Tony Curtis ve Marisa Mell Franz Antels'in Casanova'sında [solda]. Federico Fellini'nin 'Casanova'sında (1976) Donald Sutherland [solda, ortada].

Zarin Katharina'nın yönettiği Casanova'da Iwan Mosjukin rol almıştı [sol altta]. Hanna Schygulla, Laura Betti ve Marcello Mastroianni, Ettore Scola'nın Casanova'yı anlattığı 'Varennes Geceleri' (1982) filminde [altta]. Marcello Mastroianni, 'Casanova 70'te [solda, en altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kimse ona 'dur' diyemeyecekti...

Churchill'in sonuçsuz maceraları

Başarısız Norveç operasyonunun sorumluluğunu başkalarına yıkmayı beceren Churchill, bu olayı kullanarak 'başbakan' bile olacaktı!..

M. Tanju Akad

Bir ünlü söz, 'İngilizler, sonuncusu hariç bütün muharebeleri yitirirler; ancak savaşı kazanırlar' der. Bu her zaman doğru olmasa da, ısrarcı İngilizlerin çok muharebe yitirip çok savaş kazandıkları gerçektir.

II. Dünya Savaşı'nda da İngilizler, Norveç, Fransa, Yunanistan, Girit, Tobruk ve Singapur'daki ağır yenilgilerine rağmen, pes etmediler. Bunlardan Norveç ve Yunanistan, Churchill'in ısrarıyla yapılan umutsuz hareketlerdi. Girit ve Tobruk'daki yenilgileri de, Yunanistan fiyaskosu-

Eylül 1939: Müttefikler, Almanya ve Rusya'nın Polonya'yı yutmasını seyretmekle yetineceklerdi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Almanların ünlü Altmark gemisi [solda]: 'Altmark Olayı' Almanların Norveç'i işgaline temel hazırlayacaktı.

nun devamıydı.

Diğer yandan, işin doğrusu şu ki, 1930'larda İngiltere'de Churchill dışında hiçbir lider savaş sözcülüğünü göze alamıyordu.

I. Dünya Savaşı'nda iflasın eşiğine gelen ülke, yeni bir savaşın yükünü kaldıracak halde değildi. Hitler, Renanya, Avusturya ve Çekoslovakya krizlerinden büyük ölçüde güçlenerek çıkarken, İngiliz ve Fransızların savaş korkusundan yararlandı.

Savaş hazırlıklarına geç başlayan bu ülkeler, Almanya karşısında çatışmaya, hem maddî hem de manevî dezavantajla girdiler. 1938'de Münih'te Çekoslovakya'yı Almanlara teslim eden Chamberlein, 1939'da Polonya için savaşa sürüklendiğinde, Skoda ürünü binlerce tank Alman ordusuna güç katmış, otuz tümen Çek askeri de Hitler'in hasımları arasından silinmişti.

Eylül 1939'da Müttefikler, Almanya ve Rusya'nın Polonya'yı yutmasını seyrettiler. Çünkü yapabilecekleri bir şey yoktu. Sonra altı aylık bir durgunluk geldi. Fransız-Alman sınırındaki bu bekleme sırasında, savaş denizlere kaydı.

İngilizler kıtasal ambargo uyguluyor; Almanlar ise, denizaltı savaşıyla onları sıkıştırmaya çalışıyorlardı.

Savaş kabinesinin en faal üyesi 'Amirallik Birinci Lordu' Churchill, o sırada Ruslarla savaşan Finlilere yardım bahanesiyle çatışmaları İskandinavya'ya yaymak için planlar yapıyordu.

Böylece İsveç'ten Almanya'ya demir cevheri sevkiyatını da kesme peşindeydi. Ayrıca Norveç kıyıları Kuzey Atlantik Denizi'nin kontrolü için önem taşıyordu. İngilizler bu amaçla, 1940 başlarında Norveç sularında çok sayıda gemi bulunduruyordu.

1940'ın 16 Şubat günü, İngilizler Alman cep zırhlısı Graf Spee'nin Güney Atlantik'te batırılmadan önce almış olduğu esirleri taşıyan Altmark gemisinin Norveç sularına girdiğini tespit edip bu ülkeyi haberdar ettiler.

Norveçliler kaptanın sözü üzerine, gemiyi aramadan geçiş izni verince, İngilizler ertesi gün Altmark'ı fiyortlarda sıkıştırdılar ve 'Donanma burada' bağırışları arasında esirleri kurtardılar.

'Altmark Olayı' iki tarafta da Norveç'i işgal hazırlıklarını başlattı. Hitler o zamana kadar İskandinav ülkelerini tarafsız tutarak daha büyük fayda sağlayacağını düşünüyordu. Ancak Churchill'in tarafsız ülkeleri açıkça Hitler'e karşı savaşa çağırması, Almanları Norveç'in hedef seçildiği konusunda uyandırdı.

Ne var ki, Nisan başında Fransızlar işin gecikmesinden kaygılanınca İngiliz Genelkurmay Başka-

Güney Atlantik'te batırılan Alman cep zırhlısı Graf Spee [solda ve altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Alman birlikleri Varşova'da [sağda]: Polonya'nın arkasından Almanlar, Danimarka ve Norveç'i de hızla işgal edeceklerdi.

nı Ironside, "Bizde Amirallik Dairesi çok güçlüdür; her şeyi tam olarak planlamak isterler. Norveç'in batı kıyılarına bir Alman istilasını önleyebileceklerine de eminler" diye yanıtladı.

İngilizler hazırlana dursunlar, Almanlar 1940'ın 9 Nisan günü, çevik birliklerle Danimarka ve Norveç'i hızla işgal ettiler. Donanma birçok Alman gemisini batırdı; ama Norveç'in istilasını engelleyemedi.

İşgal için hazırlanan İngiliz ve Fransız birlikleri de gemilerde kaldılar. İngilizler yavaşlıkları yüzünden Almanlara bahşettikleri bu büyük avantaja rağmen, Norveç'e yapılacak harekâttan vazgeçmediler.

14 Nisan'da Almanların zayıf oldukları Kuzey Norveç'te Narvik'e; 17 ve 18 Nisan'da ise, Orta Norveç'te Trondheim'ın iki yakasındaki Namsos ve Aandalsnas'a çıktılar.

10 Mayıs 1940'ta Chamberlain istifa etmiş, yerine Winston Churchill başbakan olmuştu [sağda]. Hitler'in karşısında İngiltere tek başına kalınca, Mussolini de [altta; Hitler'le birlikte] bunu fırsat bilerek Mısır sınırına asker yığdı.

Ne var ki, harekât son derece kötü planlanmıştı. Ağır silah ve hava desteğinden yoksun birlikler, fiyortların dimdik duvarları önünde birkaç hafta debelendikten sonra, Trondheim'a yaklaşamadan gemilerine döndüler.

Narvik'e çıkan birlikler ise, daha avantajlı olmalarına rağmen, enerjik Alman savunmasını aşamadan çekildiler. Tam da Fransa savaşının en kritik günlerine rastlayan bu operasyonlar, İngilizlerin özellikle Dünkerk'te çok gerek duyacakları kaynakları israf etmelerine yol açtı.

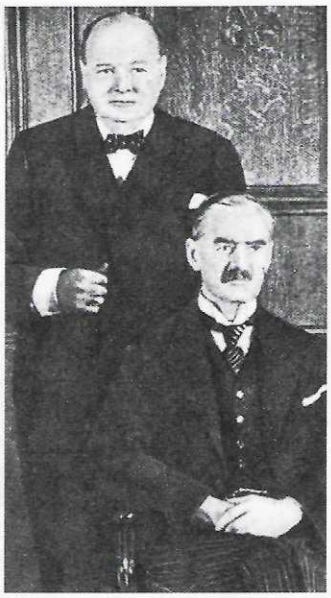
Hitler ise, Norveç'teki üslerin yanı sıra, çok çeşitli maden ve tarım ürünlerini savaş gücüne katma olanağı buldu.

Gerçi, Norveç'in tarafsızlığı sorunu bir yana, İngilizler Almanlardan önce davransalar, işler farklı olabilirdi; ama Hitler zamanlama hatasını affetmedi.

Churchill, Norveç operasyonunun baş mimarı olmasına rağmen, fiyaskonun sorumluluğunu başkalarına yıkmayı başardı. Chamberlin'ın istifası ve Churchill'in 10 Mayıs'ta başbakan olmasında, bu olayın büyük rolü vardı...

10 Mayıs 1940 aynı zamanda Hitler'in en büyük zaferi olan Fransa muharebesinin başladığı gündü.

Fransa'nın çökmesinden sonra, İngiltere bir yıldan fazla Hitler'in karşısında tek başına savaşmak zorunda kaldı. Mussolini bu fırsatı kaçırmak istemedi ve Mısır sınırına büyük bir güç yığdı.

Ne var ki, Libya'daki İtalyan birlikleri sayıca üstün olmalarına karşın, İngilizler karşısında bozguna uğradılar. 7 Aralık 1940 gecesi 30 bin asker ve 275 tank ile hücuma geçen O'Connor, 11 Aralık

http://groups.google.com/group/merakediyorum

günü 40 bin esir almış ve tüm teçhizatlarını bırakan İtalyanlar kaçarcasına çekilmeye başlamışlardı.

3 Ocak 1941 günü tekrar harekete geçen İngilizler kısa sürede Tobruk'u aldılar ve İtalyan esirlerinin sayısı bir ayda 138 bine çıktı. Şubat başında Bingazi'ye ulaşan İngilizlerin Trablus'a ilerlemelerinin önünde bir engel kalmamıştı.

Ancak Churchill bu sırada, İngilizlerin stratejik durumunu altüst eden bir düşünceye kapıldı!..

Ordusunu durdurdu ve en deneyimli birliklerini Yunanistan'a göndermek üzere geri çekti. Ama kader ağlarını örüyordu: Bingazi'deki İtalyan birlikleri 6 Şubat günü Beda Fromm mevziinde teslim olurken, Hitler de Rommel'i çağırtıyor ve ona Kuzey Afrika'ya gidecek iki zırhlı tümenin komutasını veriyordu.

Rommel sadece altı gün sonra Trablus'a geldi ve zırhlı tümenlerin tamamlanmasını beklemeden, ilk gelen birkaç taburla harekete geçti.

İngilizler şaşkınlık içerisinde ne olduğunu anlamaya çalışırken Mart başında yeni gelen bir tank alayının başına geçip, o günlerde sahip oldukları hava üstünlüğünden de yararlanarak İngiliz hatlarını dağıttı.

Kahire'de olan O'Connor yeni komutan Neame'ye yol göstermek için cepheye gitti ve hızla gelişmekte olan kargaşalıkta ikisi birden esir düştüler: Rommel'in önü açılmıştı.

İkinci El Alameyn muharebesine bir buçuk, son Alman askerinin Tunus'tan çekilmesine kadar iki buçuk yıl geçecek, yüz binlerce kişi çöllerde yok olacaktı... Afrika savaşları sürüp giderken, Balkanlar yeni felâketlere gebeydi...

Rommel, Kuzey Afrika'da

1941'in Şubat ayı ortalarında, Hitler'in talimatıyla Trablus'a gelen Rommel, hemen harekete geçer ve Mart ayı başlarında, bir tank alayının başında, İngiliz hatlarını dağıtır. Kuzey Afrika'da Almanların önü açılmıştır...

1940 sonbaharında Hitler İngiltere'nin uzlaşmaya yanaşması için Rusya'dan umudunu kesmesi gerektiğine karar verdi ve Barbarossa Operasyonu'nu planlamaya başladı. Rusya'ya saldırmadan önce Balkanlar'ı emniyete almak istiyordu. Şans yüzüne güler gibiydi...

Baserabya'yı Rusya'ya terk etmek zorunda kalan Romanya zaten Almanya'dan medet umuyordu. Bulgarlar ise, Alman birliklerine geçiş izni vermişlerdi. Yugoslav hükümeti de 25 Mart günü Yunan sınırına giden Belgrad-Niş demiryolunu Alman birliklerine vermeyi ve askerî yükümlülük olmadan Mihver Güçleri'ne katılmayı kabul etti.

Ne var ki, iki gün sonra General Simoviç, Belgrad'da Mihver Güçleri karşıtı bir darbe yapınca, Hitler de, Romanya ve Bulgaristan'da bulunan birliklerini de kullana-

İngilizler, Tobruk'u aldıkları sırada, Kuzey Afrika'da zafere doğru ilerliyorlardı. Ancak Churchill'in yanlış stratejisi İngilizlerin planlarını altüst etti: Tobruk Almanların eline geçecekti [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Churchill'in maceracı kişiliği

II. Dünya Savaşı başlarken İngilizler, ülkelerinin ne yeni bir Churchill'e, ne de yeni bir Çanakkale'ye tahammül edemeyeceğini söylüyorlardı. Ama Churchill savaş lideri oldu ve Çanakkale kadar olmamakla birlikte, ülkesini küçüklü büyüklü birçok maceraya sürükledi...

1874 yılında dünyaya gelen Winston Churchill İngiltere tarihinin belki de en büyük generali olan ve 'Marlborough Dükü' unvanıyla tanınan John Churchill'in (1650-1722) soyundan geliyordu *[sağda]*. Winston, 1897'de Hindistan'da Pathanlara karşı sefere katılmış *[sağ altta]*, ertesi yıl Sudan'da Omduraman muharebesinde yer almış ve bir sonraki yıl da Güney Afrika'da Boerler'e esir düşmüş ve kaçmayı başararak dünya çapında ün yapmıştı. 1900'de Parlamento'ya girdi *[solda]*; ama içindeki macera hevesi dinmemişti. 1914'te 'Amirallik Birinci Lordu' olduğu halde, Londra'yı terk edip Antwerp Savunması'nı yönetmeye girişti. Çanakkale için ısrar edenlerin başında da o vardı; ama 18 Mart'taki kayıplardan sonra görevden ayrılması için gelen büyük baskılara dayanması olanaksızdı. Gönüllü olarak Batı Cephesi'ne gitti; ancak bu amatör askere bir taburdan daha büyük bir komutanlık vermediler. 1917'de cephane üretiminde sorumlu bakan olarak Kabine'ye döndü. 1922'den sonra seçilemedi ve politik hayatının sona erdiği düşünülürken, Hitler'e karşı tutumu onu yeniden liderliğe taşıdı... Hitler'e karşı İngiltere'yi ayakta tutan faktörlerin başında onun azmi gelir. Her şey bir yana, mücadeleyi keyifli bir macera olarak gören kişiliği, bu azmi besleyen unsurlardan birisiydi.

rak, 6 Nisan'da Yugoslavya'ya karşı harekete geçti... Bu ülke, bir haftada işgal edildi. Sıra, Mart ayından beri İngilizlerden takviye almakta olan Yunanistan'a gelmişti...

Yunanistan 1940-41 kışını Arnavutluk üzerinden Epir'e saldıran İtalya ile savaşarak geçirmişti. Hitler, Mussolini'nin kendisine haber vermeden giriştiği bu maceraya kızmış, fakat İtalyanlar Arnavutluk dağlarına çekilmek zorunda kalınca, öfkesi daha da artmıştı.

Şubat ayında Rommel'i Kuzey Afrika'daki İtalyanları desteklemeye gönderdikten ve Yugoslavya'yı işgal ettikten sonra, onların Yunanistan'da acınacak duruma düşmesine razı olamazdı.

Ancak esas amacı, I. Dünya Savaşı'nda Selanik'teki İngiliz-Fransız ordusunun yarattığı tehdide benzer bir durumun tekrarını önlemekti.

Churchill ise, bu harekâta daha çok savaş sonrasını düşünerek girişmiş, askerî liderlerin bütün itirazlarına rağmen onları bu maceraya sürüklemişti.

Ancak 1941 başlarında İngiltere hem Mısır hem de Yunanistan'ı aynı anda savunacak durumda değildi. Yunanistan'a çıkan İngiliz birliklerinin yeterli olmayacağını Yunanlılar da bildikleri için, bu işe gönülsüz girdiler... Ama zarlar atılmıştı...

İngiliz ve Yunanlılar esas Alman taarruzunun Bulgaristan'daki Alman birlikleri tarafından Ustruma Vadisi'nden yapılacağını düşünerek kuvvetlerinin çoğunu Selanik ile Teselya'ya yığdılar.

Almanlar da, bu hatta yaptıkları harekâtın yanı sıra, kuvvetlerinin çoğunu kuzey sınırına paralel şekilde Vardar

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Almanların Vardar Ovası operasyonu [solda], Selanik'teki İngiliz birliklerini ve Batı Trakya'daki Yunan ordusunu tecrit etti.

Ovası'na kaydırıp buradan hızla Ege'ye indiler. Bu darbe ile Selanik'teki İngiliz birlikleri ile Batı Trakya'daki Yunan ordusu tecrit edilmiş oldu.

Ancak buradan Selanik'e hücum etmek yerine, daha batıdaki Manastır geçitlerinden Adriyatik'e çıkarak bu kez de Epir ve Arnavutluk'taki Yunan ordusunu kuşattılar. Direniş birkaç gün içerisinde çöktü ve bundan sonrası bir takipten ibaret oldu...

Yunan ve İngiliz birliklerinden arta kalanların çok azı Girit'e çekilebildi. Almanlar 5 bin kayıp karşısında, 270 bin Yunan ve 13 bin İngiliz askerini esir aldılar.

Yunanistan seferinin bir sonraki perdesi olan 'Girit Operasyonu' 20 Mayıs 1941'de başladı. Adayı 28 bin 600 İngiliz ve dominyon askeriyle aynı sayıda Yunanlı savunuyordu.

İngiliz donanması hâlâ denizden yapılacak bir istilayı önleyecek güçteydi. Ama Almanlar havadan geldiler. İngilizler havaalanlarında yeterli tedbiri almayınca, paraşütçüler önce planör, sonra da nakliye uçaklarıyla gelen birlikler tarafından desteklendiler.

İngilizler yine çok sayıda esir bırakarak 25 Mayıs günü çekilmeye başladılar. Sadece 2 bini Yunanlı olan 16 bin 500 asker kurtulabildi. Alman uçakları 3 İngiliz kruvazörü ile 6 destroyeri batırdılar, on altı gemiyi de yaraladılar. Bunlar sarsıcı kayıplardı...

İngilizler ancak Rusya ve ABD'nin savaşa girmesiyle rahatladılar... ■

Norveç ve Yunanistan harekâtlarıyla...

Savaşın kaderi değişir miydi?

Savaşın Norveç ve Yunanistan'a taşınması, kısa vadede karşılık getirmeyen önemli kayıplara yol açtı; ama orta vadede, Müttefik kuvvetlerin işine yarayan umulmadık sonuçları da oldu.

● **Öncelikle;** Norveç harekâtı sırasındaki Alman kayıpları olan 2 ağır kruvazör ile 20'ye yakın destroyer ve büyük geminin yanı sıra, ağır yara alan diğer zırhlı ve kruvazörler Alman açık deniz filosunun savaşın sonuna kadar Kuzey Atlantik'te büyük bir harekâta girişmesini olanaksız kıldı. Böylece İngilizler Alman denizaltılarına karşı daha fazla kaynak tahsis edebildiler.

● **İkinci olarak;** Hitler, Norveç'i giderek bir takıntı hale getirerek buraya yüz binlerce asker yığdı...

Bunlar savaşın kritik dönemlerinde başka cephelerde felaketleri önleyebilirdi...

Tam Barbarossa Operasyonu *[altta]* öncesine denk gelen Yunanistan olayı ise, Almanların yine kritik bir anda kaynaklarını dağıtmalarına ve gecikmelerine yol açtı.

Bunun 1941 sonbaharında Moskova'nın düşmesini önlediğini ileri sürenler de olmakla birlikte, yapılan birçok inceleme, Barbarosa Operasyonu'nun esas olarak Balkan Harekâtı nedeniyle değil, fakat mevsim koşulları yüzünden geç başladığını ortaya koymuştur...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Cumhuriyet dönemi tarihçileri /4

Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü

Tarihi, bilim temeline oturtan isim

Türkiye'de tarihçiliği modern bilim temeline oturtma çabalarını başlatan Fuad Köprülü, gerçek anlamdaki ilk Türk edebiyatı tarihini de kaleme almış olan isimdir.

FAHAMEDDİN BAŞAR

Cumhuriyet döneminde yetişmiş olan tarihçilerimizden birisi de, Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'dür. 4 Aralık 1890 tarihinde İstanbul'da Sultan Mahmud Türbesi'nin karşısındaki Halid Ağa Konağı'nda doğmuş olan Fuad Köprülü (Köprülüzade Mehmed Fuad), Türk edebiyatı tarihçiliğinin ilmî kurucusu olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde ülkemizde yetişmiş tarihçiler arasında da, önemli bir yere sahiptir.

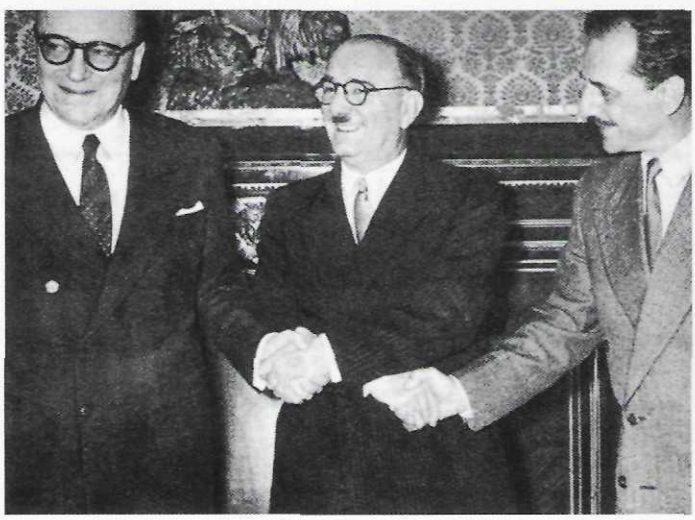
Özellikle Osmanlı devletinin kuruluş dönemi hakkında yapmış olduğu çalışmalar, onun dünya çapında tanınmasını sağlamıştır.

Nitekim, öğrencisi Prof. Dr. Halil İnalcık'ın ifadesiyle Köprülü, "Türkiye'de 1918-1950 döneminde edebî ve sosyal ilimler alanında Batı bilim ve araştırma metodunu başarıyla uygulayan ilk büyük bilim adamıdır".

Yine İnalcık'a göre, Köprülü, "Osmanlı-Türk ilmini bilim dünyasında ilk defa hakkıyla temsil eden ve Avrupa'da ilim payelerine lâyık görülen ilk Türk bilim adamlarındandır".

Cumhuriyet döneminde yetişen önemli siyaset ve devlet adamlarından da biri olan Fuad Köprülü, Osmanlı döneminde sadrazamlık yapmış olan Köprülü Ailesi'nden gelmekte idi.

Babası İsmail Faiz Bey, es-

Yıl 1954: 9 Ağustos'ta Balkan Paktı'nı imzalayan dönemin Dışişleri Bakanları, Yugoslavya'nın Bled kentinde el sıkışıyorlar: Soldan sağa doğru; Stefanos Stefanopulos (Yunanistan), Fuad Köprülü (Türkiye) ve Koca Popoviç (Yugoslavya).

http://groups.google.com/group/merakediyorum

ki Bükreş elçisi Ahmed Ziya Bey'in oğlu, annesi Hatice Hanım ise, ulemâdan Arif Hikmet Efendi'nin kızı idi.

Köprülü, ilk öğrenimini Yerebatan semtinde, Ayasofya Merkez Rüşdiyesi'nde yaptı. Daha sonra Mercan İdadîsi'ne girdi. Burada ilk zamanlar daha çok fen bilimlerine meraklı iken, sonraları edebiyata ve ardından tarihe ilgi duymaya başladı.

Bu sırada iyi derecede Farsça ve okuduğunu anlayacak kadar da Arapça öğrenmiş olan Köprülü, aynı zamanda Fransızca'yı da öğrenmiş ve bu dilden tercümeler yaparak küçük yaşta Fransız edebiyatı ve fikir hayatı ile tanışmıştı.

Daha sonra 1907-1910 yılları arasında Mekteb-i Hukuk'a (Hukuk Fakültesi'ne) devam eden Köprülü, hem tedrisatını beğenmediği için hem de ilme olan merakı dolayısıyla, bu mektebi bitirmeden ayrıldı ve araştırmalarına devam etti.

Küçük yaşlarından beri araştırmacı zihniyetle, sürekli olarak, bilhassa edebiyat, tarih, sosyoloji ve tenkit sahasında eserler okuyor ve Fransızca'dan tercümeler yapıyordu.

DR. ORHAN F. KÖPRÜLÜ ARŞİVİ

Türkiye'nin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Balkan Paktı'nın imza töreninde konuşuyor; solunda ve sağında, Yugoslavya Dışişleri Bakanı Koca Popoviç ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanos Stefanopulos yer alıyorlar [üstte].

Yayın hayatına da çok erken atılmıştı. Daha 13-14 yaşlarında iken şiir yazmaya başlamış ve şiirleri ile edebiyat, sanat, sosyoloji ve tenkit konusundaki makaleleri 'Mehâsin' ve 'Servet-i Fünûn' mecmualarında yayımlanmıştı.

Köprülü meslek hayatına edebiyat öğretmenliği ile başladı. 1910-13 yılları arasında Mercan, Kabataş, İstanbul ve Galatasaray liselerinde öğretmenlik yaptı.

Balkanlar'da bozgunların yaşandığı, Rumeli'nin kaybedildiği günlerde, Ziya Gökalp'in de etkisiyle Köprülü, Türkçülük davasını savunanlar arasına girdi.

O sırada milliyet ve Türkçülük fikirlerini araştırmalara dayanarak yayma amacı ile, 1908'de kurulan Türk Derneği'nin, 1911'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti'nin ve bunun devamı olarak 1912'de çalışmalarına başlayan Türkocağı'nın üyeleri arasında Köprülü de vardı.

Köprülü, Türkiye'nin içinde bulunduğu o karanlık günlerde ilk manzum eseri olan "Türk'ün Duası" adlı eserini yazmış (1913) ve bu eser, yayımlandığı yıl İzmir'de sahneye konmuştu.

Köprülü, 1913 yılı sonunda, İstanbul Dârülfünûnu (Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Tarihi müderrisliğine (profesörlüğüne) tayin olundu.

Böylece çok genç yaşta, hatta belki de Türk ilim tarihinde ilk defa olarak, 23 yaşında profesör olmuş; artık hem kendi ilmî çalışmaları için, hem yetiştireceği genç nesillere yol gösterme hususunda, daha elverişli bir göreve getirilmişti.

Asıl çalışma alanı Türk Edebiyatı Tarihi olan Köprülü, bu alandaki çalışmaları ilerledikçe, Türk tarihinin başka alanlarında da araştırmalar yaptı.

Nitekim yalnızca Türk Edebiyatı Tarihi hocası değil, 1924'te İlahiyat Fakültesi'nde

Fuad Köprülü [soldaki fotoğrafta, en sağda] 30'lu yılların sonunda, Atatürk'ün vefatından kısa bir süre önce, Moda Deniz Kulübü'nün fahrî başkanı Celâl Bayar ve Atatürk ile birlikte kulüpte.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Köprülü'nün dergiciliği

Fuad Köprülü, çok küçük yaşta yazılar yazıp neşretmeğe başladığı gibi, çeşitli mecmua ve dergilerin de yayımlanmasını sağlamıştır. Nitekim, ilk cildi 1915'te çıkan 'Millî Tetebbu'lar Mecmuası', müdürü bulunduğu Türkiyat Enstitüsü'nün yayın organı olan ve ilk sayısı *[solda]* 1925'te yayımlanan 'Türkiyat Mecmuası' 1931-39 yılları arasında iki cilt halinde basılan 'Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası', Celâl Sâhir'in ölümü üzerine müdürlüğüne getirildiği ve 1936 Eylül'ünden 1941 Ağustos'una kadarki sayılarına ilmî bir hüviyet kazandırdığı 'Ülkü' mecmuası, 1941-1942 yılına ait iki cildi basılan 'Türk Hukuk Tarihi Dergisi' Köprülü'nün yayımladığı eserlerdir.

VATAN

C. H. P. Grupunda, 7 saat tartışma

Dört millet vekilinin, Parti tüzüğü ve bazı kanunlarda değişikliği hedef tutan önergesi reddedildi

Seçim işi çok kızışıı

Gl. Eisenhower

İngiltere Kralı tarafından liyakat madalyasiyle taltif edildi

Trieste teslim alındı

Yıl 1945: 7 Haziran günü Celâl Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü ünlü 'Dörtlü Takrir'i vererek CHP Meclis Grubu'na muhalefet ederler. Olaylar gelişir; 21 Eylül'de Adnan Menderes ve Fuad Köprülü, CHP'den ihraç edilirler [sağda, en üstte]. **Bu ikili, 1950'lerin ilk yarısında Başbakan ve Dışişleri Bakanı olarak Türkiye'nin kaderini etkileyecektir** [sağ üstte].

Türk Din Tarihi, 1923-29 arasında ve 1935'ten sonra bir müddet İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nde ve Ankara'da bunun devamı olan Siyasal Bilgiler Okulu'nda Siyasî Tarih, Türk Müesseseler Tarihi ve Türkiye Tarihi; Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde de Ortazaman Türk Tarihi Kürsüsü'nde dersler verdi.

Ayrıca 1926-29 yılları arasında, o zamanki adıyla Sanayi-i Nefise Mektebi olan Güzel Sanatlar Akademisi'nde Medeniyet Tarihi derslerine girdi.

Üniversite hocalığı yanında, Atatürk'ün isteği ile 1935'te siyasî hayata atılan Köprülü, Kars Milletvekili olarak Meclis'e girdi.

Milletvekilliğinin yanı sıra, Üniversite'deki görevine devam eden Köprülü, Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in, Atatürk'ün daha verimli çalışabilmeleri için kendilerine milletvekilliği imkânı sağladığı üniversite hocalarını, bu iki görevden birini seçmek zorunda bırakması üzerine, seçimini milletvekilliğinden yana kullandı.

1941'de İstanbul Üniversitesi'ndeki görevinden ayrıldıktan sonra Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ndeki hocalığına bir süre daha devam etti.

Bu arada Köprülü, Türkiye'nin 'tek parti' siyaseti ile idare edilemeyeceği yönündeki fikirleri dolayısıyla, 1945'te Cumhuriyet Halk Partisi'nden ihrâç edildi.

7 Ocak 1946'da üç arkadaşıyla birlikte Demokrat Parti'yi kuran Köprülü, 1946 Temmuz'unda yapılan milletvekili seçimlerinde, İstanbul Milletvekili seçildi.

Dr. ORHAN F. KÖPRÜLÜ ARŞİVİ

1950'lerin başında Ankara'da bir resepsiyon: Menderes'in eşi Berrin Menderes, Fuad Köprülü, Menderes ve küçük masanın solundaki koltukta eşi Behice Köprülü [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

VATAN

Adnan Menderes, Fuad Köprülü Halk Partisinden çıkarıldılar

İhraç kararının sebebi Adnan Menderes, Fuad Köprülü'nün karar hakkındaki beyanatı

Dr. ORHAN F. KÖPRÜLÜ ARŞİVİ

14 Mayıs 1950 seçimlerini Demokrat Parti kazanıp da iktidar olunca, Köprülü de Dışişleri Bakanlığı'na getirildi.

Bir ara 'Başbakan Yardımcılığı' görevini de üzerine alan Köprülü, iktidarın başlangıçtaki hedef ve vaatlerinden gittikçe sapmakta olduğunu gördüğünden, önce Dışişleri Bakanlığı'ndan (1956) ve sonra da partisinden ayrılarak (1957) siyasî fikir ve tenkitlerini günlük gazetelerde makaleleri vasıtasıyla yaymaya başladı.

Köprülü, 1958'de Amerikan tarih ve Türkoloji çevrelerinin teşebbüsü ile Harvard ve Columbia üniversitelerinde araştırmalar yürütmek, konferanslar vermek üzere Amerika'ya gitti. Orada bulunduğu on ay içerisinde çeşitli konferanslar verdi.

Yurda döndükten sonra, 27 Mayıs İhtilâli'nin ardından Köprülü, '6-7 Eylül Olayları' sebep gösterilerek, 1960 yılı sonlarında tutuklanıp Yassıada'ya gönderildi.

Dört ay sonra suçsuz bulunarak serbest bırakılan Köprülü, 18 Aralık 1961'de bazı arkadaşlarıyla, Demokrat Parti gibi liberal bir program takip edecek olan Hür Demokrat Parti'yi kurdu.

Ancak bu partinin de başarısızlığı karşısında Köprülü, siyasî hayattan çekildi.

15 Ekim 1965 tarihinde Ankara'da Türk Tarih Kurumu'ndan evine yürüyerek gittiği bir sırada, trafik kazası geçiren Köprülü, daha sonra tedavi gördüğü İstanbul Haydarpaşa Hastanesi'nde, 28 Haziran 1966'da vefat etti.

Cenazesi, 1 Temmuz Cuma günü Bayezid Camii'nde kılınan namaz ve İstanbul Üniversitesi'nde yapılan merasimden sonra Çemberlitaş'ta Köprülü Mescidi'ne bitişik aile kabristanında toprağa verildi...

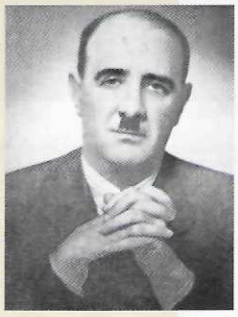
Ülkemizde modern tarihçiliğin kurucularından olan Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü, iki yüzden fazla eser ve etüt ile bin kadar makale yayımlamış;

31 Mayıs 1933'te Meclis'te kabul edilen bir yasayla, İstanbul Dârülfünûnu kapatılarak yerine 'İstanbul Üniversitesi' kurulur. Ağustos 1933 başında da üniversite kapısındaki yazı değiştirilir [solda].

Bir eğitimci olarak Köprülü

Üniversite hocalığı yanında, önemli idarî görevlerde de bulunan Köprülü, 1923'te İstanbul Dârülfünûnu Edebiyat Fakültesi Reisi (Dekanı) olmuş; 1933 Üniversite Reformu'ndan sonra da aynı Fakülte'nin Dekanı seçilmiştir. Bu sırada Ordinaryüs Profesörlük payesini de almış olan Mehmed Fuad Köprülü *[altta]*, üniversite hocalığı ve idarî görevi yanında aynı zamanda iyi bir teşkilâtçı idi. Türk Yurdu Cemiyeti ile Türkocağı'nın çalışkan bir üyesi olduğu gibi, liselerimizdeki edebiyat programları üzerinde de çalışıyordu. 1923'te Maârif Vekâleti Te'lif ve Tercüme Hey'eti Reisliği'ne tayin edilmiş olan Köprülü, 1924'te de Maârif Vekâleti Müsteşarı olmuş ve görevde kaldığı sekiz ay süresince, önemli çalışmalarda bulunmuştu. Cumhuriyet'in ilânından sonra, bilhassa Maârif sahasındaki işlerin düzenlenmesi için bir ilmî Hey'et teşkil edilmiş ve bu heyete Köprülü de alınmıştı. Müsteşarlığı sırasında, Atatürk'ün desteğini de alarak kendi hazırladığı programını büyük ölçüde tatbik ettiği Türkiyat Enstitüsü'nü kurarak müdürlüğüne getirilmiş, bundan üç yıl sonra da Türk Tarih Encümeni Reisi olmuştu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Dr. ORHAN F. KÖPRÜLÜ ARŞİVİ

Şubat 1953: Başbakan Adnan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Fransa Başbakanı René Mayer'in davetlisi olarak Paris'te [üstte].

Avrupa bilim çevrelerinde ün kazanan

Köprülü'nün eserleri

1923'ten itibaren Türkiye Cumhuriyeti'ni uluslararası bilim dünyasında temsil eden isimlerin başında, eserleri ve savunduğu tezlerle, Fuad Köprülü gelir.

FAHAMEDDİN BAŞAR

Ülkemizde modern tarihçiliğin kurucularından olan Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'nün 1919'da basılan 'Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar' adlı kitabı ona, Fransız, Alman, Macar ve Rus ilim adamları arasında haklı bir şöhret kazandırmıştı.

Böylece Köprülü, Ahmed Yesevî'nin temsil ettiği Orta Asya Türk tasavvufunun Anadolu'da Yunus Emre ile devam ettiği tezi üzerine kurmuş olduğu bu eseri ile, Avrupa'nın önde gelen ilim adamları arasına girdi ve bu tarihten sonra, yazıları Batı ilim mecmualarında da yayımlanmaya başlandı.

Köprülü'nün Türk kültür tarihinde çığır açmış bir şaheser olan bu eseri 1966 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yeni harflerle de basıldı.

Köprülü'nün yine bu sırada yazmış olduğu Türk Edebiyatı Tarihi (1920) adlı kitabı şöhretinin daha da artmasını sağladı.

1922'de Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası'nda yayımlanan "Anadolu'da İslâmiyet" başlıklı makalesinde ise Köprülü, Anadolu Türklüğü'nün geçmişiyle ilgili çeşitli konulara temas etmiş ve o sırada Avrupa'da aynı konu hakkında bir yazı yazmış olan Franz Babinger ile diğer bazı müsteşriklerin hatalı görüşlerini düzeltmiştir.

Babinger'in makalesine tenkidî bir cevap olarak hazırlanmış olan ve aynı zamanda Ortaçağ Türk din tarihi üzerinde çığır açmış olan bu makale, bir süre önce, Babinger'in makalesinin Türkçe tercümesiyle birlikte küçük bir kitap halinde yayımlandı (F. Babinger - F. Köprülü, Anadolu'da İslâmiyet, yay. Mehmet Kanar, İstanbul 1996).

Köprülü'nün bu sırada yazmış olduğu önemli bir eser de 'Türkiye Tarihi' adını taşıyan çalışmasıdır. 1923'te yayımlanan bu eserinde Köprülü, Türkiye Türklüğü'nün tarihini Orta Asya'dan ve Hunlar çağından başlatarak kaleme almış ve ilk yurtiçi ve yurtdışında pek çok ilmî toplantı ve kongreye katılmıştır.

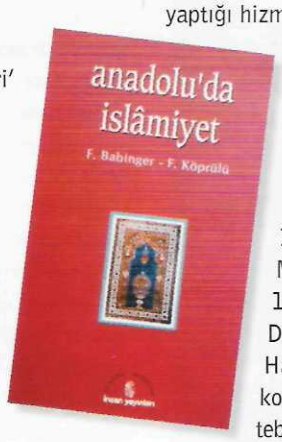
Köprülü'nün tarihe dair makaleleri arasında bilhassa Belleten'de yayımlanmış olan "Yıldırım Bayezid'in Esareti ve İntiharı Hakkında", "Orta Zaman Türk-İslâm Feodalizmi", "Altınordu'ya Ait Yeni Araştırmalar", "Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları" ve "Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik Menşei Meseleleri" başlıklı çalışmaları tarihî değeri çok yüksek araştırmalardır.

Günümüz tarihçiliği, Fuad Köprülü'nün eserlerini kullanmakta ve onun metodunu izlemektedir. Hatta onun ortaya koyduğu usuller ve yetiştirdiği öğrenciler dikkate alındığında, Türkiye için bir 'Köprülü Mektebi'nden söz edilmesi de mümkündür.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

cildi Anadolu'nun fethinden önceki devreyi içine almıştır.

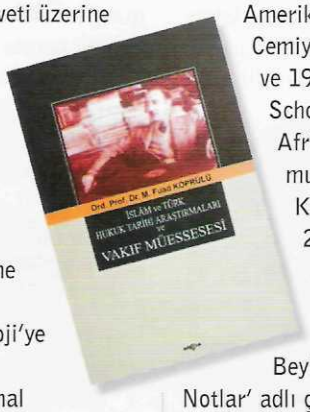
Atatürk'ün takdir ve tebrikini kazanan bu eserin devamı olacağı ilân edilen 'Timur İstilâsına Kadar Garb Türkleri' adlı ikinci cildinin yayını gerçekleşmemiştir.

Bu eser, kısa bir süre önce yeni harflerle de yayımlandı (Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, Türkiye Tarihi. Anadolu İstilâsına Kadar Türkler, yay. haz. M. Hanefi Palabıyık, Ankara 2005).

Bu ilk çalışmalarından sonra Fuad Köprülü'nün ilmî hayatında, 1923'ten itibaren, uluslararası kongreler ve Batı'nın akademik kuruluşlarında çeşitli sıfatlarla üyelikler devresi başladı.

Artık bu tarihten itibaren, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışındaki ilmî toplantılarda başta gelen temsilcisi Fuad Köprülü'dür. 1922'de Société Asiatique'in abone üyeleri arasında olan Köprülü, 1923'te Paris'te yapılan Dinler Tarihi Kongresi'ne davet edildi. 1925'te Sovyet İlimler Akademisi'nin daveti üzerine Akademi'nin 200. yıldönümü kutlama merasiminde Türkiye'yi temsil etmek üzere Sovyetler Birliği'ne gitti. Bu sırada kendisine, Türkoloji'ye hizmetleri ve kazandırdığı orijinal araştırmaları dolayısıyla, Sovyet İlimler Akademisi muhabir üyeliği tevcih edildi.

1926'da Bakü Milletlerarası Türkoloji Kongresi'ne katılan Köprülü'ye 1927'de, ilme yaptığı hizmetler dolayısıyla Almanya Heidelberg Üniversitesi tarafından fahrî felsefe doktoru payesi verildi. 1928'de Oxford Müsteşrikler, 1929'da Londra Dinler Tarihi ve Harkov Müsteşrikler kongrelerine orijinal tebliğleriyle katıldı. Aynı yıl Çekoslovak Şark Cemiyeti ile Alman Arkeoloji Cemiyeti'ne de muhabir üye seçilen Köprülü'ye 1937'de Atina Üniversitesi, 1939'da Sorbonne Üniversitesi fahrî doktorluk, 1957'de ise Karaçi Üniversitesi fahrî hukuk doktorluğu payesi verdi.

1939'da Macar İlimler Akademisi muhabir üyesi, 1947'de Amerikan Şark Cemiyeti şeref üyesi, 1959'da Amerikan Tarih Cemiyeti'nin şeref üyesi ve 1964'de de London School Oriental and African Studies'in muhabir üyesi olan Köprülü'nün 1927-28 arasında kaleme almış olduğu 'Türk Tarihi Dersleri: Anadolu Beyliklerine Ait Notlar' adlı çalışmasından sonra, 1931 yılında, kurucusu olduğu Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası'nda yayımladığı "Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı araştırmasıyla, şöhreti daha da arttı. Köprülü bu monografisinde, bilhassa Batı tarihçileri tarafından o zamana kadar kabul edile gelen Osmanlı müesseselerinin Bizans müesseselerinin bir taklidi olduğu görüşünü kabul etmeyip, Osmanlı dönemindeki çeşitli sosyal müessese ve unsurların kökünün Bizans ile temastan çok önceki devir ve sahalardaki Türklüğe ait bulunduğunu örneklerle ortaya koydu.

Fuad Köprülü'nün önemli eserlerinden birisi de, Türkçesi ilk defa 1940'da yayımlanan 'İslâm Medeniyeti Tarihi'dir. Bu eser Prof. Dr. W. Barthold'a ait olup, Köprülü bu esere, bir Başlangıç ile eserin aslı kadar hacimli olan İzah ve Düzeltmeler kısmı ilâve ederek tercüme etmiştir. Bu bakımdan İslâm Medeniyeti Tarihi Barthold ile Köprülü'nün ortak eseri gibi de düşünülebilir. Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi ile Türk Tarihi ve Kültürü hakkında daha sayısız makale ve eser yayımlamıştır. Onun İslâm ve Türk Hukuk Tarihi ile Vakıf Müessesesi hakkında yazmış olduğu makaleleri oğlu Dr. Orhan F. Köprülü tarafından kitap haline getirilerek kısa bir süre önce ikinci kez yayımlandı (Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi, Ankara 2005). ■

BİBLİYOGRAFYA

- Osman Turan, "Mukaddime", 60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı. Mélanges Fuad Köprülü, İstanbul 1953, s. V-XXII
- F. A. Tansel, "Memleketimizin Acı Kaybı Prof. Dr. Fuad Köprülü", TTK Belleten, XXX/120 (Ekim 1966), s. 621-636
- Orhan F. Köprülü, Fuad Köprülü, Ankara 1987
- Halil İnalcık, "Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Kurucuları", XIII. Türk Tarih *Kongresi (Ankara*, 4-8 Ekim 1999) Kongreye Sunulan Bildiriler, I, Ankara 2002, s. 101-122
- Ömer F. Akün, "Mehmed Fuad Köprülü", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 28 (Ankara 2003), s. 471-486
- Orhan F. Köprülü, "Fuad Köprülü'nün Hayatı ve Eserleri", Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 2005, s. 19-25
- M. Hanefi Palabıyık, "Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü: İlmî Hayatı ve Türkiye Tarihi Adlı Eseri Münasebetiyle Tarih Anlayışı", Türkiye Tarihi. Anadolu İstilâsına Kadar Türkler, Ankara 2005, s. 24-51

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Bizim de 'sivil' bir müzemiz var!

Geçmişi Sultan Abdülmecid dönemine uzanan Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin Karaköy'deki binasında yer alan 'Tarih ve Sanat Merkezi' aslında sivil bir denizcilik müzesi...

ESER TUTEL

İstanbul'da, çoğumuzun günde en azından bir, iki kez önünden geçtiğimiz; ama nedense pek farkına varamadığımız bir müzeden söz edeceğim. Karaköy'deki Denizyolları Müzesi'nden... Daha doğrusu, tam adıyla, Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.'nin, 'Tarih ve Sanat Merkezi'nden...

Aslında iki deniz müzesi var İstanbul'da... Biri Beşiktaş'taki Deniz Müzesi; öteki, burada sözünü ettiğim Türkiye Denizcilik İşletmeleri A. Ş.'nin müzesi... Beşiktaş'takinin askerî bir kuruluş olmasına karşılık, Karaköy'deki, geçmişi Sultan Abdülmecid'li yıllara kadar uzanan Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin müzesi...

Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin Karaköy'deki Genel Müdürlük binasında yer alan müzede, makine telgrafları ve gemi fenerleri bölümü [sağ üstte]; bir dalgıç başlığı [sağda]; ressam Diyarbakırlı Tahsin Bey'in 'Büyükada İskelesi' adlı tablosu [altta].

İşletmeleri'nin faaliyete geçmesi, 1843'te, Fevaid-i Osmaniye adlı denizcilik kuruluşuyla başlıyor. Bu kuruluş, ihtiyaç duyuldukça zaman zaman yeni baştan düzenlenerek, bu arada da hep isim değiştirerek, günümüze kadar gelmiş. Önceleri İstanbul'dan yakın liman ve iskelelere başlattığı deniz taşımacılığını, sonradan denizaşırı ülkelere de gemi çalıştırarak daha yaygın hale getirmiş.

Yıllar boyunca çok büyük hizmetler görmüş olan bu kuruluşun müzesi, Karaköy Rıhtımı'ndaki, yapımı 1912-13 yıllarına dayanan Merkez Han'ın caddeye bakan alt katında yer almakta...

Daha önceleri burası, Denizcilik Bankası'nın merkez şubesiymiş. Banka faaliyetini sona erdirdikten sonra boşal-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Yazarımız Eser Tutel, Müze sorumlusu Ali Bozoğlu ile birlikte [üstte]. Bir kaptan köşkü aleti: Gemi süvarisinin makine dairesi ile haberleşmesini sağlayan 'makine telgrafı' [solda].

tılmış; 1995'in 6 Kasım gününden beri müze olarak kullanılıyor. Haftanın üç günü, pazartesi, çarşamba ve cuma günleri açık... Meraklısı için, ilgi çekecek bir hayli obje var bu müzede...

Müzede muhafaza altına alınan objeleri genelde üç ayrı bölümde toplamak mümkün: Tablolar, gemi modelleri ve gemilerle, gemicilikle ilgili objeler...

Müzedeki tabloların arasında, denizcilikle ilgili olanlar kadar, daha başka konularda yapılmış olanları da var.

Ünlü gemi ressamlarımızdan Diyarbakırlı Tahsin Bey'in eserleri müzedeki tabloların çoğunluğunu oluşturuyor. İlk göze çarpanlar; Cumhuriyet Vapuru (1928), Cumhuriyet Vapuru Tophane Rıhtımı'nda (1926), Büyükada İskelesi (1926), Eminönü Rıhtımı (1928), Denizde Fırtına

Farklı gemilere ait gardiyan lambaları [sol üstte]. Tahlisiye şartlarında kullanılmış olan araç ve gereçler [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Gülcemal' gemisinde Atatürk'ün de kullandığı tavla masası ve *duvarda*, İzzet Kanzler'in bir fotoğrafı üzerinde, rötuş yöntemiyle renklendirilmiş Atatürk portresi [sağda]. 'Basra' vapuru modeli [sağ üstte].

(1921), Şanlı Yavuz (1921), Sultanahmet Çeşmesi (1928), Küçüksu Çeşmesi (1928), Reşit Paşa Vapuru, Tophane Sırtlarından İstanbul Limanı, Sebil, Yeni Cami adlarını taşıyan tablolar. Hepsi de meraklısı için gerçek birer servet değerinde...

Müzede ayrıca ünlü ressamlarımızdan İbrahim Çallı'nan da beş eseri yer almakta. Bunlar, Lale ve Sümbül, Güller, Kasımpatıları, Manolyalar gibi vazodaki çiçek resimleri...

Ayrıca Nazlı Ecevit'in 'Güverteden Bakış', Fikret Otyam'ın 'Gelin Başı', Ayetullah Sümer'in 'Boğaz Manzarası' ile 'Atatürk' çalışması, Cahit Derman'ın 'Römorkör' adlı resimleri de müzede yer alan tablolar arasında.

Bu arada, İdare'nin, yıllar önce, ressam Salih Erimez'e ısmarlayıp yaptırttığı resimler ve özellikle de 'Kocaeli Vapuru' o dönemin gemileri hakkında bizlere bir fikir veriyor.

Müzede büyük boyutlarda iki de Atatürk tablosu yer almakta... Bunlardan biri, bir zamanların fotoğraf stüdyosu sahibi İzzet Kanzler'in büyük boy bir Atatürk fotoğrafı üzerine yağlıboya çalışılarak meydana getirilmiş. Öteki ise, Atatürk'ün poz vererek yaptırttığı tek resmi olması bakımından önem taşımakta...

Müzede çok sayıda da gemi maketi yer almakta... Hani, çoğu kimse eline bir tahta parçası alıp çakıyla gelişigüzel yontarak gemi yapmaya çalışır ya, buradaki modeller o şekilde yapılmış değil...

Model ustalarının ısrarla 'model' adını verdiği bu maketler, plan üzerine, belli bir oran gözetilerek, en ince ayrıntısı bile göz ardı edilmeden yapılmış olmakla onlardan ayrılıyor. Çoğu, gerçeğinin 1/75 ya da 1/100 oranında küçültülmüş modeli.

Cahit Derman'ın 'Römorkör' adlı tablosu [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Tek gerçek transatlantiğimiz:

'Gülcemal' yolcu gemisi

Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.'nin 'Tarih ve Sanat Merkezi'nde yer alan maketler arasında, tek gerçek transatlantiğimizin; iki bacalı, dört direkli 'Gülcemal' yolcu gemimizin modeli de hemen dikkatleri üzerinde topluyor. 1920'li yıllarda dört kez Amerika'ya sefer yaparak denizcilik tarihimizde bir ilkin sahibi olan bu geminin modeli, usta modelci Rahmi Topçu'nun elinden çıkmış *[üstte]*. Müze sorumlusu Ali Bozoğlu, modelin yapımının iki yıla yakın sürdüğünü söylüyor. Titiz bir el emeği ve göz nuruyla meydana getirilmiş. Daha da önemlisi, büyük bir sabrın ürünü...

Hangi gemilerin mi modelleri var müzede? 'Tarsus', 'Tırhan', 'İskenderun', 'Ankara' yolcu gemilerinin; 'İskenderun' feribotunun; 'Amiral Şükrü Okan' şilebinin; yandan çarklı 'Basra', 'Maltepe', 'Emin Kul' (eski 'Bahçekapı') yolcu vapurunun; 'Hareke III' araba vapurunun modelleri...

İç kapının girişinde de Atatürk ile arkadaşlarını Samsun'a götüren 'Bandırma' vapurunun modeli var ki, gerçeğe yakınlığı biraz tartışmalı... Aslında, 'Bandırma'dan çok, aynı tipte bir gemi olan 'Gelibolu' vapurunu andırıyor.

Bir kenarda da bir römorkör modeli durup durmakta... Ama ötekilerin aksine 'canlı' bir model bu... Niçin derseniz, dışardan belli olmuyor, ama makinesi varmış. Suya konduğu zaman içinde kâğıt vs. yakılıp da biraz beklenince, pervanesini döndürerek hareket ediyormuş!

Neler mi muhafaza ediliyor bu müzede? Gemilerle, gemicilikle ilgili akla gelebilen her şey... Filanca geminin dümen dolabından tutun da, 'Gülcemal'in piyanosuna kadar... Aslında müzede üç piyano var. Biri 'Gülcemal' küçük duvar piyanosu, öteki ikisinden beyaz olanı son 'Akdeniz'in, siyah olanı da Liman Lokantası'nın piyanoları... Son ikisi kuyruklu piyano... Üçü de zarar görmemesi için, üstü örtülü muhafaza edilmekte...

Telsiz telefonlar, pusulalar, makine telgrafları, işaret tabancaları, bilet baskı makinesi, silyon fenerleri, beratlar, ödül fermanları müze mekânının değişik köşelerinde yer almakta...

Bir camekân içindeki küçücük top namlusu, Karaburun'daki Tahlisiye'de, yani Gemi Kurtarma'da kullanılan eski bir roketatar...

Hani bir de, eskiden eczanelerde ilaç tartmak için kullanılan, cam mahfaza içinde hassas teraziler vardı; işte bu terazilerden bir tane de müzede... Meğer, gemilere musallat olan fare ya da hamam böceklerinin kökünü kurutmak için hazırlanan zehirli ilaçların yapımı sırasında kullanılmaktaymış.

1874'te İngiltere'de yapılan ve döneminin ilk transatlantiği olan 'Gülcemal' vapurunun ahşap tavan bordürleri [solda ve altta]: Gülcemal, 1911'de Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi tarafından satın alınmış ve dört kez Amerika seferi yaptıktan sonra 1938'de hizmet dışı kalmıştır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Gemilerdeki haşarata karşı, zehirli ilaçların hazırlandığı hassas eczacı terazisi [sağda].

Pusulalar da var müzede, makine telgrafları da... Dümen dolapları da, gemi künyeleri de... Pusulaların sağında küçük yeşil, solunda kırmızı küreler dikkati çekiyor. Marmara'da yanarak elden çıkan 'İstanbul' feribotunun pusulası da burada...

Bir kenarda duran küçük makine telgrafı da, bir zamanlar Köprü-Kadıköy ya da Adalar, Yalova arasında çalışan 'Heybeliada' vapurunun... Kaptan, makine dairesiyle bağlantıyı, bu telgraf aracılığıyla sağlıyor.

Sergilenen bir dümen dolabı, yani dümen çarkı da, on yıl kadar önce bir motor arızası nedeniyle kadro dışı bırakılıp sökülen 'Dolmabahçe' vapurunun ana güvertesinde, kıç taraftaki dümen dolabı... Birkaç da gemi künyesini gösteren gemi plakası var: 'Kasımpaşa' araba vapurununki, 'Avşa' yolcu gemisininki...

Müzedeki ahşap üzerine kabartma ve renkli süslemeler, 'Gülcemal' gemisinin tavan bordürleri imiş. Fenerler 'İzmir' yolcu gemimizin: Gemi fenerleri, barometreler, kronometreler, çeşitli gemi seyir cihazları, tahlisiye için kullanılan fenerler, telsizler, manyetolu telefonlar, işaret tabancaları ve de yazı makineleri...

Zarif ve küçük ahşap masa, 'Gülcemal'de kullanılmış bir tavla sehpası ile koltuğu... Atatürk'ün bir yolculuk sırasında, bu sehpanın başında oturup tavla oynadığı biliniyor.

Bir camekân içindeki kristal bardak ve tabaklar, bir za-

Gemilere âşık süvari zabiti bir ressam

Diyarbakırlı Tahsin Bey

Ressam Tahsin Bey; 1875, Diyarbakır doğumlu... Resim yapmaya ilk ve orta öğretimi sırasında başlamış. Sonra İstanbul'a giderek Harbiye Mektebi'ne girmiş, Üsküdarlı ressam Hoca Ali Rıza Bey'in öğrencisi olmuş. O yıllarda askerî okullarda resim derslerine büyük önem verilmekte... Ressamımız bu verimli ortamda karakalem de çalışmış, suluboya da yapmış... 1895'te, 20 yaşında, genç bir süvari mülâzımı olarak ordu saflarına katılmış, bu arada 1902'de, Osman Hamdi Bey'in Saray içinde açtığı Resim Mektebi'ne de devam etmiş... Uzun yıllar boyunca da İstanbul'dan uzak kalan Tahsin Bey, daha sonra Harbiye Nezareti'nin harita bölümünde görevlendirilmiş. Binbaşı olduğu I. Dünya Savaşı yıllarında yaralanınca, tedavi

amacıyla Macaristan'a yollanmış. Budapeşte'den İstanbul'a kendisine bakan hemşireyle evli olarak dönmüş... Anlatıldığına göre, önce tatil günlerinde, daha sonraları da emekli olduğu yıllarda Galata rıhtımındaki sahil kahvelerinde oturur, uzun uzun gemileri, vapurları seyreder ve yanından eksik etmediği eskiz defterine önünden geçen gemilerin resimlerini çizermiş. Hem öyle gelişigüzel bir şekilde değil, fotoğrafını çeker gibi, titizlikle, hiçbir ayrıntısını göz ardı etmemeye özen göstererek: Haliç'in durgun sularının

http://groups.google.com/group/merakediyorum

manlar 'Liman Lokantası'nda kullanılmış. Bir başka camekân içinde de bir zamanlar gemilerde servis yapılan gümüş kaplama, armalı sofra takımları ve kalaylı yemek kapları yer alıyor.

Müzede iki tane de 'köşe taşı' var. Bir yüzünde eski harflerle Türkçesi, öteki yüzünde İngilizcesi yazılı. 1912'de Fransızların girişimiyle açılan İstinye Tersanesi'nden getirilmiş, bir tür künye taşı.

Ayrıca Haliç Tersanesi'nden getirilmiş, Sultan II. Mahmud döneminden kalma kitabe taşları da var. Bir köşedeki camekânda da kitaplar; bir başka camekânda Atatürk'le arkadaşlarını Samsun'a götüren 'Bandırma' vapurunun süvarisi İsmail Hakkı (Durusu) Kaptan'ın liman cüzdanı; Salih Erimez'in fırçasından 'Bandırma' resmiyle yan yana...

Hepsi iyi, güzel, hoş da, yine de yeterli değil... Bir buçuk yüzyılı aşkın bir zamandan beri bunca gemi çalıştırmış bir büyük işletmenin müzesinin çok daha zengin olması gerekmez miydi?

Tersanelerden birinin uygun bir köşesinde düzenlenecek büyük bir müzeye 'Ankara' gemisinin tüm köprü üstü getirilip yerleştirilemez miydi?

Haliç'in, uygun bir yerinde, eski yandan çarklı vapurlardan biri, örneğin 'Sahilbent' kıyıya bağlanıp halkın ziyaretine açılamaz mıydı?

Kütüphanesinde gemilerin seyir defterleri sergilenemez miydi? Dünyanın yedi denizinde seyir etmiş süvarilerin, Seyfi Kaptan'ların, Aziz Kaptan'ların, Şefik Kaptan'ların, Necdet Kaptan'ların anıları yaşatılamaz mıydı?

Ne yazık ki, böylesine büyük ve zengin bir denizcilik müzesinden yoksunuz. Niçin mi? Gemileri sökmüş, parçalamış, dağıtmış, hatta seyir defterlerini bile kazanlarda yakmışız biz! Kalanıyla yetinmek zorundayız...

Müzede 'köşe taşları'nın bulunduğu bölüm [en üstte]. 'Ankara' yolcu gemisinin maketi [üstte]. Karaköy'deki Liman Lokantası'nda kullanılmış olan kadeh ve bardaklar [altta].

üstünde akisler bırakarak uyuyan eski zırhlılar; limana gelip giden büyük posta gemileri; Boğaz'ın mavi sularında dumanlar püskürterek işleyen Şirket-i Hayriye vapurları; Marmara'nın sinesinde süzülen beyaz yelkenliler hep onun konuları arasındadır *[solda; Diyarbakırlı Tahsin Bey'in 'Reşit Paşa' adlı tablosu, üstte ise, ressamın 1926 tarihini taşıyan 'Cumhuriyet Vapuru' adlı yapıtı]*... Diyarbakırlı Tahsin Bey, 1937'de Kadıköy'deki evinde öldüğü zaman, 62 yaşındaydı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

İbn Sina'nın 'Kanun'u

İbn Sina'nın büyük eseri 'Kanun,' bir 'Hekimlik Yasası' olarak, birkaç yüzyıl boyunca tıpta en önemli başvuru kaynağıdır. İbn Sina da, tıpta Hippokrates ve Galenos'tan sonra, en büyük isim olarak kabul edilir.

FATİH TOPTAN

İbn Sina'yı çalışırken görüntüleyen çağdaş bir desen [üstte]. 'Kanun'un elyazması kopyasından bir sayfa [en üstte]. Bir Hippokrates portresi [sağda].

Geçtiğimiz haftalarda yaşanan 'karikatür krizi' tüm dünyada büyük tartışmalar yarattı. Konu çok boyutu olmakla birlikte, Doğu ile Batı'nın birbirlerini ne kadar az tanıdığı bir kez daha gözler önüne serildi.

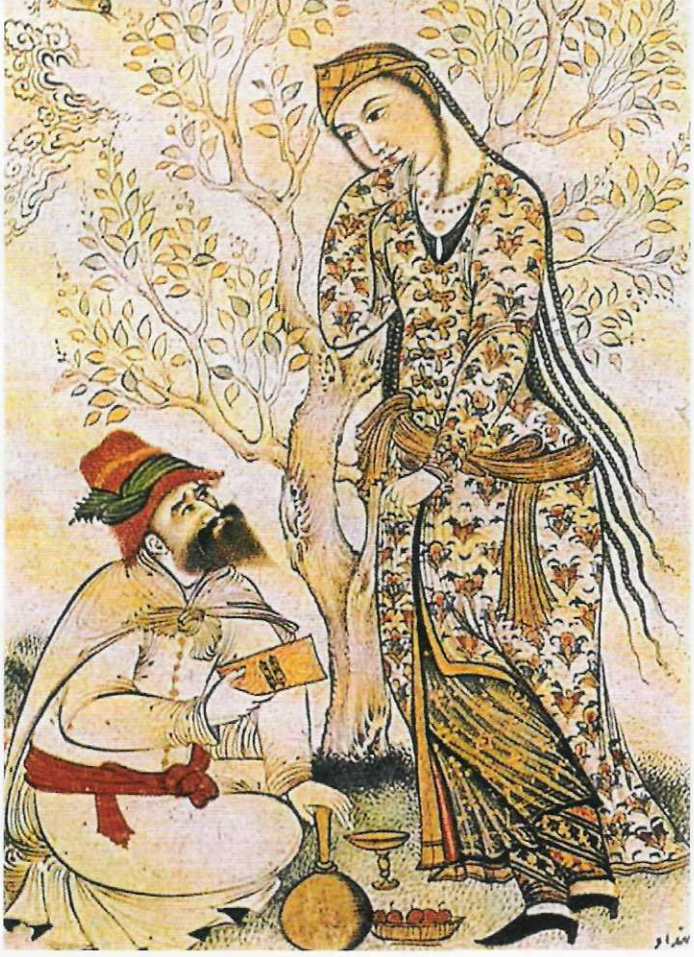
Oysa, Avrupa'nın bilimsel atılımının başlangıcında, İslâm uygarlığının incelenmesi ve bu uygarlıktan alınan bilgiler önemli bir yer tutar. Keza, İslâm devletleri de, Eski Yunan'ın bilgisine, ele geçirilen topraklarda ilgi duymuş ve bunu özümsemişti...

Batı'nın Ortaçağ karanlığını yaşadığı yıllarda İslâm dünyası, Eski Yunan ve bunun yanı sıra Hint ve Çin bilimini alır, bunu özümser, yorumlar, özgün katkılarla geliştirir.

Aydınlanma öncesinde Batı, İslâm dünyasından sadece Eski Yunan'ın bilgi birikimini değil, İslâm bilim insanlarının değerli katkılarını da alacaktır. Bu değerli bilim insanlarından en önemlilerinden biri de, Batı'nın Latince 'Avicenna' olarak bildiği İbn Sina ya da tam adıyla Ebu Ali el-Hüseyin Bin Abdullah Bin Sina'dır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Galenos'un bir portresi [en solda]. İbn Sina'yı 'tıp perisi'nden ilham alırken görüntüleyen Doğu kaynaklı eski bir çizim [solda].

İbn Sina'nın en ünlü eseri de, aynı zamanda tıp tarihinin en ünlü yapıtları arasında da yer alan, kısaca 'Kanun' olarak bilinen 'el-Kanun fi't-Tıb'dır.

İslâm tıbbının temelini Eski Yunan tıbbı ile İslâm dünyasında geleneksel olarak uygulanan tıbbî teknikler oluşturur.

Prof. Dr. Erdem Aydın'a göre, Yunan tıbbının İslâm dünyasına girişindeki en önemli olay, Hıristiyanlığın bir mezhebi olan Nasturilerin İstanbul'dan sürülmeleridir.

Bugün 'Süryaniler' olarak da bilinen bu dinî grubun insanları, gittikleri yerlere tıp alanında hizmette bulunurlar. Nasturiler önce Urfa'ya (Edessa) yerleşirler ve buradaki bir okulun idaresini üstlenirler. Bu okulda hastaların tedavisine ayrılan bir bölüm de bulunmaktadır.

Bu okul zamanla önem kazanır. Ne var ki, Nasturiler, 489'da Urfa'dan da kovulurlar. Bu kez, İran'ın güneyinde Şahabad kasabası yakınlarında Cundişapur okulunu kurarlar. İslâm tıbbının Yunan tıbbı ile teması da bu okulla başlar.

Hippokrates, Galenos, Dioskorides gibi yazarların eserleri önce Süryanice'ye daha sonra İslâm dünyasının ortak dili Arapça'ya çevrilir.

11. Yüzyıl'a gelindiğinde, İslâm dünyasının bilimsel ortamı oldukça hareketlidir. Matematik, astronomi, fizik, kimya, tıp gibi alanlarda önemli çalışmalar yapılmaktadır. İşte İbn Sina da çalışmalarını bu dönemde gerçekleştirecektir...

İbn Sina'nın, C. A. Ronan'ın tabiriyle "büyük takdir toplayan ve daha mükemmel hale getirilmesi mümkün görülmeyen" eseri 'Kanun', tüm tıp tarihinin en önemli yapıtları arasındadır.

El-Kanun fi't-Tıp (Hekimlik Yasası) ya da bilinen kısa adıyla 'Kanun', İbn Sina'nın, büyük ölçüde Roma İmparatorluğu döneminde yaşamış Yunan hekimlerin bulgularıyla Arapça kaynakları kendi deneyimleriyle birlikte sistematik bir şekilde bir araya getirdiği, bir milyonun üzerinde sözcük ve beş kitaptan oluşan ansiklopedik bir eserdir.

İbn Sina'nın 'Kanun' kitabının bir Avrupa baskısından eczacılıkla ilgili Batı kaynaklı bir desen [solda].

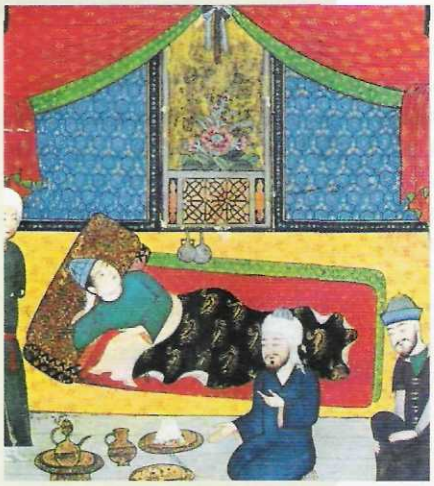
http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

17 yaşında 'şöhret' olan hekim

Afganistan'ın kuzeyinde bulunan Belh'te doğan İbn Sina, ilk öğrenimini Buhara'da tamamlar *[üstte; Buhara'da bir duvarda İbn Sina resmi].* Başarılı bir öğrencidir; on yaşında okul programını bitirmiş ve Kuran'ı ezberlemiştir. Mantık ve felsefe öğretmenlerinin ilerisinde olduğundan, kendi kendini geliştirir. Henüz 17 yaşındayken hekim olarak şöhreti yayılmaya başlar. Buhara sultanı Nuh bin Mansur'u başarıyla tedavi edince, sarayın kitaplığının kapıları ona açılır. Buradaki önemli kitapların da yardımıyla, 21 yaşına geldiğinde, medrese eğitiminin tüm dallarında uzmanlaşır, ayrıca hekim olarak ünü daha da artar. Babasının ölümü ve Samani hanedanının Gazneli Mahmud'a yenik düşerek dağılması, İbn Sina'nın yaşamını da olumsuz etkiler. Çeşitli kentleri dolaştıktan sonra, Büveyhi emirlerinden Şemsü'd-Devle'nin yönetimindeki Hemedan'a yerleşir. Burada saray hekimi olur, ardından hükümdarın desteğiyle vezirliğe atanır. Bu dönemde yoğun bir çalışma dönemine giren İbn Sina, Kanun'u da Hemedan'da yazmaya başlayacaktır... Teorik olarak öğrendiği bilgileri hastalar üzerindeki deneyimleriyle tamamlayan *[üstte; İbn Sina'yı hastasının başında temsil eden bir minyatür],* hasta başında verdiği klinik deneylerle bunları öğrencilerine aktaran İbn Sina, tıpta pek çok önemli başarıya imza atmıştır. İnsan gözü kaslarının anatomisinin ilk kez tanımlanması, kalbin karıncık ve kapakçık sisteminin açıklanması, çiçek ve kızamık gibi hastalıkların tanımlanması, şeker hastalığı konusunda geliştirdiği çözümleme, suda ve atmosferde bulaşıcı hastalıklar yayan çok küçük organizmalar bulunduğu yönündeki varsayımları, Avrupa'da 18. Yüzyıl'dan önce doğrulanamayacaktır.

12. Yüzyıl'da Latince'ye çevrilen Kanun birkaç yüzyıl boyunca tıpta en önemli başvuru kaynağı olur. Bu sayede İbn Sina, tıpta Hippokrates ve Galenos'tan sonra en büyük isim olarak kabul görür. Avrupa'da 16. Yüzyıl'ın sonuna kadar pek çok baskısı yapılan Kanun, Doğu'da da, 19. Yüzyıl'a kadar tıp öğrenimi veren okullarda kullanılmaya devam eder. Türkçe'ye ise, 18. Yüzyıl'da Tokatlı Mustafa Efendi tarafından 'Tabhiz al-Mathun' adıyla çevrilir...

Kanun, yoğun bir çabanın ürünüdür. Hemedan'da bulunduğu dönemde İbn Sina, gündüzleri sarayda hekimlik ve yöneticiliği bir arada yürütür. Geceleri, öğrencileriyle bir yandan felsefî ve bilimsel tartışmalar yaparken, bir yandan da, bu dönem yazdığı bir diğer çalışması Kitabü'ş Şifa ile birlikte Kanun'u kaleme almaya çalışır.

1022'de Şemsü'd-Devle'nin ölmesi üzerine İsfahan hükümdarıyla yazışması sonucu hapse atılır. Hapisten kaçarak, yaşamının son 14 yılını geçireceği İsfahan'a gider. Burada büyük saygı görür ve huzurlu bir çalışma ortamı bulur. Hemedan'da başladığı Kitabü'ş Şifa ile birlikte Kanun eserlerini tamamlar; bunların yanında pek çok eser kaleme alır.

İslâm düşüncesinde Aristotelesçiliğin en önemli temsilcisi olan İbn Sina, tıp dışında, fizik, mekanik ve doğa bilimleri alanlarında da önemli ça-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

lışmalar yapar. Fiziğin temel konularından olan 'hareket' ile ilgilenir. Işık hızıyla ses hızını birbirinden ayırır. Güneşten ve diğer yıldızlardan yayılan ışınların dünyayı etkilediğini ve gel-git olayının Ay'ın en açık etkilerinden biri olduğunu savunur...

İbn Sina'nın, insanın kökeni konusunda, bugünün dar kalıplarıyla bakıldığında garip gelebilecek çok ileri görüşleri vardır. İnsanın kökeninin bir hayvan türünde aranması gerektiğini öne sürer.

Bu konuda, bilim dünyasında Darwin'e kadar ciddi bir ses ortaya çıkmayacaktır. İbn Sina ayrıca, yüzyıllar sonra yine Darwin'in yapacağı gibi, deniz hayvanlarının fosillerini inceler ve bu fosillerin bulunduğu yerlerin eskiden denizle kaplı olduğunu ileri sürer. Yüzyıllar sonra Darwin, And Dağları'nda 3 bin 658 metre yükseklikte bir denizkabuğu fosili yatağı bulacak ve bu kanıtları olgunlaştırarak, yaşamın sabit olmayıp, çevredeki değişikliklere göre sürekli değişim göstermekte olduğu sonucuna varacaktır...

Doğa gözlemleri bununla sınırlı kalmaz. Doğadaki vadi ve çukurların oluşumunda rüzgarın önemli etkisi olduğunu öne sürer. Depremlerin oluşumunu yer altı jeolojik olgularına bağlar.

İbn Sina, mekanik üzerine de çalışmalarda bulunur. Eserlerinde, ağırlıkları kaldırmaya yarayan basit aletlerden, makara, çıkrık, kaldıraç ve vidalardan oluşan karmaşık düzenlerden söz eder. Bu ilkelerden hareketle, su çekmek, bitki tohumlarından yağ çıkarmak ve pamuk işlemek gibi alanlarda kullanılmak üzere çeşitli tasarımlar yapar.

Çok çeşitli alanlarda birçok önemli eseri bulunan İbn Sina'nın, diğer çalışmalarından farklı bir alanda hazırladığı ilginç bir yapıtı yarım kalır; İsfahan'da bir Arapça bilgini, onun dilbilgisinde yetersiz kaldığını öne sürünce, üç yıl çalışarak 'Lisanü'l Arab' isimli eseri kaleme alır.

İbn Sina'nın tıp alanındaki yerinden, özel olarak Kanun adlı eserinden bahsetmek amacıyla yola çıkılan bir yazıda, İbn Sina'nın diğer çalışmalarını kısaca özetlemek hem oldukça zor, hem de haksızlık... Ne yazık ki, İslâm dünyasında, böylesi bilim insanlarına bundan sonra pek rastlanmayacaktır. Eski Yunan, Hint ve Çin bilimini, İslâm uygarlıklarının süzgecinden geçen haliyle ve İslâm bilginlerinin katkılarıyla alacak olan Batı ise, Rönesans, Reform ve Aydınlanma derken, bugün de sürdürmekte olduğu uygarlıktaki başat rolüne kavuşacaktır.

Bin yıl önce birbirini bu denli köklü şekilde etkileyebilen bu uygarlıkların, teknolojinin insanları bu kadar 'yaklaştırdığı' günümüzde, birbirine bu denli yabancı kalmış olmaları, sizce de garip değil mi?

Batı kaynaklı eski bir tıp kitabında, İbn Sina (Avicenna), Galenos ve Hippokrates'i bir arada gösteren bir desen [solda]. İbn Sina'nın Batı kaynaklı bir portresi [sol altta]. 1980'de Türkiye'de, İbn Sina'nın doğumunun 1000. yılı anısına basılmış bir posta pulu [sol sayfada].

Doğu kaynaklı bir minyatürde İbn Sina [sol üstte]. İbn Sina'yı bir hastanın belkemiğini doğrulturken gösteren Batı kaynaklı bir desen [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

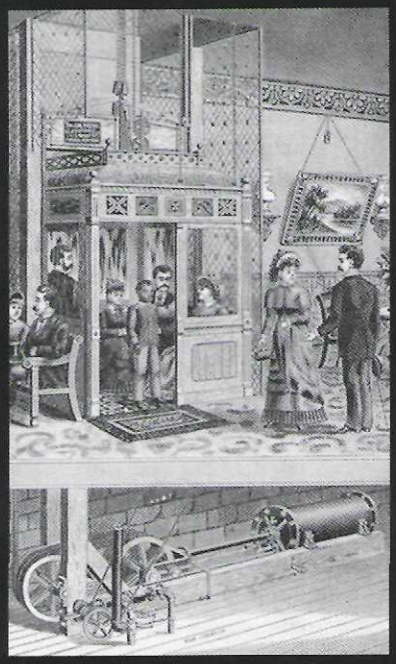
merakediyorum@googlegroups.com

Asansör ne zamandır

Önceleri insan, hayvan ya da su gücüyle çalışan asansörler, teknik gelişmeye paralel olarak önce buharla, sonra da elektrikle çalışmaya başlar... Bugün ise, gökdelenlerin olmazsa olmaz asansörleri, saniyede 10 metrenin üzerinde hızlarla inip çıkmaya devam ediyorlar...

15. Yüzyıl'a ait bir 'asansör'...

Yolcularıyla birlikte bir hidrolik asansör ve alt bölüm kesiti.

FATİH TOPTAN

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğü asansörü, 'İnsanları, yükleri bir yapının bir katından ötekine veya yüksek yerlere çıkarıp indiren, elektrikle işleyen araç' diye tanımlar.

Bu 'basit' tanımı bir kez de bugünün onlarca katlı binalarında merdivenleri yürüyerek çıkarken yapmayı denersek, sanırız ortaya daha fazlası çıkacaktır!

Yukarıdaki tanımdan 'elektrikle işleyen' bölümünü çıkarırsak, geriye kalan türde bir araç ya da mekanizma için, insanoğlunun epey eskilerden bu yana düşünmekte olduğunu tahmin etmek güç değil.

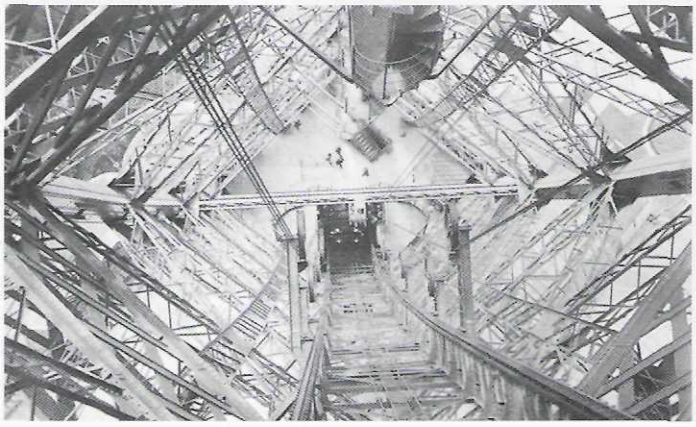
Ancak, elimizde kalan belgelerle konuştuğumuzda, en eski noktada Romalı ünlü mimar ve mühendis Vitruvius'a ulaşırız. Vitruvius, özellikle inşaatlarda kullanılmak üzere çeşitli vinç ve kaldırma araçları geliştirmiştir.

Bu tarz araçlar, yüzyıllar boyunca, insan, hayvan ya da su gücüyle çalışan türleriyle insana yardımcı oldular. Bu mekanizmalar, zaman zaman insan ya da hayvanları bir kattan diğerine taşımak amacıyla da kullanıldı.

Sanayi Devrimi ile birlikte, bu mekanizmalara buharla çalışanları da eklendi. 19. Yüzyıl'ın başlarında geliştirilen hidrolik asansör, asansör boşluğunun altında toprağa gömülü olan bir silindirin dalma pistonuna bağlı bir platformdan oluşmaktaydı.

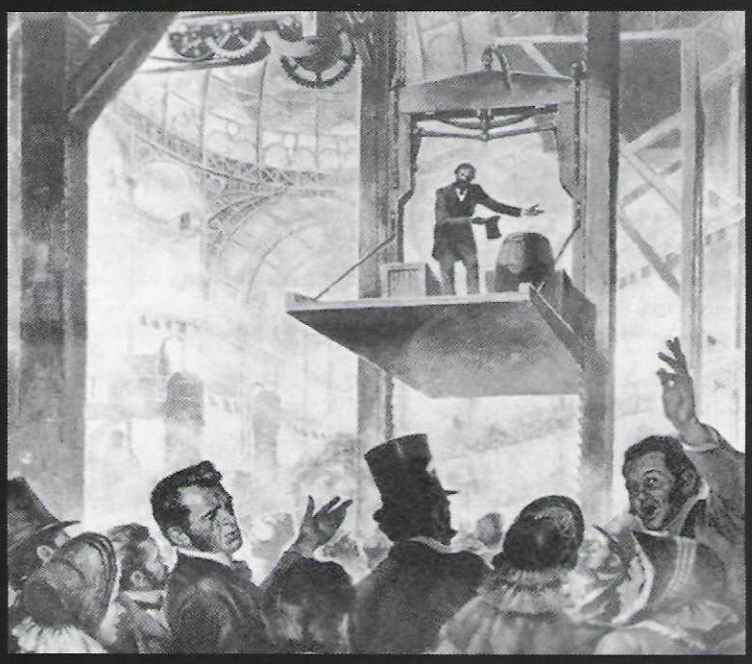
19. Yüzyıl'ın ortalarına doğru asansör kullanımı art-

İsmi asansör ile özdeşleşmiş olan Amerikalı mucit Elisha Graves Otis [sağ üstte]. Eyfel Kulesi'nin ünlü asansörünün şaftının yukarıdan görünüşü [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

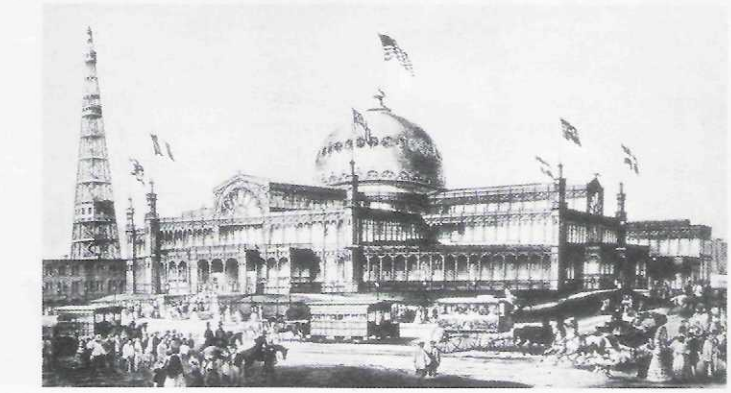
inip çıkıyor?

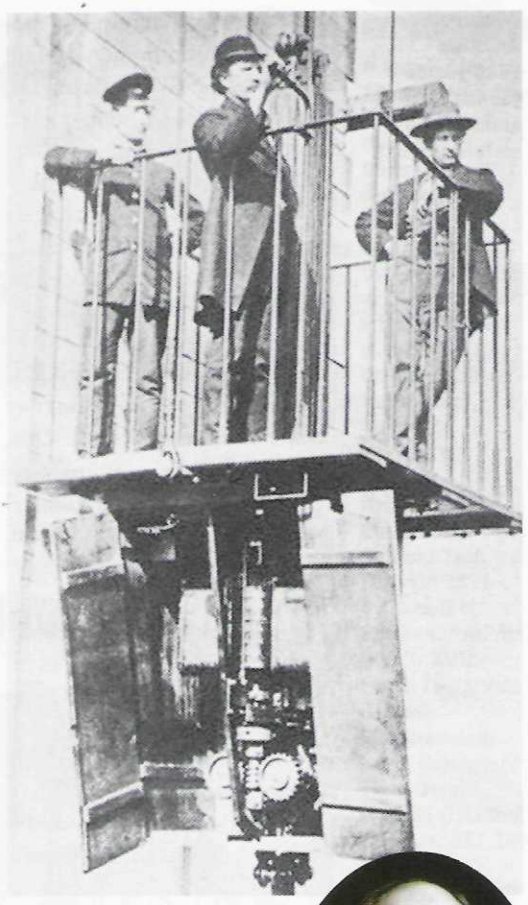

Yıl 1853: Amerikalı mucit Elisha Graves Otis, New York'taki Crystal Palace'da 'güvenli' asansörünün demonstrasyonunu yapıyor.

mıştır; ancak, kenevirden yapılan halatlar kullanıldığı için, güvenli olmayan asansörler, daha çok yük taşımada işe yarar. Bu soruna çözüm, bugün ismi neredeyse asansörle özdeşleşmiş olan Amerikalı mucit Elisha Graves Otis'ten gelecektir...

1811'de Halifax, Vermont'ta doğan Otis, 1838-1845 yılları arasında Vermont'ta araba yapımcısı olarak çalışır. Daha sonra bir karyola fabrikasında makine ustası olur; burada emek tasarrufu sağlayacak çeşitli makineler geliştirir. 1851'de New Jersey'de bulunan bir başka karyola fabrikasına geçer ve yeni şirketi onu yeni bir fabrika kurmakla görevlendirir.

İşte Otis, halatın kopması durumunda düşmeyecek 'güvenli asansör'ünün tasarımını ve üretimini bu sırada gerçekleştirir.

Otis, güvenli asansörü geliştirirken, bir yandan da, çağın gereksinimlerine demir çelik endüstrisinin cevap vermesiyle birlikte, 19. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren yüksek binalar inşa edilmeye başlanacaktır.

Kuşkusuz bu binalar, asansör olmadan hiçbir işe yaramayacaktır. Otis, 'güvenli asansör' olarak adlandırdığı sistemini 1853'te New York'taki Crystal Palace Sergisi'nde tanıtır.

Otis'in tasarımında, askı

Alman elektrik mühendisi William Siemens [üstte], 1878'de elektrikli asansörü geliştirir ve patentini alır. Siemens'in ilk elektrikli asansörü, 1880'de Manhein'da sanayi fuarında [en üstte]. Otis'in güvenli asansörünü yerleştiği New York'taki Crystal Palace [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Washington Anıtı'nın 1880 yılında yapılan asansörünün motoru [sağda].

halatlarındaki gerginliğin boşalması durumunda, kabinin üzerinde hareket ettiği rayları kavrayabilecek mengeneleri bulunmaktadır.

Tasarımının tanıtım gösterisi sırasında Otis, asansörüne biner ve belli bir yüksekliğe çıkar. Kalabalığın meraklı bakışları arasında asistanından, asansörün ipini kesmesini ister. Mengeneler, Otis'in içinde bulunduğu kabini tutar ve beklenildiğinin aksine, Otis, yere çakılmaz...

Otis'in 'gösterisi'nden 4 yıl sonra, ilk yolcu asansörü, New York'taki beş katlı bir mağazada hizmete girer. Buhar gücüyle çalışan bu asansör bir dakikadan kısa bir sürede beşinci kata çıkabilmektedir.

Bu asansör, o zaman için başarılı olsa da, gökdelenler için çok yetersiz kalacaktır. Bu noktada 'bayrak', özellikle elektrik alanında yaşanan gelişmelerle, elektrikli asansörlere devredilecektir.

Bu döneme kadar, buharlı ve hidrolik asansörler epeyce kullanılacaktır. Elisha Otis'in 1961'deki ölümünden sonra, işin başına geçen oğullarının kurduğu şirket, 1873'e kadar, ABD'nin dört bir yanındaki ofis katları, oteller, alışveriş merkezleri gibi binalarda kullanılmak üzere 2 binin üzerinde asansör sistemi satacaktır.

Asansörler sadece ABD'de kullanılmamaktadır elbette. Londra'da bulunan beş katlı

Türkiye'nin ünlü asansörleri

Türkiye'deki ilk buharlı asansör Hıdiv Kasrı'nda kullanılır. 'Hıdiv', Osmanlı'da Mısır valilerine verilen unvandır. 19. Yüzyıl sonlarında, genç yaşta Mısır valisi olan Abbas Hilmi Paşa, Mısır'daki İngiliz nüfuzuna karşı kulis yapmak amacıyla uzun süre İstanbul'da kalınca, 1907'de İtalyan mimar Delfo Seminati'ye, İstanbul Çubuklu'da, o devrin mimarî modasına uygun olarak, 'art nouveau' tarzındaki bu yapıyı yaptırır. Yapıda, tek bir buhar kazanından tahrik edilen ve tümüyle mekanik olan üç asansör bulunmaktadır. Augusto Stigler tarafından 1860'ta Milano'da kurulan Stigler firmasının ürettiği bu özgün asansörler, ne yazık ki günümüze ulaşamamıştır... İlk elektrikli asansör de İstanbul'da kullanılır. Bu asansör, Hıdiv Kasrı'ndakinden farklı olarak, günümüze ulaşabilmiştir. Hatta bunun da ötesinde, hâlâ tıkır tıkır çalışmaktadır: Elbette ki Pera Palas'taki *[solda]* ünlü Schindler marka asansörden söz ediyoruz *[altta]*. Paris'ten İstanbul'a Orient Express treniyle gelen yolcular için Fransız mimar Vallaury'nin tasarımına göre 1881-91 yılları arasında inşa edilen Pera Palas, aynı zamanda Türkiye'de elektrik kullanan ilk binalardan biridir.

Türkiye'deki bir diğer meşhur asansör, yukarıdakilerden epeyce farklıdır. Bu asansör İstanbul'da değil İzmir'dedir; ama asıl önemlisi, bir binanın içine kurulmamış olmasıdır. İşadamı Nesim Levi tarafından

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Grosvenor Hotel ve Paris'te bulunan altı katlı Grand Hotel'de, 1860'lı yıllarda asansör kullanılmaktadır.

1800'lerin sonlarına doğru, sayıları ve yükseklikleri artmaya başlayan gökdelenler için, buharlı ve hidrolik asansörler elbette ki yetersiz kalacaktır. Neyse ki, elektrik alanında önemli gelişmeler yaşanmaktadır. 1875 ve 1879 yıllarında, sırasıyla Paris ve Londra'da gar ve tiyatrolar elektrik ark lambalarıyla aydınlatılmaya başlanır.

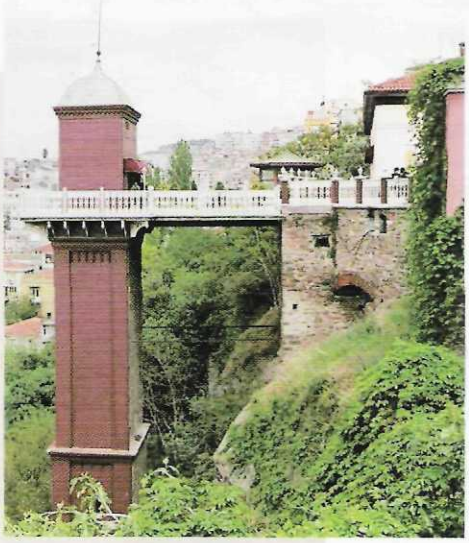
1879'da ise, o dönemde elektrik alanındaki en bilinen gelişme yaşanır; Edison, akkor flamanlı ampulü geliştirir. Bundan sonra, elektrik kullanımı hızla yaygınlaşacaktır. Bu akıma, asansör de erkenden katılır.

Alman elektrik mühendisi William Siemens, 1878'de elektrikli asansörü geliştirir ve buna patent alır. Bu yeniliğe Otis firması da kısa zamanda adapte olur ve ticarî amaçlı ilk elektrikli asansörü, New York'ta bulunan Demarest Binası'na kurar. Burada, 675 kg kapasiteli bir yolcu ve 1125 kg kapasiteli bir yük asansörü kurulur.

Elektrikli asansörün ardından, bazı yenilikler de asansörlere eklenmeye başlanır. 1894'te düğmeli kumanda sistemi geliştirilir. Bir sonraki yıl ise, taşıma kuvvetini asansör boşluğunun tepesine yerleştirilen bir makaraya aktaran yeni bir kaldırma aygıtı geliştirilir.

Bu sistemle, daha yükseğe daha çabuk çıkan asansörler yapılacaktır. 1915'te, 'otomatik kat ayarı' kullanılmaya başlanır. Bu sayede, asansörü kullanan kişi, bir katın hizasına yaklaşıldığında elle kumandayı kesme zahmetinden kurtulur. Kısa süre sonra artık kapılar da elektrikle çalışmaya başlar...

20. Yüzyıl'ın başlarında gökdelenler göğe hızla yaklaşmaktadır. 1909'da, Manhattan'da bulunan 41 katlı Singer binasında asansörlerin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için, bir asansör şefi görev alır. Asansör operatörleri, motor çalıştırıcıları gibi görevliler, 1950'de kullanılmaya başlayan otomatik sistemler geliştirilinceye kadar asansörlerin sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi için çalışmalarını sürdürürler. ■

1907'de eğim altındaki Mithatpaşa Caddesi ile yukarıdaki Halil Rıfat Paşa Caddesi'ni birbirine bağlamak amacıyla inşa edilen bu yapı *[üstte]*, bugün İzmir'in en önemli simgelerindendir. 1928'de yapılan düzenlemelerin ardından bu yapı, tiyatro sahnesi, sinema salonu, gazinosu ve fotoğrafçısı bulunan bir kültür merkezi haline getirilmiştir. 1992 yılında, İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından günün şartlarına uygun bir şekilde restore edilen tarihî 'Asansör', yeniden bir kültür kompleksi halini alır.

Gökdelen çağı asansörsüz düşünülemez: New York'ta Manhattan'daki, Singer binası [üstte]: Bugün, gökdelenler için, saniyede 10 metreden daha hızlı hareket edebilen asansörler yapılıyor.

Asansörün kullanıldığı ilk otellerden biri de Paris'teki Grand Hotel'dir [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Türk müziğini meyhaneden kurtaran...

Münir Nureddin'in ilk sanat yılları

Türk müziğinin unutulmaz ismi Münir Nureddin Selçuk, 27 Nisan 1981'de aramızdan ayrılmıştı. Biz de, 1963'te, dönemin en popüler dergisi Ses'te yayımlanmış bir röportajdan ilginç pasajlar aktararak sanatçıyı anmak istedik.

"Türk müziğine frak giydiren adam" diye de nitelendirilen Münir Nureddin, 1930'ların başında.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Türk müziğinin 20. Yüzyıl'daki en büyük besteci ve icracılarından biri olan Münir Nureddin Selçuk, genç yaşta başlayan sanat yaşamında; ciddiyeti, titizliği ve ödünsüz sanat anlayışıyla, Türk halkının gönlünde taht kurmayı başarmıştı.

Türk müziğinin bu büyük ismi, 27 Nisan 1981 tarihinde aramızdan ayrıldı...

Geçen yıl, en çok izlenen televizyon dizilerinden birinde, 'Bir İstanbul Masalı'nda, Mehmet Aslantuğ, sözleri Ümit Yaşar Oğuzcan'a ait olan 'Beni Kör Kuyularda Merdivensiz Bıraktın' şarkısını dinledikten sonra, bu

Münir Nureddin Kadıköy Numune Mektebi'nde.

şarkı birdenbire 'moda' olmuş, hemen her yerde, oğlu Timur Selçuk'un yorumuyla bu şarkı çalınır olmuştu...

Genç kuşaklar tarafından yeniden 'keşfedilen' Münir Nureddin Selçuk genç yaşında; gerek icra, gerekse besteleriyle, müzik tarihimizin unutulmaz isimlerinden biri olmuştu.

400'ü aşkın plağa Türk müziğinin en güzel eserlerini okuyan Münir Nureddin Selçuk, bestekârlığa 1920 yılında, Tevfik Fikret'in 'Bu bir terânedir' şiirine yaptığı bir bes-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Münir Nureddin, 1919'da Mızıka-i Hümâyûn'da, mülâzım üniforması ile [en solda]. Münir Nureddin, 'Darülelhan'a (İstanbul Konservatuvarı) devam ettiği günlerde hocaları ile birlikte [solda].

teyle adım atar.

1942'de girdiği İstanbul Belediyesi Konservatuvarı'nda eğitmenlik ve Türk Musikisi İcra Heyeti Başkanlığı görevini yürüten Münir Nureddin, özellikle Yahya Kemal'in 'Rindlerin Akşamı', 'Aziz İstanbul', 'Sessiz Gemi', "Endülüs'te Raks" gibi şiirlerine yaptığı bestelerle tanınır.

Yurtiçi ve yurtdışında verdiği solo konserlerle, radyo programlarıyla ve rol aldığı müzikal filmlerle Türk halkının en sevdiği sanatkârlardan biri haline gelen Münir Nureddin Selçuk, dönemin popüler dergilerinden Ses'te, 25 Ocak 1963 tarihinde, yaşamöyküsünü Hilmi Rit'e aktarırken söze şöyle başlar:

"1902 senesinde İstanbul'da Sarıyer'de doğmuşum. Babam, Divân-ı Hümâyûn muavini ve aynı zamanda İstanbul Dârülfünûnu İlâhiyat Şubesi muallimlerinden Mehmet Nureddin Bey'dir. Annem, Kütahyalı Hacı Ali Paşa ve sadr-ı esbak Abdurrahman Paşa ailesinden Fatma Hanife Hanım'dır. Anne tarafımın Selçuklar ve Germiyanoğulları ile münasebeti vardır. Sonradan çıkan 'Soyadı Kanunu' ile almış olduğum 'Selçuk' isminin esası bu münasebetle alâkalıdır."

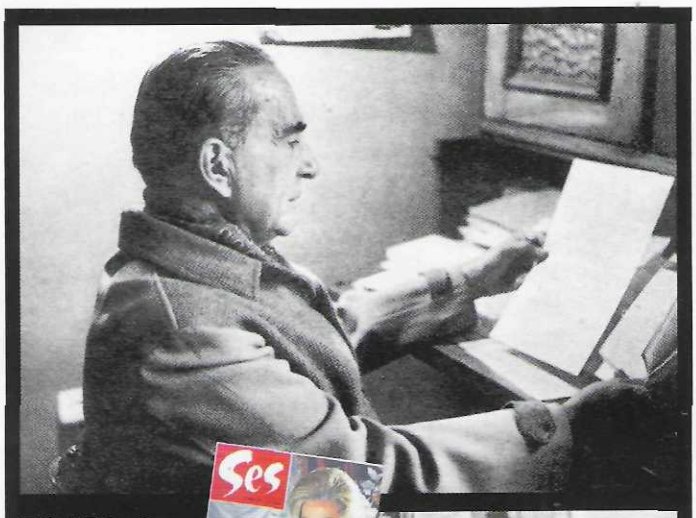
Söyleşinin devamında Münir Nureddin, daha ilkokul sıralarında, ailesi ve hocaları tarafından sesinin güzelliğinin fark edildiğini; 11 yaşında, 'Kadıköy Numune Mektebi'ne gittiği sıralarda, "Yeniköylü Hasan Efendi'nin talebelerinden ve Meclis-i Âyan Zabıt Kâtibi Etem Ulvi Bey'in ve birkaç arkadaşının kurmuş olduğu Darülfeyzi Musiki Cemiyeti'ne, kemanî Nuri Duyguer'in delâletiyle" kayıt yaptırdığını anlatır.

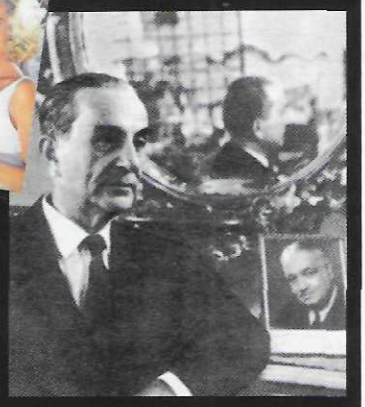
Münir Nureddin, kendisinin de kurucuları arasında bulunduğu Şark Musiki Cemiyeti üyeleri ile birlikte [solda]: Solda, ayakta duran Münir Nureddin'in önünde oturan üniformalı genç ise, Refik Fersan'dır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1963'teki röportajda

60'lı yılların en popüler dergisi Ses, 1963'te Münir Nureddin Selçuk ile bir söyleşi yapmak ister; Hilmi Rit, Ses adına Münir Nureddin ile görüşür. 25 Ocak 1963 tarihli Ses'te üstat, yaşamöyküsünü anlatır. Üstadın evinde, çalışma masası başında ve şiirlerine yaptığı bestelerle kendisine ün getiren Yahya Kemal'in fotoğrafı önünde, resimleri çekilir.

"Esaslı olarak musikiye intisabım bu şekilde başlar" diyerek, şu noktayı da vurgular ki, babası kendisinin 'ziraatçi' olmasını istemiştir aslında...

Darülfeyzi Musiki Cemiyeti'ne devamı sıralarında Münir Nureddin, "tam koyu klâsiklerle Beyati araban, Sultani yegâh gibi makamların beste ve semaileri ile aynı zamanda büyük usulleri de..." öğrenmeye başlar.

Olayların devamı da şöyle gelişir: "Birkaç sene sonra, babamın Bâbıâli'den kalem arkadaşı olan Rauf Yekta Bey'in delâletiyle Zekâi Dedezade Hafız Ahmet Efendi'den gene klâsik musikimizin beste ve semai gibi ve aynı zamanda bilâhare plâklara okumuş olduğum durak, ilâhi gibi dinî eserleri de meşk ettim. Hafız Ahmet Efendi'den sonra, 5-6 sene Üsküdarlı Hoca Ziya Bey'den de bir hayli eser geçtim."

İlk konseri de üstat, yine 'Darülfeyzi Musiki Cemiyeti' ile, Apollon Tiyatrosu'nda (sonraları, Hale Sineması ve bugünün Reks Sineması) icra eder: "Heyetteki, yukarıda isimleri geçen, yaşlı başlı mâruf şahısların arasında, 12 yaşında bir çocuk olarak çıktım ve çok takdir edildim. Arada çocuk sesi ile okumuş olduğum bir eser büyük akisler yarattı."

1934'ten itibaren İstanbul'da ve Türkiye'nin birçok başka kentinde konserler vermeye başlayan Münir Nureddin'in bir konser afişi [sağda].

Bu konserin ardından, I. Dünya Savaşı patlak verecek ve Münir Nureddin de, yeni teşekkül etmekte olan 'Darülelhan'a (İstanbul Konservatuvarı) hocası Hafız Ahmet Efendi'nin 'delâleti' ve imtihanla 45 kişilik heyete dahil edilir:

"O vakit reis, sâbık Washington sefiri Ziya Paşa idi (Suphi Ziya Özbekkan'ın babası). Zekâi Dedezade Hafız Ahmet Efendi, Leon Hancıyan Efendi, Muallim İsmail Hakkı Bey, heyetin hocaları idiler. Bu çalışmam bir müddet devam etti."

Savaş sona ermek üzere iken de, Münir Nureddin, Kadıköy'de "bazı mâruf şahsiyetlerle beraber" Şark Musiki Cemiyeti'ni kurar. Münir Nureddin'in 'kurucu üyeler' arasında yer aldığı bu müzik kurumunun yapısı da şöyledir:

"Heyette, reis olarak Ali Rifat Bey, ayrıca Leon Hancıyan Efendi, Hafız Ahmet Efendi, Tanburi Cemil Bey'in yeğeni Tanburi Hikmet Bey, Refik Fersan, Nuri Duyguer, Kemal Niyazi Seyhun, Kaşıyarık Hüsamettin Bey, Arap Cemal Bey bulunuyorlardı."

Tam bir yıllık bir çalışmadan sonra Kadıköy'de, Şehzadebaşı'nda, Tepebaşı'nda konserler verilmeye başlanır. Bu konserler büyük ilgi görür. Bu arada, Mızıka-i Hümâ-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1930'lu yıllardan bir piknik hatırası [solda]: Sağ baştan itibaren, Refik Fersan, Fahire Fersan, Enise Hanım ve kimi dostlarla birlikte...

yûn'a imtihanla giren Münir Nureddin, 'mülâzım' rütbesiyle askerlik görevini yerine getirir.

İki-üç ay sonra da 'Cumhuriyet' ilan edilecek ve Mızıka-i Hümâyûn da 'Riyaset-i Cumhur Mızıkası' olarak Ankara'da 'Cumhurreisi Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın maiyetine girecektir.

Üç yıl boyunca bu görevi sürdüren Münir Nureddin daha sonra arkadaşı Refik Fersan ile birlikte, 'Riyaset-i Cumhur Mızıkası'ndan ayrılarak özel konserler hazırlamaya girişir.

Bu arada 'Sahibinin Sesi Plâk Şirketi' ile bir sözleşme imzalayarak "yeni bir okuyuş üslûbu ile" plak doldurmaya başlar.

Sonrasını, yine kendi ağzından dinleyelim: "Tekniğimi ilerletmek için 1928 senesinde Paris'e gittim, orada en iyi hocalardan hem şan, hem de piyano ve solfej derslerine başladım."

"Bir sene kaldıktan sonra İstanbul'a döndüm ve yeni plâklar yaparak yepyeni bir çalışma hızı ile hazırlanarak 1930 senesinde Fransız Tiyatrosu'nda yalnız olarak bir konser verdim."

"O güne kadar hiçbir Türk ses sanatkârı böyle bir konser vermemişti. Aynı zamanda Fransız Tiyatrosu da gene hiçbir Türk sanatkârına verilmiyordu. Hattâ bana bile vermek istemediler. Bunun üzerine Sahibinin Sesi'nin ecnebi ve yerli direktörleri araya girdiler, tiyatro bu suretle temin edildi."

İşte bu noktada, Münir Nureddin Selçuk, Ses dergisine 1963'te verdiği bu röportajda, Türk müziğinde bir kilometre taşı sayılabilecek şu özelliğinin altını çizer, haklı olarak:

"Bu konserden sonra, bütün İstanbul basını müttefiken, Türk musikisinin meyhane musikisinden kurtulduğunu, hem kıyafet hem üslûp bakımından yepyeni ve yüz ağartıcı bir şekilde icra edilmesini övdüler."

"1934'ten bugüne kadar (1963), ekserisi Saray Sineması'nda olmak üzere, İstanbul'un diğer sinemalarında ve memleketin muhtelif yerlerinde, Allah'a şükür konserlerimi aynı titizlikle vermekteyim. Ve bu konserler gitgide artan bir alâka ile karşılanmakta ve rağbet görmektedir." ■

En kapsamlı çalışma

Sel Yayıncılık, Ayşe Kulin'in kaleme aldığı "Bir Tatlı Huzur / Fotoğraflarla Münir Nureddin Selçuk'un Yaşam Öyküsü" adlı yapıtı 1996'da yayımlar. Bu biyografi, Münir Nureddin hakkında bugüne kadar yapılmış en kapsamlı çalışmadır.

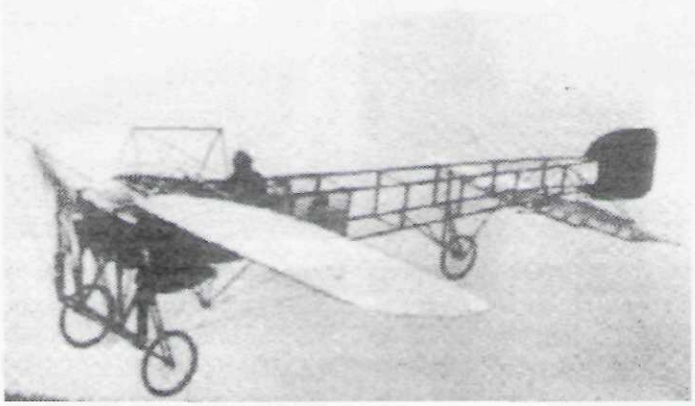

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ HAZIRLAYAN: LALE UÇAN
laleucan@yahoo.com

Osmanlı tayyârecilerinin İstanbul-Kahire seferi

Servet-i Fünûn dergisinin 1913 tarihli nüshalarından birinde, Osmanlı tayyârecilerinin İmparatorluk semalarındaki 2 bin 480 kilometrelik 'çılgın' seferleri kamuoyuna duyurulur.

"Harbiye Nezareti, İstanbul-Mısır seyahât-i havâiyyesinin icrâsı için, 'Muavenet-i Milliye', 'Prens Celaleddin' tayyâreleri ile, Tayyâreci Yüzbaşı Fethi Bey ve Mülâzım-ı evvel Nuri Bey'in tayyâreleri seçmiştir.

Tayyârelerin konaklayacakları mevki, Eskişehir, Afyonkarahisar, Konya, Ulukışla, Adana, Halep, Beyrut, Şam, Kudüs, Kahire ve İskenderiye'dir...

Osmanlı tayyârecilerinin her nazil olacakları yerde görecekleri izâm ve ikrâmdan başka, Kahire'ye muvâssılatlarının Mısırlı vatandaşlar arasında ne kadar büyük bir tesir hasıl edeceği, ne derece iftihâr ve memnûniyet getireceği tasavvur olunabilir.

Dersaadet- İskenderiye Seyâhat-i Havâiyyesi, Osmanlı tayyârecilerine tayyârecilik anlamında büyük bir şeref kazandıracaktır. Bu yolda gösterecekleri izâm ve cesaret büyük bir şeref kazandıracaktır.

Tayyârecilerimizin İstanbul-İskenderiye seyâhat-i havâîyyesini on dört merhalede tamamlayacaktır. Hesap olunduğuna göre, katedecekleri mesafe 2.480 kilometredir. Bu seyâhat kaç günde tamamlanacak, kestirilemez... Yollarda program, muayyende olmuş olsa, ahâlinin şevk ve hatırlarını hoş eylemek üzere, iki veya üç gün kalmak zarûriyeti hasıl olacak. Yirmi-yirmi beş günde

Yüzbaşı Fethi Bey

İstanbul-Kahire uçuşunda kullanılan Bleriot tipi Fransız uçaklarından biri [üstte]. Servet-i Fünun'daki bir başka fotoğrafın resimaltında şu satırlar yer alır: "İstanbul-Kahire Seyâhat-i Havâiyyesi tayyârecileri Fethi (sağdan ikinci) ve Nuri (en sağda) beylerle seyahat refikleri" [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

bu seyâhatin etmâmı tahmîn ediliyor.

Bilhassa Kudüslülerin, tayyârecilerimizi kolay kolay bırakmayacakları birkaç gün misafir edecekleri şüphesizdir. Kahire'de bir-iki günde kurtulamazlar. Şam'da, Kahire'de tayyare motorlarını temizlemek üzere, bir gün fazla kalmaları zaten program dahilindedir...

Bu seyâhatin en güç kısmı Toros Dağları'nı aşmak olacaktır. Toros Geçitleri tarihî geçitlerdir. Osmanlı tayyârecilerinin hareketini bütün Osmanlılar uzaktan ve yakından gayet samimi selamlayacaklardır..."

(Servet-i Fünûn, no 1184 / 1913, s. 316-317)

Gönüllü bir kahraman

"Musevî vatandaşlarımızdan biri olup sevk-i hamiyyetle bir kıta-i' askeriyeye gönüllü olarak iltica eden Yako oğlu Murdahi Efendi, Sirkeci'de harekete intizâr esnasında..."
(Resimli Kitap, no 43 / Ağustos 1912, s. 552)

'Harita Dairesi Reisi' Şevki Paşa

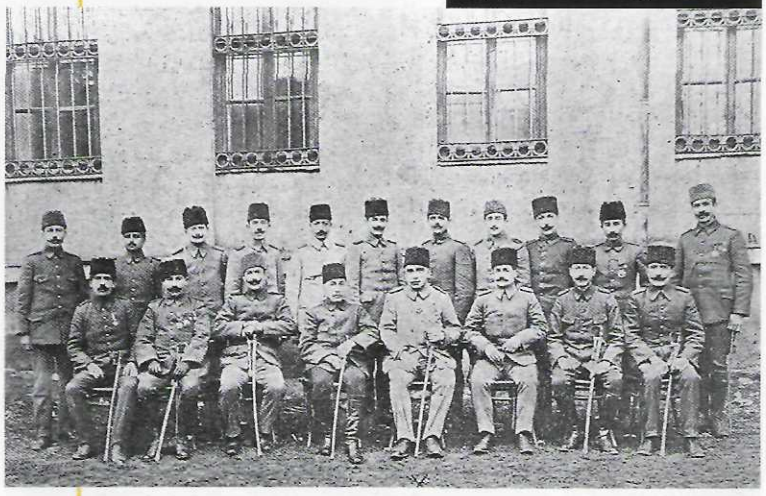
"Merhum Şevki Paşa ve arkadaşları pek müşkîlat içinde ve az bir zaman zarfında memleketimizin haritalarını vücûda getirmeye muvaffak olmuştur. (...) Meşrutiyet'in ilanından Harb-i Umûmi'ye kadar, on senelik müddet zarfında Şevki Paşa ve mesai arkadaşlarının gösterdiği gayret ve vücuda gelen asâr-ı ilim, tarihinde, Türklere emsâl-i nâmesbûk bir şeref ve muvaffakiyet sahîfesi ayırmıştır. (...) Şevki Paşa'nın yılmaz ve kırılmaz azmi ve iradesi olmasaydı, bu da, diğer işlerimiz gibi akamet tehlikesine maruzdu.

Şevki Paşa harita işlerinin tamamıyla Türkler elinden çıkmasını istiyor ve bu işe hiçbir ecnebinin burnunu sokmasına razı olmuyordu. Alman generalleri bir fırsat gözeterek, Çanakkale Muharebeleri esnasında harita şubesinin büsbütün dağılması hakkında bir emir vermiş ise de, Şevki Paşa'nın şahsî teşebbüsüyle bu emri tekrar geri almaya mecbur olmuştur.

Mütareke seneleri Şevki Paşa için en sıkıntılı bir devir olmuştur. İşgal ve istila hadiseleri dolayısıyla harita işlerinin durması onu çok kederlendirmişti. Hatta bir aralık harita dairesinin lağvına karar verilmesi onu çok meyûs etmişti... İzmir zaferine müteakip faaliyetleri tevsî etti. Harita Dairesi, 'Harita Müdûriyet-i Umûmiyesi' namıyla yeni baştan tanzim edildi."

(Hayat, no 28 / 1927, s. 9-12)

'Harita Dairesi Reisi' Şevki Paşa, mesai arkadaşlarıyla.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Deniz gezileri ve gemiler

'27' baca numaralı Sahilbent, Üsküdar'a yanaşıyor [sağda]. Karikatürist Ramiz'in çizgileriyle 'Karikatür' dergisinin kapağına konuk olmuş bir Şirket-i Hayriye gemisi [en sağda].

Kitabevi Yayınları, 2006'ya 'hızlı' girdi: Hazırladıkları deniz gezileri dizisi, daha doğrusu, yayınevinin kendi deyişiyle, 'Deniz Seyahatnâmeleri' ilgi çekecek bir girişim. Bunlardan ilki, Bağdatlı Abdurrahman Efendi'nin "Brezilya'da İlk Müslümanlar" adı altında sunulan Brezilya izlenimleri!

Evet, yanlış okumadınız; tam 140 yıl önce, iki Osmanlı savaş gemisi, Basra Körfezi'ne giderken, fırtınaya yakalanarak Brezilya sahillerine sürüklenirler. Bu iki savaş gemisinden birinin imamı da, Bağdatlı Abdurrahman Efendi'dir. İmam Efendi, bu vesileyle gittiği Brezilya'da uzun bir süre kalır İstanbul'a geri dönmeden ve dönüşünde de, izlenimlerini kaleme alır. 'Türk Denizcilerin İlk Amerika Seferi' adlı ikinci gezi kitabı ise, yine aynı olayda, yani iki Osmanlı savaş gemisinin, Bursa ve İzmir korvetlerinin, Brezilya kıyılarına sürüklenmeleri olayında yer alan bir başka gemi mürettebatına, mühendis Faik Bey'e ait. Faik Bey'de bize, 13 ay süren bu deniz macerasının farklı aşamalarını aktarıyor...

Unutulmayan bir süvari: Şefik Göğen

Dizinin üçüncü kitabı da, 'Yüz Yıl Önce Güney Afrika' adını taşıyor ve Ömer Lütfi tarafından kaleme alınmış: Ömer Lütfi, Sultan Abdülaziz'in Ümitburnu'na 'muallim ve müderris' olarak gönderdiği

Osmanlı'nın yaşam ve mutfak kültüründen kesitler

Bir 'ekol' yaratmış olan tarihçi Ömer Lütfi Barkan ile adı birlikte anılan ve bugün Osmanlı tarihçiliğinin önde gelen isimleri arasında yer alan Suraiya Faroqhi, ilginç bir kitaba, editör olarak imzasını attı. Kitabın ikinci editörü de Christoph K. Neumann ve İngilizce olarak hazırlanan çalışma, Zeynep Yelçe tarafından Türkçe'ye kazandırılmış. Kitap, Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılmış iki ayrı sempozyuma sunulan bildirilerin bir araya toplanmasıyla oluşturulmuş. Tam 14 makale çerçevesinde, 16. Yüzyıl'ın ikinci yarısıyla 1850'lerde sona eren dönemi kapsayan bir süreçte, Osmanlı maddî kültüründe yemek ve barınak konusunu inceleyen bu kitabın adı da, 'Soframız Nur Hanemiz Mamur' olmuş... Suraiya Faroqhi ile Christoph K. Neumann'ı olduğu kadar, 'Tarih ve Coğrafya' dizisiyle çok önemli bir boşluğu dolduran Kitap Yayınevi'ni de kutlamak gerek... İki editörün de birer makalesinin yer aldığı kitapta, Feridun M. Emecen'den Uğur Tanyeli'ne, Colette Establett'ten rahmetli Stefanos Yerasimos'a, farklı

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ebubekir Efendi'nin, Capetown'a yanında götürdüğü öğrencisi... Biz, Popüler Tarih dergisinin Eylül 2001 tarihli sayısında, Ebubekir Efendi'nin bu Güney Afrika serüvenine Ahmet Uçar'ın imzasıyla yer vermiştik...

Ömer Lütfi'nin seyahatnâmesinin ilk bölümünde, kendi gezi izlenimleri, kitabın ikinci bölümünde ise, Ebubekir Efendi'nin Ümitburnu'nda kaleme aldığı mektuplar yer alıyor.

Bu deniz gezisi kitaplarının yanı sıra, Kitabevi Yayınları bir başka 'deniz kitabı' daha yayımladı şu sıralar. Lüks kuşe kağıda basılmış, bol miktarda fotoğraf ve belge içeren bu titiz çalışma da, Popüler Tarih'in yazı ailesinden Eser Tutel'in imzasını taşıyor: "İstanbul'un Unutulmayan Gemileri" adlı bu yapıt, İstanbul tutkunları için, gerçekten, vazgeçilmez bir başucu kitabı... Kitapta yalnızca gemilerin değil, kaptanların ve İstanbul vapurlarıyla ilgili 'her şeyin' ayrıntısını bulmak mümkün.

Bahçekapı gemisi Kadıköy önlerinde.

Hakkâri savaşçıları

1981'den beri birçok arkeolojik kazı ve yüzey araştırması gerçekleştirmiş olan ve çalışmalarını daha çok, M.Ö. Birinci Binyıl'ın; Doğu Anadolu, Kuzeybatı İran, Mezopotamya ve Kafkasya arkeolojileri üzerine yoğunlaştırmış bulunan Prof. Dr. Veli Sevin, Yapı Kredi Yayınları arasında, Aralık 2005'te yayımlanan 'Hakkâri Taşları' adlı kitabında, kentin bugüne kadar yazıya dökülememiş 'gizli' bir yönünü sunuyor okura... Zaten kitabın alt başlığı da, 'Çıplak Savaşçıların Gizemi': Çünkü 1998'de Hakkâri kent merkezinde, bir rastlantı sonucu ortaya çıkan 13 adet büyük taşın yani 'stel'in üzerine kazınmış figürler *[en üstte]*, çok farklı bir uygarlığın, üstün zevk sahibi ve çok yetenekli sanatçıların izlerini taşıyor.

çevrelerden akademisyen ve araştırmacıların çalışmaları bulunuyor. Makalelerin kaynaklandığı Boğaziçi Üniversitesi sempozyumlarından birinde 'barınma' diğerinde ise 'yeme içme kültürü' başlıkları işlendiğinden, pratik bir zihniyetle, bildiriler bir araya getirilebilmiş ve sonuçta ortaya, Osmanlı mutfak ve yemek kültürü ile Osmanlı evleri üzerine, çok ilginç bir kaynak çıkmış. Makalelerin bir bölümü ekli belgelerle, bir bölümü de, son derece özel ve bugüne kadar yayımlanmamış fotoğraflarla desteklenmiş. Sonuçta, 'Osmanlı Maddi Kültüründe Yemek ve Barınak' alt başlığını taşıyan kitap, kent kültürü ve sofra kültürü üzerine, araştırmacı ve meraklılar için, vazgeçilmez bir başvuru kaynağı haline gelmiş... Yemek ve mutfak kültürüne ilişkin olarak şu sıralar gözümüze ilişen bir başka kitap da, Boyut Yayın Grubu'nun yayınları arasında yer alan '500 Yıllık Osmanlı Mutfağı' adlı çalışma... Kitabı, rahmetli Stefanos Yerasimos'un kız kardeşi, gravür uzmanı ve araştırmacı Marianna Yerasimos kaleme almış. Çalışmanın ilgi çekici noktası, 15, 16, 17 ve 18. Yüzyıl Osmanlı mutfağından yemek tarifleri içermesi...

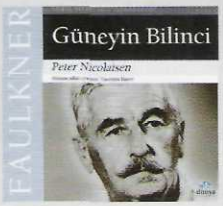

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Anılar ve yaşamöyküleri

Faulkner:
Güneyin Bilinci
Peter Nicolaisen
Çev.: Yasemin Bayer
Dünya Kitapları,
Kasım 2005,
İstanbul

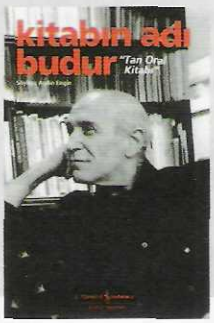

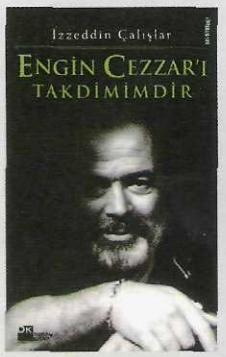

Nietzsche
Jean Granier
Dost Kitabevi
Yayınları, Kasım
2005, Ankara

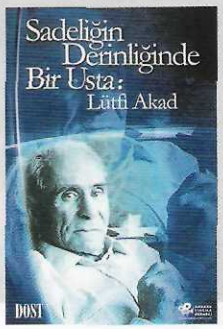
Tan Oral Kitabı
Nehir Söyleşi:
Aydın Engin
Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları,
Şubat 2006,
İstanbul

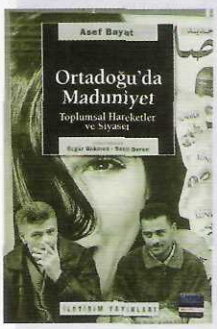
Engin Cezzar'ı
Takdimimdir
İzzeddin Çalışlar
Doğan Kitap, Kasım
2005, İstanbul

Sadeliğin Derinliğinde
Bir Usta: Lütfi Akad
Yay. Haz.: Ayla
Kanbur
Dost Kitabevi
Yayınları, Ekim
2005, Ankara

Ortadoğu kitapları

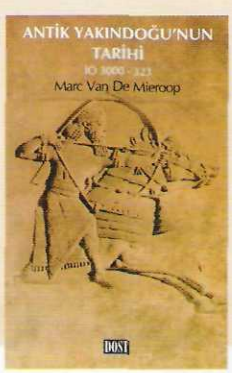
Irak Savaşı üçüncü yılını doldururken, Ortadoğu'ya ilişkin iki kitap da gündeme girdi: Bunlardan biri, Hollanda'da yaşayan bir Ortadoğu uzmanının, İran kökenli araştırmacı Asef Bayat'ın çalışması: İletişim Yayınları arasında yer alan ve "*Ortadoğu'da Maduniyet*" adını taşıyan bu çalışma, bölgedeki toplumsal değişime, oryantalist kalıpları kıran bir yaklaşımla eğiliyor... A. Öner Pehlivanoğlu'nun Kastaş Yayınevi tarafından basılan 'Ortadoğu ve Türkiye' adlı çalışması ise, bölgesel sorunlara ve petrolün paylaşım mücadelesine tarihî bir perspektif getiriyor.

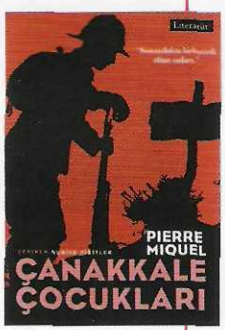
Yazıdan Büyük İskender'e, Yakındoğu

Columbia Üniversitesi'nde (ABD), 'Ortadoğu ve Asya Dilleri ve Kültürleri' alanında uzmanlaşmış, Mezopotamya hakkındaki makale ve yapıtlarıyla tanınan tarih profesörü Marc van de Mieroop'un "Antik Yakındoğu'nun Tarihi" adlı kapsamlı yapıtı, Ocak 2006'da Dost Kitabevi'nin 'Uygarlık Tarihi' kitapları arasında yerini aldı. Antik Yakındoğu'nun karmaşık ve çokkültürlü yapısını inceleyen van de Mieroop, yazının icadından başlayarak bölgedeki değişimi ele alıyor. Çalışma, yakın tarihli araştırmaların getirdiği bulgularla desteklenerek hazırlanmış. Prof. Marc van de Mieroop çalışmasının kapsadığı Yakındoğu'nun Asya kıtasındaki bölgelerini anlatırken, "Bu halkların pekçoğu zaman zaman tek bir sistem içerisinde toplanmıştır" diyor.

Genç Fransız askerin gözüyle...

Literatür Yayınları'nın ilginç bir tarihî romanlar dizisi var: "TARİH içinde ROMAN içinde TARİH"... İşte bu diziden Şubat 2006'da çıkan son kitap, Çanakkale Savaşları'na ilişkin. Kitabın Fransızca özgün adı "L'Enfer des Dardanelles" yani 'Dardanel Cehennemi'; çünkü kitap, genç bir Fransız askerinin gözüyle Çanakkale'yi anlatıyor. Pierre Miquel'in bu yarı-belgesel kitabı Türkçe'ye 'Çanakkale Çocukları' diye çevrilmiş. Kitapta, Fransız Doğu Sefer Kolordusu hakkında ayrıntılı bilgiler de yer alıyor... Pierre Miquel'in öyküsü, Şubat 1915'te Marsilya'da başlıyor ve Ocak 1916'da Çanakkale kıyılarında noktalanıyor. Romanın elbette ki hayalî kahramanları da var; ama Fransız komutanlardan İngiliz subaylarına, birçok tarihî şahsiyet de romanda sık sık karşımıza çıkıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

İzmir Karşıyaka'dan Dünya'ya
Attila Karaosmanoğlu
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Eylül 2005, İstanbul

Kılıç Ali'nin Anıları
Derleyen: Hulûsi Turgut
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Eylül 2005, İstanbul

Tam Bir Muhalif: Abdülkadir Kemali Bey
Merâl Demirel
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Şubat 2006, İstanbul

Sédillot'dan ticaret tarihi

Tüccarları ve bu tüccarların ticaret yaptıkları pazarları, ticaret tarihinin en eski noktalarından, yani değiş tokuş ekonomisinden süper market çağına, 20. Yüzyıl'a kadar getirerek bize anlatan Réne Sédillot, ünlü bir tarihçi... Dost Kitabevi'nin 'İktisat Tarihi' kitapları arasında yerini alan 'Değiş Tokuştan Süpermarkete' adlı kapsamlı çalışmasında Sédillot, her bölümün sonuna birer 'hayalî' okuma parçası eklemiş: Yani o bölümde anlatılan temel noktaları ete kemiğe büründüren bir 'öykü' yazmış ve böylece, didaktik metinlerin kuruluğuna büyük bir zenginlik eklemiş.

Tasavvufta şiirin gücü

Prof. Dr. İskender Pala'nın öğrencilerinden Doç. Dr. Ömür Ceylan, tasavvuf şiiri araştırmalarını, 2005 sonlarında Kapı Yayınları arasında çıkan 'Böyle Buyurdu Sûfî' adlı kitapta topladı. Kitabının ilk bölümünde, tasavvufun kökleri, doğuşu ve gelişimi de aktarılıyor. Anadolu topraklarındaki 'Türk Tasavvuf Şiiri'nin de, Yunus'tan Edib Harabî'ye kadar, kuşbakışı da olsa, anlatıldığı, tanıtıldığı bu çalışmanın sonraki bölümlerinde, tasavvuf şiirinin kilit kavramları ve tekniği de aktarılıyor.

Bir dizi: Açık açık Avrupa...

Geçen yıl boyunca, farklı yayınlarının yanı sıra, 'Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi' ya da 'Minisanat Dizisi' gibi uzun soluklu çabalarla öne çıkan Literatür Yayıncılık, daha önceleri başlattığı "Avrupa'yı Kurmak" dizisini de sürdürüyor.

Bu dizi, farklı dillerden ve uluslardan, Avrupalı beş büyük yayınevinin "ortak bir Avrupa kültürü yaratmak amacıyla" geliştirdikleri "Avrupa'yı Kurmak" dizisi...

Bu projeyi geliştirenler, Beck Verlag (Münih), Basil Blackwell (Oxford), Editorial Critica (Barcelona), Laterza&Figli (Roma / Bari) ve Editions du Seuil'den (Paris) oluşan bir grup...

1993'te başlatılan dizi çerçevesinde, bugüne kadar tam 25 kitap yayımlanmış bulunuyor. "Avrupa'yı Kurmak" izinin yazarları, Avrupa akademik çevrelerinin önde gelen tarihçi ve sosyal bilimcilerinden oluşuyor.

Dizinin editörü Jacques Le Goff, bizce çok önemli bir noktanın da altını çiziyor: "Avrupa, birlik sağlamaya çalışırken anlaşmazlıklar, çatışmalar, bölünmeler, iç çelişkiler yaşadı. Bu dizi, bunların üstünü örtmeyecek..."

Literatür Yayıncılık'ın "Avrupa'yı Kurmak" dizisinden 2003'te çıkan ilk kitaplar; Josep Fontana'nın "Avrupa'nın Yeniden Yorumlanması" ile Peter Burke'nin "Avrupa'da Rönesans" ve Ulrich Im Hof'un "Avrupa'da Aydınlanma" adlı yapıtları olmuştu.

2004'te bu üç kitabı, Umberto Eco'nun "Avrupa'da Kusursuz Dil Arayışı" adlı çalışması, Batı Avrupa Tarihi profesörü Gisela Bock'un "Avrupa Tarihinde Kadınlar" adlı yapıtı, Ortaçağ Tarihi profesörü Franco Cardini'nin "Avrupa ve İslam" adlı çalışması takip ettiler.

2005'in programında ise, Mimarlık Tarihi uzmanı Prof. Leonardo Benevolo'nun "Avrupa Tarihinde Kentler"i, Prof. Hagen Schulze'nin "Devlet, Ulus ve Milliyetçilik" adlı çalışması, Prof. Charles Tilly'nin "Avrupa'da Devrimler" kitabı yer aldı.

2006'da "Avrupa'yı Kurmak" dizisi, "Avrupa ve Deniz", "Avrupa Bireyciliğinin Kökeni", "Modern Avrupa'da Din ve Toplum" gibi başlıklar taşıyan yapıtlarla sürecek...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ HAZIRLAYAN: ERKAN ILDIZ
erkanildiz@hotmail.com

Müze ve özel koleksiyonlarda...

'Koleksiyon Yönetimi' semineri

Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Sanat ve Tasarım Fakültesi'nin Antik AŞ ile birlikte düzenledikleri 'Koleksiyon Yönetimi: Müzeler ve Özel Koleksiyonlar' başlıklı seminere, önemli yabancı uzmanlar katılacak.

Sadberk Hanım Müzesi'nin [en üstte] bir parçası olan Ekrem Hakkı Ayverdi koleksiyonundan hat levhaları [üstte]. Aynı müzenin son kazanımları arasında yer alan İznik seramikleri [sağ üstte].

Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Sanat ve Tasarım Fakültesi Müzecilik Yüksek Lisans Programı ile Antik AŞ'nin birlikte düzenledikleri 'Koleksiyon Yönetimi: Müzeler ve Özel Koleksiyonlar' başlıklı seminer, 13 Nisan günü İstanbul, Beşiktaş'ta YTÜ'nün Oditoryum'unda 9.30-18.00 saatleri arasında yapılacak.

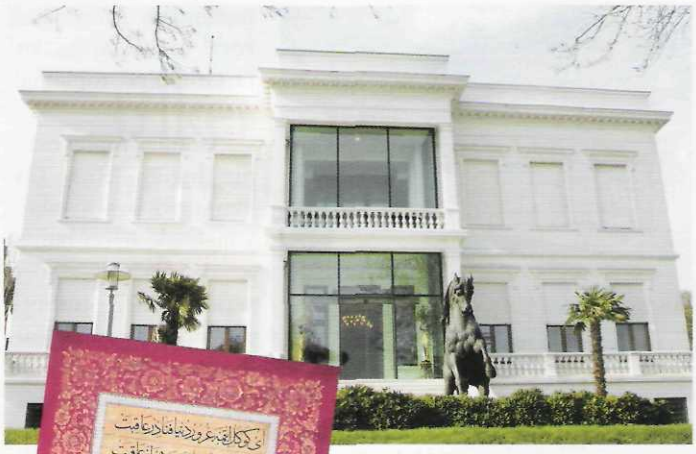
Seminerin koordinatörü YTÜ Araş. Gör. Nevra Ertürk, toplantıya ilişkin şu bilgileri verdi:

"Yıldız Teknik Üniversitesi olarak, 1989'dan beri müzecilik konusunda yüksek lisans programı uygulamaktayız. Son yıllarda özel müze açılışlarında görülen artış nedeniyle, hem özel müzelerin hem de koleksiyon sahiplerinin yaşamakta oldukları sorunlara yardımcı olmak için, bir seminer düzenlemeyi düşünüyorduk."

Nevra Ertürk özellikle, yurtdışında özel müzelerin nasıl oluşturulduğu, koleksiyonların nasıl bir araya getirilip müzelere dönüştürüldüğü konusundaki örnekleri ilgililere aktarmak istediklerini belirterek, Antik AŞ'nin, kuruluşlarının 25. yılı olması nedeniyle, bu girişime destek vererek sponsor olduklarını dile getirdi.

"Seminer programını oluştururken, koleksiyon yönetiminin ana ilkelerini sergileyecek dünya çapındaki örneklere yer verdik" diyen Nevra Ertürk, seminerin konularını; belgeleme, koruma, sergileme ve eğitim olarak dört ana başlık altında oluşturduklarını

http://groups.google.com/group/merakediyorum

anlattı: "Her müzeci kendi deneyini aktarırken, aynı zamanda, ICOM yani Uluslararası Müzeler Konseyi gibi kuruluşların da kendi bünyelerinde uyguladıkları eğitim programlarını bizlerle paylaşmalarını istedik."

Biz de Nevra Ertürk ile gerçekleştirdiğimiz görüşmenin ardından, seminerin sponsorluğunu üstlenen ve 12 Nisan günü Maçka'da Antik Palace'da saat 18.00-20.00 arasında bir kokteyl düzenleyecek olan Antik AŞ'nin sahibi Turgay Artam ile seminer, özel müzeler ve koleksiyonculuk hakkında konuştuk:

➤ *Böyle bir seminer organizasyonunda YTÜ ile sizi buluşturan ortak nokta nedir?*

25 yıldır biz ticaret olarak bu işi yapmakla birlikte, işin kültür boyutunu hiç ihmal etmedik. Konuya ilişkin yayımladığımız çeşitli dergiler ve kitaplar bulunmakta.

Bu yıl, yayınlarımızı daha da artıracağız. Bunun nedeni şu: İnsanlar koleksiyon yaparken, bilgilenecekleri, araştırma yapacakları yayın bulamıyorlar.

Dünyada, müzelerin ortaya çıkmasına ve gelişmesine esas olarak özel koleksiyonlar temel teşkil etmiştir.

Ülkemizde, maalesef koleksiyoncular yeterince desteklenmiyor. Buna rağmen bu koleksiyonların son zamanlarda özel müzelere dönüşmesinin güzel örneklerini görüyoruz.

Bu örneklerin daha da çoğalabilmesi, koleksiyonların müzeye dönüşmesi, daha bilinçli bir şekilde düzenlenebilmesi için, Batı'dan örneklerin alınması gerektiğini düşündük.

FOTOĞRAF: ERKAN ILDIZ

Seminer katılımcıları

Seminere yurt dışından katılıp bildiri sunacak yabancı bilim insanları ve uzmanların listesi şöyle:

- İtalya'dan, Kültürel Varlıkları Koruma ve Restorasyon Çalışmaları Uluslararası Merkezi'nin (ICCROM) Koleksiyon Bölümü yöneticisi Catherine Antomarchi *[üstte];*
- Yunanistan'dan, Benaki Müzesi'nin Enformasyon Teknolojisi Bölümü'nün başkanı İfigenia Dionissiadou;
- Avustralya'dan, Uluslararası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) başkan yardımcısı olan ve Avustralya Ulusal Üniversitesi'nin 'Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Gelişimi Lisansüstü Programı'nın da yöneticiliğini yapan, Queensland Üniversitesi Müzecilik Programı'nın öğretim üyesi Prof. Dr. Amareswar Galla;

- ABD'den, J. Paul Getty Müzesi'nin Eski Eserler Bölümü'nde Baş Küratör Yardımcısı olan Dr. Janet Grossman;
- Fransa'dan, Uluslararası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) Program Uzmanı olan Cristina Menegazzi *[solda];*
- Hollanda'dan, Hollanda Ulusal Etnoloji Müzesi'nin Koleksiyon Yönetimi Bölümü'nün başkanı Graeme Scott.

Davet ettiğimiz uzmanların hepsi, konuyu detaylarıyla bilen, dünyada çeşitli müzelerde ve üniversitelerde görev almış, eğitim vermiş kişiler. Bu yüzden biz de, hem koleksiyonculuğun gelişmesinde hem de özel müze girişimlerinin yaygınlaşmasında, bu seminerin önemli bir rolü olacağını düşünüyoruz. Sunulan bildirilerin kalıcılığını sağlamak için de, bunları bir kitap haline getireceğiz.

➤ *Piyasadaki en önemli özel koleksiyonerler kimler?*

Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi [solda, en üstte] koleksiyonunda yer alan ve hattat Mahmud Celaleddin Efendi'ye ait bir levha [sol üstte]. Antik AŞ'nin sahibi Turgay Artam [solda]. YTÜ Araş. Gör. Nevra Ertürk [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Yeni özel müzelerden biri, İstanbul'da, Tepebaşı'nda yer alan Pera Müzesi [üstte] diğeri de İstanbul Modern [sağ üstte]. Ömer Koç, özel koleksiyoncular arasında da, öne çıkan isimlerin başında geliyor [sağda].

Başta Koç ailesi: Rahmi Koç, Suna-İnan Kıraç, Sevgi Gönül... Şimdilerde, Ömer Koç'un da önemli bir kitap koleksiyonu oluşturduğu biliniyor. Sabancı ailesi, Erdoğan Demirören, Jefi Kamhi, Sema-Barbaros Çağa gibi örnekleri sayabiliriz. Bir de Haluk Perk gibi arkeolojik nesne koleksiyonu yapan çok sayıda insan var; burada, onlara girmiyorum.

➤ *Türkiye'de koleksiyon yönetiminde; belgeleme, koruma, sergilemede özel koleksiyonların sıkıntıları nelerdir?*

Öncelikle, insanlarımız nasıl koleksiyon yapacaklarını bilmiyorlar. Aslında koleksiyon merakının çocukluktan başlaması gerekir.

Aileler, çocuklara küçük yaştan itibaren müze gezme alışkanlığı kazandırmalı ve onları koleksiyonlar yapmaya özendirmelidir; bir şekilde, bir yerden başlatmak lâzım.

Koleksiyonculuk, insanı araştırmaya sevk ediyor; bilgi birikimi oluşturuyor. Bu birikimle önemli şeyler yakalayıp ciddi bir koleksiyona yönelmek mümkündür.

Bizde insanlar, rasgele her şeyi toparlamayı koleksiyon zannediyor. Koleksiyon bu değil; bir konuya kanalize olmak lâzım.

Mesela resme yöneliyorsanız, *resmin önemli dönemlerini* veya belirli konuları seçmek gerekir. Natürmort, portre, peyzaj toplamak gibi. Ya da klasik ressamları, çağdaş *ressamları toplamak* veya çağdaşlarda, sırf D Grubu'nu toplamak gibi...

Gümüş topluyorsanız İngiliz, Rus, Osmanlı gibi özel alanlara yönelmek, hatta bunun içinde özel dönemleri seçmek, her gümüşü toplamamak gerekiyor. Bunlara ek olarak, ne *topluyorsanız o konuyu araştırmak*, incelemek lâzım...

İşin zevkli tarafı, bu noktada başlıyor: Bunları yapmadan, parayla satın al, bir tarafa koy; bu tavır, sonuçta, 'dekoratif amaçlı' oluyor, koleksiyonculuğa girmiyor.

Bu konularda yayın azlığı da bir sorun. Ayrıca bilgi verici seminerler de düzenlenmeli. Biz firma olarak, bugüne kadar *üç seminer düzenledik;* bunun üzerinde duruyoruz, çünkü koleksiyonculuğun gelişmesi, özel müzelerin açılmasını hızlandıracaktır.

Kut-ül-Amara'nın 90. yılı

Harp Tarihi Araştırma Grubu (HATAG), 29 Nisan'da saat 14.30'da Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi'nde gerçekleştireceği bir organizasyonla, Kut-ül-Amara Savaşı'nın 90. yılı kapsamında, 'Büyük Kut Zaferini Anma Toplantısı' düzenliyor.

Meraklısına not: Osmanlı döneminde, Kut-ül Amara zaferine rağmen, Irak'ın nasıl kaybedildiği, Popüler Tarih'in Nisan 2003'teki 32. sayısında yer alan "Osmanlı'nın kanayan yarası Bağdat" adlı dosya içinde yer alan konulardan biridir.

Bağdat'ın düşüşünden önce bölgede görev yapan 45. Fırka askerleri.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Sina Kabaağaç'ın anısına...

Mitoloji tartışılacak

İstanbul Üniversitesi Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı tarafından bu yıl dördüncüsü düzenlenen 'Navisalvia (Kurtuluş Gemisi): Sina Kabaağaç'ı Anma Toplantısı'nın konusu 'Mitoloji'.

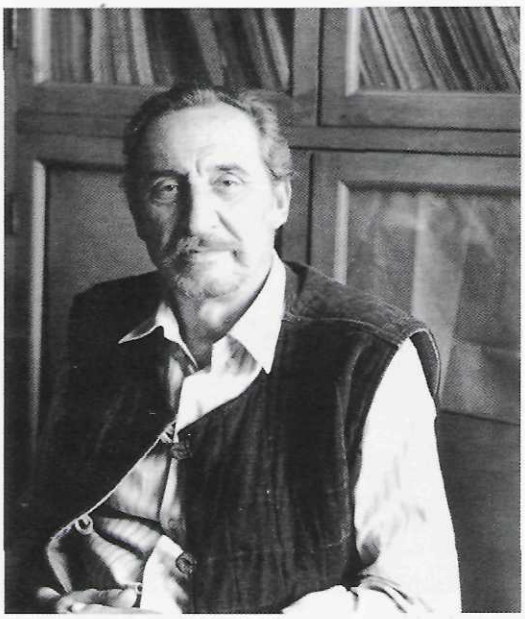
Toplantı 28-29 Nisan 2006 tarihlerinde, Edebiyat Fakültesi Kurul Odası'nda yapılacak.

Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken toplantıya ilişkin olarak Popüler Tarih'e şunları aktardı:

"Türkiye'de 'Klasik Filoloji' çalışmalarını disiplinler arası bir hale getirmek için

adım attığımız bir toplantı bu. Ama bize bunu ilham veren 'pater patriae' dediğimiz bir hocamız vardı; herkesin, özelliklerle de öğrencilerinin ve dostlarının kalbinde yer etmiş değerli bir hocamız: Sina Kabaağaç..."

Sina Kabaağaç, 'Halikarnas Balıkçısı' adıyla tanınan Cevat Şakir Kabaağaç'ın oğlu idi [üstte]. Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken [solda].

"Onun sıcak anısına biz bu etkinliği düzenledik. Eric Froom'un bir sözü vardır; bilirsiniz: 'Hayatını kaybetmekten daha kötü bir şey, hayatın anlamını kaybetmektir.'..."

" İşte biz de, Sina Kabaağaç'ın hayatını anlamlı geçirdiğini ve bir lirik şiir tadında yaşadığını bildiğimiz için bu toplantıları düzenledik. Zaten toplantıların adı da, 'Kurtuluş Gemisi'..."

"Toplantılara maalesef 2003 yılında başlayabildik... 'Maalesef' diyorum; çünkü hocamızı 97'de kaybetmiştik... Yaşamın tatsız halleriyle geçen bir süreç yaşadık; sonuçta, 2003'te toparlanabildik. Artık belli bir konsept çerçevesinde her yıl toplanıyoruz. 2004'te 'Trajedi'yi, geçen yıl ise 'Komedi'yi ele aldık."

2003 ve 2004'teki Sina Kabaağaç'ı anma toplantıları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları tarafından kitaplaştırılmıştı [üstte].

Müzelerin 'Halk Günü' tarihleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı, vatandaşların müze ve ören yerlerinden daha fazla yararlanmalarını sağlamak amacıyla 'Halk Günü' uygulaması başlattı. Yapılan açıklamaya göre, 'Halk Günü' uygulamasıyla yerli ziyaretçiler, ayda bir, Bakanlığa bağlı müze ve ören yerlerini, kimlik kartlarını göstermek koşuluyla ücretsiz ziyaret edebilecekler.

Ziyaretler, Bakanlık tarafından belirlenen tarihlerde yapılacak. Tüm müze ve ören yerlerinde; 3 Nisan, 8 Mayıs, 5 Haziran, 3 Temmuz, 7 Ağustos, 4 Eylül, 2 Ekim, 6 Kasım ve 4 Aralık günleri, 'Halk Günü' olarak belirlendi.

Topkapı Sarayı Müzesi için de, 14 Mart, 4 Nisan, 9 Mayıs, 6 Haziran, 4 Temmuz, 8 Ağustos, 5 Eylül, 3 Ekim, 7 Kasım ve 5 Aralık tarihleri 'Halk Günü' olarak belirlendi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Osmanlı Bankası etkinlikleri

'Su İnsanları' [üstte] **ve 'Kaf Dağı Düşü'** [sağ üstte] **belgesellerinden iki ayrı görüntü.**

Osmanlı Bankası Müzesi tarafından gerçekleştirilen belgesel gösterimi ve söyleşiler, Nisan ayında da devam ediyor.

Her Çarşamba, 18.30-20.30 saatleri arasında düzenlenen Voyvoda Caddesi Toplantıları / İktisat Tarihi Söyleşileri'nde, 5 Nisan'da Prof. Dr. Emre Gönensay "AB'nin Geleceği ve Türkiye"; İstanbul Sohbetleri kapsamında da, 12 Nisan'da Turgay Tuna "Fener'den Levantenlere, Eski Evlerden Mimarlara: Yeşilköy" konularını ele alacaklar.

Boğaziçi Üniversitesi'nin desteğiyle düzenlenen Çağdaş Türkiye Tarihi Seminerleri'nde ise, Prof. Dr. Mete Tunçay, "Cumhuriyet Türkiye'si ve Marksizm" başlıklı konuşmasıyla, 15 Nisan'da dinleyicilerle buluşacak.

Osmanlı Bankası Müzesi'nde her perşembe saat 19.00'da gerçekleştirilen belgesel gösterimlerini ise, uzman konukların davet edildiği söyleşiler takip ediyor.

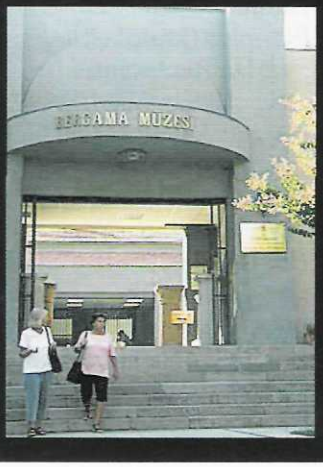

Belgesel Sinemacılar Birliği'nin danışmanlığıyla hazırlanan belgesellerin gösterim tarihleri de şöyle:

6 Nisan'da 'Taştaki İz', 13 Nisan'da 'Kaf Dağı Düşü', 20 Nisan'da 'Su İnsanları', 27 Nisan'da 'Hangi Kıbrıs'...

Bergama Sunağı'nın kopyası

Kültür Bakanlığı, çalınan ve geri alınamayan tarihî eserlerin tarihimizin bir parçası olduğunu unutturmamak amacıyla, yeni *bir uygulama başlatıyor.* Kültür Bakanı Atilla Koç'un desteklediği bu projeye göre, Türkiye dışına çıkartılan tarihî eserlerin yerine, birer kopyaları konulacak... Bu uygulama kapsamında da, ilk olarak şu anda Almanya'nın Berlin Müzesi'nde bulunan Bergama (Zeus) Sunağı'nın *[solda]* bir kopyası yapılacak. M.Ö. 3. Yüzyıl'da Antalya'nın kurucusu tarafından Galatlarla yapılan savaşların zaferi anısına inşa ettirilen sunağın kopyası, eski yerine konulacak ve orijinalinin hangi ülkede, nerede bulunduğu da, bir tabelayla belirtilecek...

Bu arada, Bergama Müzesi'nin *[sol altta]* Etnografya Salonu'nun 2006 Şubat'ında başlayan restorasyon çalışmaları, 2006'nın Mayıs ayında tamamlanacak ve salon tekrar ziyarete açılacak... Etnografya Salonu'nun düzenlenmesi amacıyla, İzmir Özel İdare bütçesinden 150 bin YTL alınmıştı. Müzenin genişletilmesi ve yenilenmesi amacıyla başlatılan restorasyon çalışmaları sırasında, müze depolarında saklanan Helenistik döneme ait 53 parça eser ise, müzenin bahçesinde sergileniyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Turan Melek Darüşşifası'nın taçkapısı.

Divriği Külliyesi, taksit taksit...

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından koruma altına alınan Divriği Külliyesi restorasyonu için hazırlanan projenin yapım ihalesinin, 'taksit taksit' gerçekleştirilmesine karar verildi.

Daha önce, 'bir bütün olarak' düşünülen külliye restorasyonu için, üç ayrı ihale açılmış, üçü de katılım olmadığından iptal edilmişti.

Bunun üzerine, külliye ve caminin 'parça parça' restore edilmesine karar verildi. Restorasyon çalışmaları için, ilk olarak drenaj ve çatı restorasyonu için ihaleye çıkılacak. Daha sonra statik çatlamalar ve ardından yük binmesi neticesinde oluşan eserin kaymasıyla ilgili önlem alınması çalışmaları yapılacak. Çatı ve havalandırma sorunları da, daha sonra giderilecek.

İslâm mimarisinin örneklerini taşıyan Divriği Külliyesi yani Ahmed Şah Ulucamii ve bitişiğindeki Turan Melek Darüşşifası, 1228-29 yılları arasında, Emir Ahmed Şah tarafından yaptırıldı. Bu yapılar, Doğan Kuban'ın deyimiyle 'mucizevî' özellikleri ve geleneksel Anadolu taş işçiliği örnekleriyle *[üstte ve solda]*, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadırlar.

KISA...KISA

Sanatta hayvan figürü

Kadir Has Üniversitesi'nin Cibali Merkez Yerleşkesi'nde yapılan 'Çarşamba Söyleşileri' kapsamında, 19 Nisan Çarşamba günü, saat 17.30'da, Prof. Dr. Selçuk Mülayim tarafından 'Sanat Tarihinde Hayvan Figürünün Evrimi' konusunda bir konferans verilecek.

Osmanlı belgeseli

Emmy ödüllü Amerikalı yönetmen Robert Kirk'ün yönetmenliğini üstlendiği 'Osmanlı İmparatorluğu' belgeseli tamamlandı *[altta]*. Yönetmen Tolga Örnek'in Türkiye çekimlerine yardımcı olduğu belgeselde, 36 padişahın hayatından kesitler ve Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar geçen dönem ele alınıyor. Belgesel önümüzdeki aylarda, History Channel'da yayımlanacak.

Sanat tarihi kongresi

Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü öğrencileri tarafından düzenlenen I. Sanat Tarihi Öğrenci Kongresi, 3-6 Nisan tarihleri arasında, Edebiyat Fakültesi'nde gerçekleştirilecek. Kongrenin onur konuğu ise, Prof. Dr. Gönül Öney.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1929 yılının çocukları

'Cumhurreisi' Gazi Mustafa Kemal Paşa, 23 Nisan 1929 günü Ankara Palas'ta yapılan 'Çocuk Balosu'nda, Meclis Başkanı Kâzım Özalp ve baloya katılan çocuklarla birlikte (Atatürk'ün özel fotoğrafçısı Cemal Işıksel'in objektifinden).

Türkiye'de, 1929 yılının çocukları için, 23 Nisan tarihi, özel bir öneme sahip olacaktı... Savaştaki ailelerin çocuklarını korumak ve kollamak amacıyla 1908'de kurulan ve Cumhuriyet ile birlikte, çalışmalarını 'sağlıklı çocuklar yetiştirmek' hedefine yönelten Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1923'ten itibaren, her 23 Nisan'da çeşitli etkinlikler düzenliyordu. 'Çocuk Bayramı' adı altında yürütülen bu etkinlikleri Cemiyet, 1929'da, kapsamlı bir programla, 'Çocuk Haftası'na dönüştürdü.

1935 yılında ise, Ulusal Bayramlar ve Tatiller Kanunu ile, 23 Nisan, 'Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı' olarak kabul edildi. 1981 yılında yapılan yasa değişikliği ile de, yalnız TBMM ve ilkokullarda kutlanmasına karar verildi. 1986'da ise, 23 Nisan'ın uluslararası boyutta kutlanması hedefiyle, Kültür Bakanlığı görevlendirildi. Böylece, dünya tarihinde, çocuklarına bayram hediye eden tek ülke, Türkiye oldu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlaninceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

